

ОСНОВНА ШКОЛА "ЂУРА ЈАКШИЋ"
РАВНИ

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
за период 2018-2022. године

1. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ШЕСТИ РАЗРЕД		
		недељно	годишње	блок настава
1.	Српски језик и књижевност _____ језик	4	144	
2.	Српски као нематерњи језик			
3.	Страни језик - енглески језик	2	72	
4.	Историја	2	72	
5.	Географија	2	72	
6.	Биологија	2	72	
7.	Математика	4	144	
8.	Информатика и рачунарство	1	36	
9.	Техника и технологија	2	72	
10.	Ликовна култура	1	36	
11.	Музичка култура	1	36	
12.	Физичко и здравствено васпитање	2	72 + 54	
13.	Физика	2	72	
14.	Хемија			
	УКУПНО: А	25	954	
	Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ			
1	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36	
2.	Други страни језик – руски језик	2	72	
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе			
	УКУПНО: Б	3	108	
	УКУПНО: А + Б	28	1062	

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ОБАВЕЗНИ И ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Редни број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Редовна настава	28	1062
2.	Слободне наставне активности	1	36
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава	1	36

Редни број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње	

2. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**СВРХА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА**

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учење у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;

- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;

- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;

- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;

- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање, укључивање у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократки уређеног, хуманог и толератног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавања, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и собробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналост и отвореност за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етичке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања који нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовања права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски развијеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.
- програм се остварује на српском језику.

A. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ :

СРПСКИ ЈЕЗИК

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, еколошке и здравствене писмености, неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама;
- развијање осећаја за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова.

Ред. бр.	Наставна тема	Обрада	Утврђивање	Обнављање	Усмено изражавање	Писмено изражавање
1.	РАЗИГРАНИ ДАНИ септембар–октобар	18	2	6	5	4
2.	И ЈОШ ДАЈЕ ИЗА КРАЈА – ДО БЕСКРАЈА! новембар–децембар	18	4	4	1	6
3.	КОД КУЋЕ ЈЕ НАЈБОЉЕ јануар – фебруар	17	1	3	2	1
4.	ПРВА ЉУБАВ март	9	2	1	1	4
5.	НА ПОЉУ БОЖУРА април	9	1	3	-	1
6.	НА ВИЛИНОМ ИГРАЛИШТУ мај	8	1	3	1	3
7.	НАСЛЕЂЕ јун	4	2	-	1	-
	УКУПНО	70	13	20	11	19

Ред. бр.	Наставна тема	Књижевност	Језик (граматика, ортоепија и правопис)	Језичка култура (усмено и писмено изражавање)	Број часова по месецима
1.	РАЗИГРАНИ ДАНИ септембар–октобар	6	7	5	18
		5	8	4	17
2.	И ЈОШ ДАЉЕ ИЗА КРАЈА – ДО БЕСКРАЈА! новембар–децембар	6	8	1	15
		6	6	6	18
3.	КОД КУЋЕ ЈЕ НАЈБОЉЕ јануар–фебруар	3	1	2	6
		6	8	1	15
4.	ПРВА ЉУБАВ март	6	6	5	17
5.	НА ПОЉУ БОЖУРА април	6	7	1	14
6.	НА ВИЛИНОМ ИГРАЛИШТУ мај	6	6	4	16
7.	НАСЛЕЂЕ јун	5	2	1	8
	УКУПНО	55	59	30	144

ОСНОВНИ НИВО

1. Вештина читања и разумевања прочитаног

- а) разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи
- б) служи се садржајем да би пронашао одређени део текста
- в) разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
- г) изводи закључак заснован на једноставном тексту

2. Писмено изражавање

- а) зна и користи оба писма (ћирилицу и латницу)
- б) саставља разумљиву, граматички исправну
- в) уме да преприча текст
- г) влада основним жанровима писане комуникације: састављаслужбено писмо
- д) примењује правописну норму уједноставним примерима

3. Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- а) зна поделу гласова
  - б) речи дели на слоге код двосложних речи
  - в) уочавање дугих и кратких акцената код једносложних речи
  - г) разликује просте речи од сложених; препознаје корен речи
  - д) препознавање гласовних промена уједноставним примерима
  - ђ) препознаје глагоске облике
- е) препознаје значења непознатих речи
- ж) препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у свакодневној комуникацији

4. Књижевност

- а) повезује наслове прочитаних књижевних дела са именима аутора тих дела
- б) разликује типове књижевног стваралства (усмеина и ауторска књижевност)
- в) разликује основне књижевне родове
- г) препознаје епски десетерац и врсте риме
- д) препознаје дијалог, монолог, дескрипцију и наратију)
- ђ) препознаје стилске фигуре (градација, контраст, метафора)

СРЕДЊИ НИВО

1. Вештина читања и разумевања прочитаног

- а) читање „с оловком у руци“ ради извршавања различитих задатака
- б) проналази, издваја и упоређује битно и небитно
- в) препознаје и повезује садржаје из различитих текстова

2. Пиемено изражавање

- а) пише резиме краћег текста
- б) зна правописну норму и примењује је у већини случајева
- в) зна да преприча текст
- г) саставља наративни и дескриптивни текст

3. Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- а) познаје основне начине грађења речи
  - б) препознаје гласовне промене
  - в) препознавање других акцената
  - г) препознаје главна значења и функције глаголских облика
- д) одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава
- ђ) зна значење речи које се јављају у школским текстовима

4. Књижевност

- а) повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- б) повезује наслов дела и род, врсту и лик из дела
- в) препознаје род и врсту књижевноумственог дела
- г) препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре
- д) одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика и њихову међусобну повезаност

- ђ) разликује облике приповедања (дијалог, монолог, дескрипција, нарација)
е) уочава разлику између препричавања и анализе дела

НАПРЕДНИ НИВО

1. Вештина читања и разумевања прочитаног

- а) проналази, издваја и упоређује информације
- б) издваја кључне речи и резимира текст
- в) изводи закључке засноване на тексту
- г) анализира задржаје из различитих текстова

2. Писмено изражавање

- а) пише резиме дужег текста
- б) зна и доследно примењује правописну норму
- в) саставља текст на основу прочитаног дела, филма, представ

3. Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- а) позаје и зна основне начине грађења речи (извођење и слагање)
  - б) уме да препозна гласовне промене, објасни их и именује
  - в) зна да уочи акцентоани слог
  - г) зна да обележи акценат
  - д) уме да објасни главна значења глаголских облика
- ђ) уме да одреди значење непознатих речи и израза на основу њиховог састава и контекста у коме су употребљени
- е) зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима

4. Књижевност

- а) наводи наслов дела, одломака, аутора, род и врсту на основу ликова,

краткеристичних тема и мотива

б) проналази и именује стилске фигуре

в) одређује и именује врсту стиха и строфе

г) издваја основне одлике књижевних родова и крста у конкретном тексту

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ

Циљ наставе енглеског језика у основним школама остварује се овладавањем комуникативних вештина и разбијањем способности и метода учења страног језика. Стога, циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалиних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивних односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознавајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотпуних лексичких и синтаксичких тешкоћа, не дуже од две до три минуте. Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор), а треба да буде способан и да идентификује различите врсте усмених порука (изјавне, упитне и заповедне), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, искаже једноставну усмену поруку и да буде у стању да учествује једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком у вези са свакодневним ситуацијама и из домена њиховог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе шта је чуо, виде или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго)

Дијалог

Ученик треба да је способан да користи научене фразе и изразе док води дијалог са наставником, другим учеником или или евентуално говорником коме је енглески матерњи језик.

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да створи увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства уочи сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама наше земље и земаља чији језик учи

Медијација

У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (л1) и циљног језика (л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:

- 1) препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом
- 2) поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине
- 3) користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације
- 4) уочава сличности и разлике између страног и матерњег језика
- 5) примењује компензационе стратегије као што су:
  - ~ усмерава пажњу на оно што разуме
  - ~ покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна
  - ~ обраћа пажњу на речи које се више пута понављају
  - ~ обраћа пажњу на разне невербалне елементе (гестови, мимика итд.)
  - ~ размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку из матерњег језика
  - ~ тражи значење у речнику

~ уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
I A slice of life <i>Story: Wild Flowers 1</i> Life and culture: I live in New York	10	-слушање са разумевањем -читање -певање -дијалог	- индивидуални - рад у пару - фронтални	Способност давања личних података Поздрављање и представљање (у усменој и писменој комуникацији)
II Do you agree? <i>Story: Wild Flowers 2</i> Life and culture: Making music	14	Рад на тексту (читање са разумевањем) -конверзација - писана вежбања	- фронтални - индивидуални - рад у групама	Детаљније упознавање ученика са фонетским писмом Разумевање грађења речи Разговор о људима и стварима које не знамо Изражавање мишљења
III Stories <i>Story: Wild Flowers 3</i> Life and culture: The garden-chair pilot	8	- читање -писање (повезивање реченица) -слушање текста са ЦД'а	- фронтални - индивидуални - рад у пару - групни рад	Успешно владање и примена нових речи у комуникацији Амерички и британски енглески Напредније писање и сигурније читање Спортови у Америци Распуст и празници
IV Entertainment <i>Story: Wild Flowers 4</i> Life and culture: Making movies	14	-рад на вокабулару (активности у слободно време) -Симултано читање текста у другом времену -диктат вежбе	- фронтални рад - индивидуални рад - рад у пару	Савладавање вештине давања предлога и одређених понуда Рад на писању у циљу побољшања Усвајање и примена новог вокабулара Фонетско писмо: сугласници 1 Посета биоскопу Интервју са неким познатим

V On the move <i>Story: Wild Flowers 5</i> Life and culture: The Eco-Challenge Race	8	Вокабулар вежбе писања(изражавање времена) Слушање текста са ЦД'а Конверзација	- индивидуални рад - фронтални рад - рад у групама - дијалог	Максимално коришћење стеченог знања и у писаној и у усменој форми Акцент Спровођење конверзације и израда интервјуа. Употреба социјалних израза
VI Echoes in the past <i>Story: Wild Flowers 6</i> Life and culture: The first Americans	18	Писање есеја Усмено давање упутства Говорна вежба Читање непознатог текста	- фронтални - индивидуални - рад у пару - групни рад - логичке игре	Способност договарања Интервјуисање других људи Живот у прошлости Адекватно коришћење заменица Интонација у питањима Традиционални празници и обичаји
VII Differences <i>Story: Swim 1</i> Life and culture: Poem – Mum, Dad and Me	8	- рад на тексту (читање са разумевањем) - конверзација - писана вежбања	- фронтални - индивидуални - рад у пару - групни рад	Сличности и разлике Позната места Размена мишљења Фонетско писмо: самогласници
VIII Our incredible world <i>Story: Swim 2</i> Life and culture: The longest road in the world	12	- слушање са разумевањем - читање - конверзација - писана вежбања	- индивидуални рад - фронтални рад - рад у групама - дијалог	Писање разгледнице Државе и главни градови Интервју са истраживачем Разговор о скоријим догађајима и искуствима
IX Looking ahead <i>Story: Swim 3</i> Life and culture: A basketball star	8	- рад на тексту (читање са разумевањем) - разговор о плановим за будућност - читање - конверзација	- индивидуални - рад у пару - фронтални	Разговор о будућим плановима Симулација телефонског разговора Предвиђања и очекивања
X Some ketchup, please! <i>Story: Swim 4</i>	14	- рад на тексту (читање са разумевањем) - конверзација	- индивидуални рад - фронтални рад - рад у групама	Храна и пиће Разговор у ресторану Животни стил

Life and culture: Would you like some waffles?		- писана вежбања	- дијалог	
XI In the wild Swim 5 Life and culture: A letter from Canada	8	- слушање са разумевањем - читање - конверзација - писана вежбања	- фронтални - индивидуални - рад у пару - групни рад	Разговор о стварима које су потребне и непотребне Упоређивање различитих начина живота Правила у школи Давање и тражење савета Шта би људи требало, а шта не да раде
XII Who cares? Swim 6 Life and culture: The World Wide Fund for Nature	22	- рад на тексту (читање са разумевањем) - конверзација - писана вежбања	- индивидуални рад - фронтални рад - рад у групама - дијалог	Рециклирање Разговор о животињама у опасности

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова		
		за обраду	за друге типове	укупно
I	A slice of life	/	5	5
II	Do you agree?	2	5	7
III	Stories	2	2	4
IV	Entertainment	2	5	7
V	On the move	1	3	4
VI	Echoes of the past	2	7	9
VII	Differences	2	2	4
VIII	Our incredible world	1	5	6
IX	Looking ahead	2	2	4

X	Some ketchup, please!	1	6	7
XI	In the wild	1	3	4
XII	Who cares?	1	10	11
		17	55	72

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Оперативни задаци:

- развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;
- развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа

- Ликовна култура – 36 Часова годишње (6. разред)					
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начини остваривања програма
СЛОБОДНО РИТМИЧКО ИЗРАЖАВАЊЕ БОЈЕНИМ МРЉАМА, ЛИНИЈАМА СВЕТЛИНАМА, ОБЛИЦИМА И ВОЛУМЕНИМА	4	-посматра -реализује ликовни рад, на одређену тему. -ситуационо комуницира -слуша -учествује у естетској анализи ликовних радова. -прича - критички поставља питања и даје мишљење на одређене теме.	-мотивише ученика на реализацију ликовног рада, и подстиче га, бодри у његовом раду -прати и процењује напредовање -подстиче га да активно учествује у естетској анализи ликовних радова	- Развијање способности ученика за опажање свих ликовних вредности, линија облика, боје. .подстицање интересовања и стварање потреба код ученика за посећивање музеја, галерија. .развијање способности код ученика за апстрактно мишљење. .развијање свести о појави ритма, у околини.	Имајући у виду велики значај визуелних комуникација, и потреба развијања критичке свести код деце другом целином Визуелно споразумевање назначена је важност стварања и декодирања визуелне шифре. Треба предочити деци да је визуелно опажање исход
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ -Визуелно споразумевање -Визуелно споразумевање- вежбање	3	-посматра природу, и развија опажање свих ликовних елемената, линија, текстура, облика -реализује ликовни рад на одређену тему. -учествује у естетској анализи ликовних радова.	-мотивише ученика на реализацију ликовног рада, подстиче га у раду. -прати и процењује напредовање. -предлаже, поједине	-развијање способности ученика за опажање свих ликовних вредности, линија, облика, текстура, облика. -стварање услова да ученици на часовима ликовне културе, користе различите технике и средства, материјале, и да упознају њихова визуелна и ликовна својства.	непосредног опажања и да има васпитно-образовни карактер. Задатак текстуре је да се постигне материјализација облика, њиме се истиче особеност материјала и она

		-критички посматра ликовни рад и даје мишљење о томе.	изложбе, и музеје. - доноси монографије и часописе како би деца била у току са савременим кретањима у визуелном свету, дизајна, и других појава.	-развијање моторичких способности код ученика и навика за лепо писање.	учествује као и други елементи у композицији дела. Као често носилац композиције, она је утисак визуелне и тактилне перцепције. Свакако да је боја најсложенији ликовни елемент, али је треба тумачити са
ТЕКСТУРА -Текстуралне и тактилне вредности површине и облика -Материјали и врсте материјала -Својства и врсте текстуре -	4	Посматра природу и доноси визуелне закључке. -Уочава разноврсне облике у природи. -Развијање свесности о тродимензионалности облика	-Мотивише ученика на разумевање облика, његовог сагледавања и доношења визуелних закључака. -Доноси разне материјале и текстуре на њима како би се деца уверила и визуелно и тактилно . -Излаже разлику између природних и вештачких материјала.	-Развијање способности код ученика за уочавање вредности свих ликовних елемената а посебно облика као ликовног елемента. -Остварити услове да ученици на часовима ликовне културе користе разне материјале, и средства. -Развијање визуелног мишљења.	узростом деце. На часовима ликовне културе, треба практиковати што више материјала, при томе се мисли на учила, као и на репродукције дела како би деца кроз практичан рад дошли до знања. Што се тиче целине свет уобразиље у ликовним делима, треба повезати са другим предметима, али и поткрепити и са репродукцијама.

			--Развија код ученика способност о појавама преклапања, прожимања, усецања.		Садржаје програма ликовне културе треба остварити: Примањем (учењем) тако што ће ученицима бити омогућено да стичу знања из предмета ликовна културе, савладавају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава и медијума да упознају законитости и елементе ликовног језика. -јачање и култивисање ликовне осетљивости.
СВЕТЛИНА -Тонске разлике -Светло-тамно -Степен светлине и затамњеност -Градација светлости у односу на одређеност извора -Илузија заобљености и пластичности волумена	8	-Слуша излагање. -Посматра учила и доноси визуелне закључке. -Упознаје се са културно историјским споменицима, и уочава орнаменте на њима. -Даје одговоре на постављена питања	-Износи ново градиво, о облику, труди се да своје предавање поткрепи примерима из природе. -Приказује учила о орнаментима. -Испитује ученике о орнаменту	-Развијање способности код ученика за уочавање вредности свих ликовних елемената а посебно облика као ликовног елемента. -Остварити услове да ученици на часовима ликовне културе користе разне материјале, и средства. -Развијање визуелног мишљења.	За наставу ликовне културе на основу садржаја и методичких облика усмерености, васпитно-образовног процеса у правцу богаћења дечијег ликовног искуства, одређени циљеви и
-БОЈА -Хроматски и ахроматски скуп -Топле и хладне боје. -Комплементарне боје. -Контраст тоналитета -Слојевито сликање	12	-Ученици цртају а потом колажирају, стварају, нове објекте, користечи разне материјале. -Користе разне материјале и средства у раду са бојом, развијају своју палету слободно сликарски на већим површинама.	-мотивише ученика на реализацију ликовног рада, и подстиче га, бодрити у његовом раду -прати и процењује напредовање -подстиче га да активно	-Развијање способности код ученика за уочавање вредности свих ликовних елемената а посебно облика као ликовног елемента. -Остварити услове да ученици на часовима ликовне културе користе разне материјале, и средства. -Развијање визуелног мишљења.	

<p>-Боја-естетско процењива-ње</p>		<p>-Користе литературу, посебно учила на основу којих могу на лакши начин да савладају проблематику боје.</p>	<p>учествује у естетској анализи ликовних радова</p>		<p>задаци произашли су из</p>
<p>СВЕТ УОБРАЗИ- ЉЕ У ДЕЛИМА ЛИКОВНЕ УМЕТНОС-ТИ -Свет уобразиље у делима ликовне уметности (снови, бајке, митови) -Свет уобразиље у делима ликовне уметности</p>	<p>3</p>	<p>-Развија способност за визуелно мишљење,и упознаје се са појавама визуелног, као и о медијима који имају све већи утицај у друштву -Користе литературу кординирајући овај предмет са часовима српског језика -Упознају се са делима надреалиста. -Цртају, сликају, вајају. Раде графику</p>	<p>-мотивише ученика на реализацију ликовног рада, и подстиче га,бодри у његовом раду -прати и процењује напредовање -подстиче га да активно учествује у естетској анализи ликовних радова -Доноси литературу везану за надреализам, каталоге, монографије</p>	<p>-Развијање способности код ученика за уочавање вредности свих ликовних елемената а посебно облика као ликовног елемента. -Остварити услове да ученици на часовима ликовне културе користе разне материјале, и средства. -Развијање визуелног мишљења.</p>	<p>ликовне уметности, теорије стваралаштва теорије психологије. -Структуру програма чине: Наставни садржаји који се односе на савладавање ликовног језика и упознавање садржаја ликовне културе познавање дела ликовних уметности и елемената ликовне писмености. Креативност да се нађу нова решења да се реши један проблем или нови начини уметничког израза. Домен ученичких доживљаја. Домен корелације са другим васпитно-образовним подручјима. Ликовни медијуми и средства (коришћење</p>

					ЛИКОВНИХ дисциплина, и употреба одређених материјала и средстава у у метности.
--	--	--	--	--	---

ОСНОВНИ НИВО

- Разликује у свом раду основне медије, материјале и технике.
- Уочава ритам бојених мрља, линија и светлина.
- Изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове.
- Препознаје текстуралне вредности површина и облика.
- Опажа тонске разлике (светло- тамно).
- Разликује и користи основне и изведене боје.
- Има развијену имагинацију на темељу познатих догађања или прича.
- Описује своје радове и радове других (исказује утисак)
- Описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља култура и периода.
- Зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечена учењем у визуелним уметностима (костимограф, дизајнер архитекта).
- Познаје места и изворе на којима може да прошири своја знања о уметности (галерија, музеј, атеље...)
- Зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

СРЕДЊИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената у композицији.
- Користи се богатством линија у грађењу композиције.
- Поседује осећај за валерске вредности и различите текстуре и користи различите материјале за изражавање спонтаног ритма.
- Примењује појам стилизације у радовима.
- Образлаже свој рад и радове других (наводи садржај, тему, карактеристике технике)

- Лоцира одабрана уметничка дела у историјски друштвени контекст.
- Има развијену имагинацију на темељу познатих догађања или прича.
- Познаје и користи комплементарне, топле и хладне боје.
- Одабира адекватан садржај да би стварао и декодирао визуелне шифре.
- Развија своју машту и креативност не ослањајући се само на репродуковање.

НАПРЕДНИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената у композицији.
- Поседује осећај за валерске вредности и различите текстуре.
- Самостално граде маштовита и оригинална решења.
- Успешно ствара дела на основу имагинације на темељу познатих догађаја или прича.
- Изводи радове са одређеном намером, користећи основне ликовне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат.
- Користи тачне термине (текстура, ритам, облик, валер) када образлаже свој рад и радове других.
- Успешно користе стилизацију облика.
- Користе савремене облике комуникације.
- Анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка.
- Користи места и изворе на којима може да прошири своја знања из визуелних уметности.
- Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и друге ђивотне области.
- Познаје и користи различите линије и градације светлости.
- Израђује радове који потстичу стваралачко мишљење и понашање код других ученика.
- Одговарајућим материјалима приказује градацију светлости у односу на одређеност извора.
- Вешто транспонује свет природе у свет симбола.
- Транспонује објекте које смешта у нови неуобичајени простор.
- Слика слојевито, користећи различите бојене квалитете.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ и задаци

Циљ:

- развијање интересовања за музичку културу;
- развијање музикалности и креативности;
- неговање смисла за заједничко музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима;
- упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци:

- неговање способности за извођење музике(певање,свирање);
- стварање навике слушања музике,подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима(извођење,свирање,истраживање и стварање музике);
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;
- припрсмање програма за културну и јавну делатност школе; упознавање занимања музичке струке.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа(народне,уметничке,дечје,староградске);
- упознају основне појмове из музичке писмености;
- упознају музичка дела уз основне информације о делу и композитору; развијају стваралачке способности.

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Обрада	Остало	Укупан број часова	Образовни стандарди		
					Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.	Знање и разумевање	13	3	16	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3.	2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	3.1.1. 3.1.2. 3.1.3.

						2.1.4.	
2.	Слушање музике	13	3	16	1.2.1. 1.2.2. 1.2.3.	2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.2.5. 2.2.6.	3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.2.5.
3.	Музичко извођење	2	1	3	1.3.1. 1.3.2.		3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4.
4.	Музичко стваралаштво		1	1	1.4.1. 1.4.2.		3.4.1.

Наставне теме (области)	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду	Начин и поступак остваривања програма
Извођење музике: - певање песама - свирање - осн.муз. писмености	20	-певање,свирање -усвајање знања о муз. писмености -читање нотног текста	-певање песама по слуху и из нотног текста -свирање наставника -свирање на дечјим инструментима -усвајање знања из муз. Писмености -канони и двогласи
Слушање музике	11	-слушање музике -музички доживљај -закључивање -уочавање -анализа муз дела -упознавање муз. стваралаштва	-интензивно слушање музике -изражавање о слушаном делу -коришћење наст.средстава - препознавање муз.вредности -нови муз.инструменти
Стварање музике	5	-изражавање -креирање -истраживање -импровизација	-спајање мел.мотива -креирање рит.пратње -осмишљање покрета уз музику

Садржај програма	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
<p>ОБЛАСТ 1: ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ</p>	<p>МК 1.1.1. – опште, основне карактеристике, музичких инструмента, музички жанр, народно стваралаштво МК 1.1.2.- препозна елементе музичке писмености, дурске лествице: Ц,Ф, Г,Д, молске-а, д, ритмичке вредности- Триола синкопа, пункти... ритам, динамичке вредности, пп-фф, темпо Престо, Аллегро, Адагро, Анданте, корона, акценти, успоравање-убрзавање, карактер извођења. МК 1.1.3. - препозна карактеристике музичких инструмената, гласова, њихову поделу и разликује вокалне, инструменталне и вокално инструменталне саставе. МК 1.1.4. - препозна основне појмове народног стваралаштва музичке карактеристике и специфичне саставе. МК 1.1.5. - зна основне појмове Српске духовне музике (осмогласник) и основне карактеристике фолклорне музике других народа.</p>	<p>Анализира повезаност: МК 2.1.1.- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером) МК 2.1.2.- облика народног музицирања са специфичним контактом народног живота. МК 2.1.3.- разуме појмове програмске и апсолутне музике. МК 2.1.4.- повезује изражајне елементе народне музике са контекстом њиховог настанка МК 2.1.5.- препозна различите видове српског музичког фолклора по географским карактеристикама</p>	<p>Зна и разуме : МК 3.1.1.- сложеније елементе музике писмености и њихову изражајну и естетску примену . МК 3.1.2.- функцију елемента музике писмености и извођачке саставе у оквиру музичког дела. МК 3.1.3.- историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора. МК 3.1.4.- историјат извођачког специфичне карактеристике музичких инструмента и саставе што повезује са естетском применом</p>
<p>ОБЛАСТ 2 СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Именује и препозна: МК 1.2.1.- музичко изражајне елементе (основне, темпа, динамику, врсту такта, форму и карактер слушаног дела.</p>	<p>МК .2.2.1- опише и анализира карактеристике сличног примера кроз са дејством опажених музичких елемената (узбукркана мелодија као резултат специфичног</p>	<p>МК 3.2.1 .- повезује опажени карактер слушног примера са естетском димензијом композиција. МК 3.2.2.- повезује опажене карактеристике инструмента и</p>

	<p><u>МК 1.2.2</u> - инструменталне групе, појединачне инструменте и врсте гласова.</p> <p><u>МК 1.2.3</u>.- основне карактеристике Српске музичко- сценске и концертне музике</p> <p><u>МК 1.2.4</u>.- разликује народно од уметничког музичког стваралаштва</p> <p><u>МК 1.2.5</u>.- препозна основне карактеристике српске народне духовне музике и фолклорне музике других народа</p>	<p>ритма, темпа, агонике, динамике, интервалске структуре</p> <p><u>МК 2.2.2</u>.- препозна структуру одређеног жанра</p> <p><u>МК 2.2.3</u>.- препозна карактеристичне технике свирања и певања</p>	<p>извођачког састава са њиховом естетском применом.</p> <p><u>МК 3.2.3</u>.- открива везу настанка и примене различитих облика музичког фолклора.</p>
<p>ОБЛАСТ 3 МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ</p>	<p><u>МК 1.3.1</u>- пева једноставне дечије народне и популарне композиције.</p> <p><u>МК 1.3.2</u>- изводи једноставне дечије народне и уметничке композиције на бар једном инструменту.</p> <p><u>МК 1.3.3</u>.- свира неко дело из српске фолклорне баштине</p>		<p><u>МК 3.3.1</u>.-изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста у школском ансамблу</p> <p><u>МК 3.3.2</u>.- пева или свира музику различитих типова српске фолклорне баштине (календарске, народна, духовна музика)</p> <p><u>МК 3.3.3</u>.-свира један или више инструмената може да изведе одређене специфичности свирања да прати другог ученика или да свира у малом саставу</p>

<p>ОБЛАСТ 4. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>МК 1.4.1.- направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК 1.4.2.- осмисли мале музичке целине на основу понуђених модела, комбиновањем МК 1.4.3. - изводи пратеће</p>		<p>МК 3.4.1 .-осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментариј</p>
--	--	--	--

ИСТОРИЈА

Циљеви наставе историје:

- Развијање историјске свести, културни развој и хуманистичко образовање ученика
- Да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса
- Развијање националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика

Задаци наставе историје:

- Стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани
- Да ученици уочавајући узрочно-последичне везе, разумеју историјске догађаје, појаве и процесе, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, културну, друштвену...), као и историју суседних народа и држава

Циљ и задаци наставе историје остварују се кроз различите садржаје, методе и облике рада, уз поштовање Образовних стандарда за крај обавезног образовања

Оперативни задаци:

Ученик треба да:

- разуме појам „средњи век“и основне одлике тог историјског периода
- разуме основне одлике феудалног друштва

Историја– годишњи фонд часова: 72(шести разред)				
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
УВОД У СРЕДЊИ ВЕК	3	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	-мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -упознаје ученике са појмовима	-разумевање појма средњи век -упознавање појмова феудализам, кметство, вазалство -схватање о дужини трајања средњег века
ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	11	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -објашњава појмове	-разумевање основних одлика раног средњег века -стицање знања о Византији, Франачкој држави, Арапском калифату - оспособљавање за коришћење историјске карте,атласа
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	10	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација -читање текстова	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -подстиче интересовање за почетак националне историје	-стицање знања о почецима националне историје -стицање знања о личностима које су обележиле тај период -оспособљавање за коришћење историјске карте,атласа -упознавање основних одлика средњевековне културе.

ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	11	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -подстиче креативан дух	-разумевање основних одлика позног средњег века -разумевање улоге цркве -стицање знања о личностима које су обележиле позни средњи век -оспособљавање за коришћење историјске карте,атласа.
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	21	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -подстиче креативан дух -исправља грешке	-разумевање епохе Немањића и улоге цркве у средњем веку -стицање знања о личностима које су обележиле тај период -оспособљавање за коришћење историјске карте,атласа
СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНСКИХ ОСВАЈАЊА	16	активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -подстиче креативан дух -исправља грешке	- разумевање периода пропасте српског царства -стицање знања о личностима које су обележиле епоху освајања Турака на Балкану -стицање знања о суседима Срба

- стекне знања о најзначајнијим државама средњовековне Европе
- стекне знања о српским средњовековним државама
- стекне знања о личностима које су обележиле средњи век у општој и националној историји
- разуме улогу религије у друштву средњег века
- упозна културна и техничка достигнућа средњовековне Европе
- упозна културно наслеђе Срба у средњем веку
- користи историјске карте за период средњег века
- подстиче се на коришћење историјских извора
- развија критички однос према историјским изворима

Начини остваривања програма

-наставне теме су логички распоређене, а обрађују садржаје из периода средњег века пружајући ученицима основна знања за квалитетно разумевање градива.

-концепција програма пружа могућност за примену различитих наставних метода, наставних средстава као и употребу информационих технологија

-за припрему рада на часу наставник треба да користи уџбеник одобрен од стране министарства просвете, као и да се усавршава на акредитованим семинарима

-пожељно је овакав програм допунити садржајима из локалне прошлости, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској баштини њиховог краја

Садржај теме	Циљеви	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Уводни час 1.1.2; 1.1.6; 1.1.7;1.1.8; 1.2.4. 2.1.1;. 3.1.3.		Провера степена знања и умења из предходне године		-Уме да објасни основне појмове учене у предходној години -Зна ко су главне личности (име и презиме, значај) -Зна на карти да покаже основне историјско-географске појмове
1. Увод 1.1.1; 1.1.2; 1.1.5; 1.1.6;				
Основне одлике средњег века (појам средњи век,хронолошки и просторни оквири, светске цивилизације у периоду средњег века)	- Усвајање појмова: средњи век, хронолошки и просторни оквири средњег века, карактеристике средњег века (феудално друштво и хришћанство)	- Зна дефиницију појма – средњи век - Именује историјски период од V до XV века - Зна да наведе хронолошке оквири појма средњи век	- Зна да наведе основне карактеристике периода званог средњи век -Зна да објасни зашто смо за почетак и крај средњег века узели баш те хронолошке одреднице	-Уме да упореди основне карактеристике старог и средњег века -Зна да објасни разлику кмет-роб - Развијање умења самосталне израде ленте

<p>1.1.2; 1.1.6;1.2.1; 1.2..3; 3.2.1;</p>	<p>- Препознавање водећих светских цивилизација у периоду средњег века -Усвајање појма феудално друштво и усвајање разлике између феудалног и робовласничког друштва (кмет-роб) - Обнављање хронолошке поделе историје, времена и критеријума поделе</p>	<p>- Зна да именује феудализам и хришћанство као основне одлике средњег века -Зна да именује историјске периоде стари век и средњи век и зна њихов хронолошки редослед - Уме на ленти времена да прочита хронолошки редослед историјских периода</p>	<p>- Зна да повеже историјски период са друштвеним уређењем које је тада преовладало - Развијање умења израде ленте времена са унетим хронолошким границама историјских периода</p>	<p>времена историјских периода</p>
<p>Основни историјски извори за историју средњег века (писани-повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара...; материјални-новац, печати, ликовна уметност, архитектура...) 1.1.2; 1.1.6;1.2.1; 1.2..3; 3.2.1;</p>	<p>-Усвајање знања о врстама историјских извора за средњи век и њихове дефиниције: писаних извора: повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара; материјални извори: фреске, оружја, оруђа, топуз, стреле, иконе, новчићи-наши и страни... - Примењивање знања о врстама историјских извора на примерима на</p>	<p>-Препознаје историјске изворе и смешта их у одговарајући историјски период -Уме да на примерима препозна врсту историјских извора (нпр. Стари град)-по могућству проверити ова знања у Музеју у одељку за средњи век, или кроз дијафилмове или ППТ (фреске, оружја, оруђа, топуз, стреле, иконе, новчићи-наши и страни...)</p>	<p>- Именује писане историјске изворе за средњи век: повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара... -Зна да дефинише: повеље, писма, записи, натписи, хронике, летописи, житија светих, биографије владара...и да их препозна на примерима на часу - У музеју препознаје врсте историјских извора</p>	<p>-Уме да изврши селекцију историјских извора по важности за историју као науку - Уочава и објашњава разлику између историјских извора за стари и средњи век</p>

	<p>часу, као и у посети Музеју и Архиву или неком локалитету</p> <p>-Корелација са српским језиком: подсећање на легенде, приче из средњег века, које су до сада учили или које су чули, гледали на ТВ-у</p> <p>- Обнављање знања о местима где се чувају историјски извори: материјални, усмени, писани – архив, музеј, библиотека</p>	<p>-Зна да наведе пример за легенду и народну песму из средњег века (легенда о краљу Артуру, Косовска легенда, из нашег краја...)</p> <p>-Зна, разликује и именује места где се чувају материјални, а где писани историјски извори;</p> <p>-Зна где су у Ужицу Архив, Музеј, Градска библиотека</p>		
<p>2. Европа и Средоземље у раном средњем веку 1.1.6; 1.1.8; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.1; 1.2.4; 1.2.8; 2.1.1; 2.1.6;</p>				
<p>Сеоба народа и ране средњовековне државе у Западној Европи (Хуни, Атила, германске државе на територији Западног Римског царства)</p> <p>1.1.8; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.4; 2.1.1; 2.2.3; 3.1.5;</p>	<p>- Усвајање хронолошких и просторних оквира Велике сеобе народа и настанка варварских држава на територији ЗРЦ</p> <p>- Усвајање појмова Велика сеоба народа и вандализам</p>	<p>- Зна шта се подразумева под синтагмом Велика сеоба народа</p> <p>- Зна да наведе кључне чињенице о Великој сеоби: када је била (375), ко је покренуо (Хуни) и последице: сеоба</p>	<p>-Зна ко су: Хуни, Франци и Атила „Бич божији“</p> <p>-Зна самостално да опише Велику сеобу народа уз показивање на карти</p> <p>-Зна самостално на карти да покаже Врата народа, правац продора</p>	<p>- Зна целовито, самостално, течно, узрочно-последично, уз коришћење карте, да опише Велику сеобу народа</p> <p>-Зна да повеже одређене топониме, који се данас налазе у Европи са некадашњим народима,</p>

	<p>-Уочавање узрочно-последичних веза између догађаја: Велике сеобе народа, распада ЗРЦ и настанак Византије</p> <p>-СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О ЛИЧНОСТИМА, КОЈЕ СУ ОБЕЛЕЖИЛЕ ЕПОХУ: АТИЛА</p> <p>-Корелација са географијом: развијање умења сналажења на карти: Урал, Каспијско море, Европа, Африка, Азија, Средоземље, Балканско полуострво</p>	<p>варварских народа, пад Западног римског царства (476), стварање нових држава на територији ЗРЦ</p> <p>- Зна, уз помоћ наставника, да покаже Врата народа, територију ЗРЦ, ИРЦ и варварске државе настале на територији ЗРЦ</p> <p>- Зна да је пад ЗРЦ (476) узет за кључни догађај краја старог и почетка средњег века</p>	<p>Хуна, ЗРЦ, ИРЦ, новонастале државе на територији ЗРЦ</p> <p>- Зна коначну судбину тих новостворених варварских држава и народа који су их створили (нестали, асимилovali се, освојени...)</p> <p>-Зна да објасни појам вандализам, као и како је настао</p> <p>- Развијање умења коришћења градива у другачијој форми. Уме да изради интервју са Атилом</p>	<p>који су нестали кроз историју (Ломбардија, вандализам, Баварска, Саксонија, Венеција, Нормандија, Јитланд, Мађарска-Хунгарија, Енглеска, Фрушка гора-Фрузи, Франци...)</p> <p>- Зна да у оквиру процеса сеоба (не баш у вези са Великом сеобом народа) исприча основне чињенице о Виконзима (Норманима) и њиховој сеоби, насељавање Енглеске 1066-Виљем Освајач и Нормандије, као и Јужне Италије.</p> <p>- Уме да напише састав: Мој сусрет са Атилом</p>
<p>Формирање феудалног друштва (витезови и кметови, пирамидална хијерархија власти, вазални односи, рурално друштво)</p> <p>1.1.8;1.2.4; 2.1.1; 2.1.6; 3.1.6;</p>	<p>-Уочавање узрочно-последичних веза између догађаја: Велика сеоба народа, распадање робовласничког друштва и појава феудализма</p> <p>- Усвајање појмова којим се објашњава феудално друштво (вазал, сениор, кмет, феудалац, феуд)</p>	<p>- Зна да именује делове структуре феудалног друштва и које су основне разлике међу појединим слојевима (друштвеним групама: феудалац-кмет)</p> <p>-Зна да разликује, у основним цртама: ко је сениор, а ко је вазал (сениор даје вазалу феуд-посед, а вазал</p>	<p>- Зна прецизно, са разумевањем да опише вазалне односе (зашто се ступа у вазалне односе,обавезе сениора према вазалу и вазала према сениору)</p> <p>-Зна да опише односе између феудалаца и кметова</p> <p>-Зна да опише разлике међу слојевима, на</p>	<p>- Зна целовито и јасно да опише структуру феудалног друштва и односе између појединих слојева</p> <p>-Зна да упореди положај кмета и роба</p> <p>-Зна да упореди робовласничко и феудално друштво</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Разумевање основних карактеристика феудалног друштва (вазал, сениор, кмет, феудалац, феуд) - Усвајање знања о положају појединих друштвених група у оквиру феудалног друштва, уз помоћ пирамидалне структуре друштва 	<p>верно врши војну службу и сакупља порез)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна ко су кметови и које су обавезе кметова према феудалцима - Зна дефиницију појмова: феуд, феудално друштво, сениор, вазал -Зна да на слици препозна ком слоју друштва неко припада 	<p>основу слика (властела, трговци, свештенство, кметови, витезови)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна да опише ко су витезови, како се постаје витезом и која је његова улога у феудалном друштву - Уме да протумачи пирамидалну структуру феудалног друштва 	
<p>Франачка држава и ранофеудална привреда (христијанизација Германа, Карло Велики, распад Франачке, основне карактеристике натуралне и робно-новчане привреде)</p> <p>1.1.6; 1.1.8; 1.1.9; 1.2.1; 1.2.3; 2.1.6; 2.2.2;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Усвајање хронолошких и просторних оквира Франачке државе -Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу Франачке и њеној владарској идеологији (Германи, царска титула, односи са Византијом, стварање папске државе, односи са хришћанском црквом) - Стицање знања о личностима, које су обележиле Франачку државу: Карло Велики -Уочавање узрочно-последичних веза између догађаја: 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна самостално на карти да покаже Франачку државу и Рим -Зна да именује модерне државе које су настале распадом Франачке државе и зна да их покаже на карти, уз помоћ наставника -Зна основне карактеристике натуралне привреде (размена робе за робу) -Зна ко су Романи, да су Франци романизовани Германи -Зна да је Карло Велики најпознатији Франачки владар (прво краљ, па цар) 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна ко је Карло Велики и по чему је познат -Зна да је Франачком владала династија Каролинга -Повезује и зна да опише процес преображаја, некадашње римске провинције Галије која је постала данашња Француска - Зна да опише главне карактеристике натуралне привреде и да објасни зашто је у раном средњем веку била преовлађујућа у Западној Европи -Зна да, уз помоћ наставника, опише 	<p>-Целовито, јасно, течно, уз показивање на карти, објашњава настанак, развој и нестанак Франачке државе (Хлодовех, крштење, настанак државе (крV. /поч.VI); Карло Мартел-732.-битка код Поатјеа, зауставља Арабљане; Пипин Мали 756.-оснива Папску државу и преузима престо у Франачкој, ствара династију Каролинга, Карло Велики (768-814), шири државу ка истоку: Саси, Баварци, Лангобарди, Авари, Хрвати, распад државе</p>

	<p>христијанизација, ширење Франачке, распад Франачке</p> <ul style="list-style-type: none"> - Усвајање знања о карактеристикама природне привреде - Развијање умења коришћења карте: Франачка, ширење Франачке, распад, Папска држава-Рим (корелација са географијом) 		<p>везаност Франачке државе и њених владара са Римокатоличком црквом (Крштење-Хлодовех-настанак државе; Пипин Мали-стварање папске државе, а он преузима престо Франачке од Меровинга; папа крунише Карла Великог, 800.г., а овај ширећи државу, шири хришћанство из Рима)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна да опише процес романизације Франака -Зна на карти, самостално да покаже ширење Франачке државе, и државе на које се распала 843. -Зна да опише и протумачи историјску извор: слике „крштење Хлодовеха“ и „крунисање Карла Великог“ 	<p>843.г. у Вердену на: Свето Римско царство- Немачку, Италију и Француску)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна да да пример за природну привреду - Зна зашто су се сукобиле владарске идеологије Франачке и Византије, када се Карло Велики прогласио за цара
<p>Византија до VII века (грчко и римско наслеђе, Константин Велики, оснивање Цариграда, Јустинијан I</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Хронолошко и просторно дефинисање Византије до VII века - Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу Византије и 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна да су Источно римско царство- Византија-Ромејско царство синоними 	<ul style="list-style-type: none"> -Зна да опише основне карактеристике Јустинијанове владавине (време владавине (527-565), освајања Вандала, Острогота и дела 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да целовито, узрочно-последично логично објасни настанак Источног римског царства уз показивање на карти

<p>и покушај обнове Римског царства)</p> <p>1.1.4; 1.1.8; 1.1.9; 1.2.7; 2.1.4; 3.1.5</p>	<p>њеној владарској идеологији (основне карактеристике Византије, покушај обнове Римског царства)</p> <p>- Разумевање историјских процеса и токова: развој хришћанства- Константин Велики, Теодосије</p> <p>- Стицање знања о личностима, које су обележиле Византију: Константин Велики (обнављање из петог разреда) и Јустинијан</p> <p>- Развијање умења коришћења карте: Азија, Африка, Европа, средоземље, Мала Азија, Константинопољ (Цариград), Рим, Балканско полуострво (корелација са географијом)</p> <p>-Обнављање градива везаног за стварање варварских држава на територији ЗРЦ</p>	<p>-Зна да становници Византије себе зову Ромејима</p> <p>-Зна да је главни град Византије- Цариград- Константинопољ (Визант, Истанбул- Други Рим)</p> <p>-Зна да Византијом влада цар (да по срв. идеологији на свету може бити само један цар)</p> <p>-Зна да на карти покаже Источно римско царство, Цариград, Средоземље</p> <p>-Зна ко су Константин Велики и Теодосије и зашто су важни за настанак Ромејског царства (313-Милански едикт; 330-оснивање Цариграда, 394- признавање хришћанства за једину веру у Царству; 395.подела царства на Источно и Западно) уз помоћ наставника</p> <p>-Зна да наведе основне карактеристике</p>	<p>Визигота, Теодора, кодификација)</p> <p>- Зна да препозна и истакне добре и лоше стране Јустинијанове владавине</p> <p>- Зна на карти, самостално, да покаже Византију пре, у време, и после Јустинијана</p>	<p>-Зна да целовито, хронолошки јасно, узрочно-последично логично опише владавину цара Јустинијана (место рођења-Царичин град (Јустинијана Прима)-код Лебана; време владавине (527-565), освајања Вандала, Острогота и дела Визигота, Теодора, Велизар, Нарзес, кодификација, изградња Свете Софије...)</p>
--	--	---	---	--

		<p>Византије: хришћанство, римска култура, римско право</p> <p>-Зна ко је Јустинијан (да је владао у VI веку и да је покушао последњи пут да обнови Римско царство) и зашто је важан</p>		
<p>Византија до XII века (грчко и римско наслеђе, тематски систем, промија, династије: Македонска и Комнини, робно-новчана привреда, привредни, културни и верски утицај на суседне народе-Бугаре, Србе, Русе...)</p> <p>1.1.6; 1.2.1; 2.1.6; 3.1.2;</p>	<p>- Усвајање основних карактеристика и појмова тематског уређења</p> <p>- Разумевање историјских процеса и токова: развој хришћанства, раскол хришћанске цркве, последице</p> <p>- Усвајање знања о карактеристикама византијске културе и њеном утицају на суседне народе</p> <p>- Усвајање знања о карактеристикама робно-новчане привреде</p> <p>-Уочавање разлика у привредама, на примерима срв. држава (Византија- Франачка)</p>	<p>-Зна да је опоравак Византије поч. VII века настао успостављањем тзв. тематског система</p> <p>- Зна да опише основне карактеристике робно-новчане привреде (развијена, размена робе за новац)</p> <p>-Зна да наведе утицаје Византије на суседне народе: право, ширење хришћанства, хеленистичка култура (мозаици), архитектура, развој писмености, владарска идеологија, школство, однос према жени...</p> <p>- Уме да прочита једноставне информације из упоредне табеле везане</p>	<p>- Зна да је Византија у више прилика зауставила ширење ислама ка Европи</p> <p>- Зна да опише главне карактеристике робно-новчане привреде у Византији и да објасни зашто је та привреда развијенија од натуралне</p> <p>-Зна теоријски и кроз примере да објасни како је Византија утицала на околне народе (ширење хришћанства (Бугари, Руси, Срби, Грци...), прихватање закона (земљорадничког, поморског, Јустинијановог кодекса...); сликарство (фреске, мозаици...); владарска идеологија;</p>	<p>- Зна шта значи и уме да објасни двоглавог орла у хералдици и владарској идеологији Византије (симфонија државе и цркве)</p> <p>-Зна шта је то грчка ватра</p> <p>-Зна да опише односе Франачке и Византије у време Карла Великог</p> <p>-Зна где је Кијевска Русија и да је њихов кнез Владимир 988.г. женидбом са византијском принцезом прихватио хришћанство</p> <p>-Уочава и истиче разлике тематског система у односу на западноевропски феудализам и зна његове основне</p>

		<p>за натуралну и робно-новчану привреду</p> <p>-Зна на слици да препозна и именује мозаик</p> <p>- Повезује Византију са православним хришћанством</p>	<p>писменост (Тирило, Методије), књижевност, архитектура, церемоније, хералдика...)</p> <p>-Зна хронолошки да поређа: Константина, Теодосија, Јустинијана, (Ираклија, Василија II и Алексија Комнина)</p> <p>-Зна да објасни појмове покрштавање, христјанизација, уопште и на примерима</p> <p>-Зна да опише значај хришћанства, римског права и хеленистичке културе у Византији...(развијени градови, разни системи школства, мозаици, архитектура, управљање државом, латински, па грчки језик, центри ширења хришћанства: Цариград, Антиохија, Александрија, Јерусалим)</p>	<p>карактеристике: шта је то тема, ко је стратег, а ко стратиот</p> <p>- Зна да опише успон Византије у време Македонске династије (Василије II – Самуило) и у време Комнина (увођење пронијарског система)</p>
<p>Хришћанска црква (црквена организација, монаштво, манастири као средишта</p>	<p>-Стицање знања о религији- хришћанству и њеној улози у средњем веку</p>	<p>-Зна када је (1054) дошло до раскола хришћанске цркве и које</p>	<p>- Зна да опише Раскол хришћанске цркве (време, узрок, последице)</p>	<p>- Зна ком рангу и цркви припадају чиновни: епископ, надбискуп, бискуп</p>

<p>раносредњовековне културе и писмености, процеси покрштавања, велики раскол и његове последице)</p> <p>1.1.6; 1.1.8; 1.1.9; 1.1.10; 2.1.2;</p>	<p>- Усвајање хронолошких и просторних оквира ширења хришћанства у средњем веку</p> <p>-Разумевање историјских процеса и токова: развој хришћанства, раскол хришћанске цркве, последице</p> <p>- Усвајање знања о црквеној хијерархији православне и католичке цркве (папа-патријарх, улога монаштва и манастира)</p> <p>-Развијање умења на карти: Рим, Цариград, Јерусалим</p>	<p>су последице тог чина и дан данас</p> <p>-Зна ко су папа и патријарх и да је папи средиште у Риму, а патријарху у Цариграду</p> <p>- Препознаје хијерархију свештенства које припада православној, а које римокатоличкој цркви (уме да их повеже) на основу упоредне табеле</p> <p>-Препознаје на сликама верске објекте православне и католичке цркве</p> <p>-Зна шта је то манастир и ко су монаси</p> <p>-Разликује појмове монах и монарх</p> <p>-Зна на карти да покаже где су Рим, Цариград, Јерусалим</p> <p>-Зна да наведе значај хришћанске цркве у средњем веку</p>	<p>-Зна да наведе православно и католичку хијерархију</p> <p>- Уочава и објашњава значај хришћанске цркве у средњем веку</p> <p>- На карти показује подручја утицаја Римокатоличке и православне цркве</p>	<p>- Зна да целовито опише однос хришћанске цркве у Франачкој и Византији, узроке и развој антагонизма између два центра и на који начин се сукоб продубио и траје до данас</p>
<p>Исламски свет у средњем веку (Мухамед-појава исламсе религије, настајање муслиманске државе у</p>	<p>- Хронолошко и просторно дефинисање настанка ислама и његовог ширења, као и</p>	<p>-Зна када (622) и где се јавља ислам (Арабијско полуострво)</p> <p>-Зна име оснивача ислама (Мухамед)</p>	<p>- Зна да објасни појмове: калифат, караван</p> <p>-Зна да опише настанак ислама (ко га је основао,</p>	<p>- Зна да опише појам и процес исламизације у раном средњем веку</p> <p>-Зна да објасни појам калиф и хиџра</p>

<p>Арабији арапска освајања, особеност државног и друштвеног уређења, распад јединствене државе, арапско-исламска култура и њен утицај на културу народа Европе)</p> <p>1.1.6; 1.1.8; 1.1.9; 1.2.1; 2.2.2;</p>	<p>ширења и распадања Арабљанске државе</p> <p>- Усвајање знања о основним карактеристикама ислама (хиџра, Хаба...)</p> <p>- Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу Арабљана и њиховој владарској идеологији</p> <p>- Разумевање узрочно-последичних веза: настанак и утицај ислама на формирање државе - ширење државе- распадање државе - култура</p> <p>- Усвајање знања о карактеристикама арабљанске културе и њеном утицају на цивилизацију уопште</p> <p>- Развијање умења коришћења карте: Азија, Африка, Европа, Мека</p> <p>- Усвајање појмова: ислам, исламизација, џамија, калифат, караван, Куран</p>	<p>- На карти, уз помоћ наставника, уме да нађе Арабљанско полуострво и да покаже основне правце ширења ислама и државе (Франачка и Византија) које су га зауставиле у раном средњем веку</p> <p>- Зна ко су Арабљани, шта је то арабљански калифат</p> <p>- Именује и препознаје на слици исламску богомољу-џамију</p> <p>- Зна да у нашој земљи има муслимана и да треба да знамо основне чињенице о њиховој вери</p> <p>- Зна да су Арабљани Европљанима пренели нпр: бројке, производњу папира, бусолу, барут, прање руку, ношење браде, јоргован, арапске коње, кратке приче (пре свега љубавне) уз помоћ наставника</p> <p>- Зна да се верници ислама зову муслимани</p>	<p>када, где, узрок, последице)</p> <p>- Зна на карти, самостално, да покаже простор настанка ислама и његовог ширења</p> <p>- Зна основне особености ислама као религије (5 пута дневно молитва, одлазак на хаџилук у Меку-Хаба, давање милостиње, забрана конзумирања алкохолних пића, пост)</p> <p>- Зна да опише арабијско-европске односе у раном средњем веку</p> <p>- Зна уз помоћ табеле да упореди особине ислама и хришћанства</p>	<p>- Зна целовито узрочно-последично, уз коришћење карте, течно да опише настанак и развој ислама и ко га је и када зауставио (732. Карло Мартел, Франачка и 717.-Опсада Цариграда, Византија)</p> <p>- Зна где је Мека и зашто је важна за муслимане</p> <p>- Зна самостално да упореди основне карактеристике ислама и хришћанства</p>
--	---	--	--	--

	- Стицање знања о личностима, које су обележиле настанак ислама: Мухамед	-Зна де се верска књига муслимана зове Куран		
Европа и Средоземље у раном средњем веку 1.1.4; 1.2.4; 2.1.5; 3.1.1	- Систематизовање градива	-Повезује владаре са титулама и државама где су владали -Разликује верске објекте православних, римокатолика, муслимана -Зна по чему су важни градови: Рим, Цариград, Јерусалим -На линији времена уме да значи најважније догађаје раног средњег века -Издава најзначајније личности раног средњег века -Зна основне карактеристике природне и робно-новчане привреде	- Зна хронолошки, на линији времена да значи и поређа владаре раног средњег века -Зна да издвоји главне карактеристике раног средњи век са њиховим најзначајнијим особеностима -Зна да упореди природну и робно-новчану привреду и зна у ком делу Европе је која била развијена -Зна да повеже парове (супротног или сличног значења и повезаности) и да то објасни: православна-римокатоличка црква; Рим-Цариград; вазал-сениор; феудалац-кмет; природна-робно-новчана привреда; стари век-средњи век; кмет-роб; робовласништво-феудализам, хришћанин-муслиман...	-Зна тематски да повеже догађаје и личности (Велика себа народа, пад Западног римског царства, осамостаљење Византије и учвршћивање хришћанства-IV и V век) -Зна да повеже савременике (Мухамед - Ираклије; Василије II – Самуило) - Зна да уради мапу ума за рани средњи век

3. Срби и њихово окружење у раном средњем веку

1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.4; 2.1.1; 2.1.2;

<p>Словени на Балкану у раном средњем веку (живот Старих Словена у прапостојбини, словенски обичаји и веровања, узроци и правци сеобе, насељавање Балканског полуострва)</p> <p>1.1.7; 1.1.9; 3.1.4;</p>	<p>- Допуњавање знања о средњем веку и основним одликама тог историјског периода</p> <p>-Разумевање историјских процеса и токова сеобе Словена</p> <p>- Стицање знања о називима племенима која чине Словене</p> <p>- Усвајање знања о религији и обичајима старих Словена</p> <p>-Развијање умења коришћења историјских карата за сеобе Словена: зна где су Источни, Западни и Јужни Словени</p> <p>-Обнављање појма паганство и политеизам</p>	<p>-Зна у главним цртама да опише словенске обичаје и веровања (пагани, Перун, Световид, виле, жртвују животиње; живе по шумама, поред воде, праве куће са више излаза; углавном се баве земљорадњом, мање сточарством; живе у демократији, често се свађају, ослобађају заробљенике после неког времена, воле музику...)</p> <p>-Зна да препозна и разликује словенски и латински календар</p> <p>-Зна да наведе узроке словенских сеоба</p> <p>-Зна да именује и на карти, уз помоћ наставника, покаже области које насељавају Источни, Западни и Јужни Словени</p> <p>-Зна да именује и на карти покаже, уз помоћ наставника, где се</p>	<p>-Зна самостално да на карти покаже наведене појмове, као и границе словенских територија у Европи у средњем веку: Лаба (Елба), Балтичко море, Јадранско море, Црно море, реке Дњепар, Дунав</p> <p>-На одломцима (примерима) из српских бајки и народних јуначких песама препознају и издвајају остатке прасловенске религије (паганства нпр. вила Равијојла...)</p> <p>-Зна да објасни како то Словени одлучују „у демократији“ на основу текста из историјског извора</p> <p>-На основу текстова Прокопија и Псеудо-Маврикија умеју да издвоје словенске обичеје и веровања (начин живота, облачења, одлучивања у племену и на основу</p>	<p>-Уме да повеже и објасни сеобе Словена и Велику сеобу народа</p> <p>-Зна да упореди територијални распоред и имена словенских племена у средњем веку и данас, уз помоћ историјских карти и самостално</p> <p>- Зна да наведе последице Немачког продора на Исток (неслога словенских племена Љутића, Бодрића, остатак Лужички Срби, сви германизовани, притисак римокатоличке цркве, Словаци протестанти, Чеси атеисти...)</p> <p>-На основу топонимије Европе зна да закључи где су се све простирала словенска племена</p>
--	--	---	--	---

		<p>налазе Јужни Словени и племена која њима припадају: Словенци (Карантанци), Хрвати, Срби и Бугари</p> <p>-Зна да разликује израз Словен, Словак и Словенац</p>	<p>тога да напише есеј „Ја, Словен из шестог века“)</p> <p>-Зна да упореди територијални распоред и имена словенских племена у средњем веку и данас, уз помоћ историјских карти и наставника</p> <p>-Зна да на простору Немачке постоје (још увек) Лужички Срби</p>	
<p>Јужни Словени према староседеоцима и суседима (Авари, Франачка, Византија, однос према староседеоцима, формирање племенских савеза, насељавање Бугара и Мађара и настанак њихових држава, Прво Бугарско царство, Самуилова држава)</p> <p>1.1.7; 1.1.8; 1.1.9; 2.1.4;</p>	<p>-Обнављање чињеница везаних за ширење Франачке и Византије на Балкану</p> <p>-Усвајање појмова: староседелац и асимилација</p> <p>- Усвајање основних чињеница о формирању првобитне државе Мађара и Бугара</p> <p>- Усвајање основних знања о досељавању Авара и узроцима нестанка овог народа</p> <p>-Развијање умења коришћења историјске карте: Мађарска - Угарска, Бугарска, Панонија</p>	<p>-Зна која племена припадају Јужним Словенима и да су Срби-Јужни Словени</p> <p>- Зна на карти да покаже области где су се населили Бугари (680) и Мађари (890) и када (век)</p> <p>-Зна последице досељавања Бугара и Мађара (стварање моћних држава, мађаризација Словена, словенизација Бугара)</p> <p>-Зна , на основу предходног градива, да наведе основне карактеристике односа Јужних Словена са</p>	<p>- Зна где су се, када и зашто населили Авари и шта је са њима било на крају (постоје ли данас?)</p> <p>-Зна основне чињенице о отпору Словена Византији (да је највећи устанак био под царем Самуилом и да опише тај сукоб између њега и Василија II Македонца)</p> <p>-Зна основне чињенице о Мађарском краљевству (890-досељавање, уништили Велику Моравску, 955-битка код Леха-Немци зауставили њихов продор у Средњу и Западну Европу, 1000.г.-</p>	<p>-Зна самостално и целовито, узрочно-последично јасно, о пореклу Авара, њиховом доласку у Панонију и како су нестали (искористити Ајнхардов текст у коме описује пораз Авара од Карла Великог)</p> <p>-Зна да покаже простор који је заузимала Самулова држава, Охрид, Беласицу</p> <p>-Зна целовито да опише однос Јужних Словена према суседима и које су данас последице тадашњих дешавања</p>

		<p>Франачком и Византијом у раном средњем веку (освајали нас, христијанизовали, асимилovali, културно утицали...)</p> <p>-Зна на карти да покаже, уз помоћ наставника, Балканско полуострво, Јужне Словене и њихове суседе (Византију, Франачку, Мађарску-Угарску, Бугарску)</p> <p>-Зна да су Мађарска и Угарска једно исто</p>	<p>Стефан прима хришћанство, први краљ; раздвојили Западне и Јужне Словене)</p> <p>-Зна на карти самостално да покаже наведене појмове</p> <p>-Зна ко је у Панонској низији био по хронолошком редоследу од IV до X века (Хуни, Авари, Мађари), шта се десило са тим народима до данас, а шта са Словенима који су се налазили на том подручју</p> <p>-Изражава свој став о (критичко мишљење) историјском догађају (према пораженим Словенима које је у бици на Беласици (1014) победио Василија II Македонца, на основу текста византијског хроничара Скилице о поразу Самуилове војске)</p>	<p>-Заузима критички став према непознаницама у историји, о којима историчари из разних разлога, не желе, не умеју или неће да пишу (нпр. проблем аутохтоности Словена...Илира)</p>
--	--	--	--	---

			- Зна основне чињенице о пореклу Албанаца (Шиптара) и Румуна	
Србија од VII до XII века (Властимировићи, српске земље, Србија између Бугарске и Византије, Властимир и Часлав) 1.1.7; 1.1.9; 1.2.1; 3.1.3;	- Развијање умења коришћења историјске карте: српске области, обнављање Бугарска и Византија - Усвајање појмова: жупа, жупан, кнез - Хронолошко и просторно дефинисање Србије у време Властимировића -Развијање умења коришћења лоза	-Зна, уз помоћ наставника, да покаже на карти српске земље у раном средњем веку: а обавезно зна где су Босна, Зета и Србија (Рашка) - Зна да је, за сада, прва позната српска династија династија Властимировића -Зна да смо у њихово време прихватили хришћанство -Зна на лози Властимировића да прочита основне податке о родбинским односима (нпр.ко је отац, ко су браћа, за време ког владара су Срби покрштени, ако се зна да је то било у 2/2 IX века) -Зна да прочита једноставне информације из текста Константина Порфирогенита о	-Зна да дефинише појам кнез -Самостално на карти показује српске земље уз показивање граница између једне и друге -Зна да закључи о ком периоду и о ком догађају, је реч, у тексту Константина Порфирогенита о обнављању Србије у време Часлава као и да одреди угао гледања писца -Без помоћи, се сналази на лози Властимировића (хронолошки редослед владара, принцип наслеђивања...) -Зна да су Бугарска и Византија користиле међусобне сукобе у породици Властимировић да остваре свој утицај у Србији	-Зна да опише појмове жупа и жупан -Повезује знања из ове лекције са предходном , описује односе са Бугарском и Византијом (пре свега, у време Симеона) и даје свој став о позицији Србије према њима и поступцима владара из ове династије -Зна да уочи на лози Властимировића, како су потомци добијали презимена у то време; зашто не знамо више о женским члановима лозе -Зна самостално да исприча главне карактеристике владавине Властимировића (од када до када владају-векови, ко је први, а ко последњи познати члан те династије, покрштавање Срба, борба за самосталност

		обнављању Србије у време Часлава		против Византије и Бугарске, међусобне борбе у династији, кнезови)
<p>Дукља X/XI век (Војислављевићи, Србија између Самилове државе и Византије, борба за самосталност, Владимир, Војислав, Михаило, Бодин)</p> <p>1.1.7; 1.1.9; 1.2.1; 3.1.3;</p>	<p>- Развијање умења коришћења историјске карте: српске области, обнављање Бугарска и Византија</p> <p>- Хронолошко и просторно дефинисање Србије у време Војислављевића</p> <p>-Развијање умења коришћења лоза владара и историјског текста</p>	<p>- Зна, уз помоћ наставника, да покаже на карти српске земље у раном средњем веку: а обавезно зна где су Босна, Зета и Србија (Рашка)</p> <p>- Зна да је династију Властимировић наследила династија Војислављевић</p> <p>-Повезује Властимировиће са Рашком, а Војислављевиће са Дукљом (Зетом)</p> <p>-Зна на лози да прочита хронолошке границе владавине обе династије</p> <p>-Емотивно саосећа и уме да прочита једноставне информације из легенде о Владимиру и Косари из Летописа попа Дукљанина</p> <p>-Зна по коме је и зашто династија</p>	<p>- Зна да интерпретира легенду о Владимиру и Косари и повеже је са предходним градивом (царством Самуиловим)</p> <p>- Зна да опише и истакне кључне моменте владавине српским земљама династије Војислављевић (Владимир-први светац међу српским владарима, Војислав-ослободио је од Византије; 1077.Михаило Војислављевић постао краљ, а у време Бодина је била територијално највећа...)</p> <p>-Зна на основу понуђених лоза да на линији времена означи периоде владавине - хронолошки редослед српских династија (Властимировић,</p>	<p>-Зна да целовито, јасно, узрочно-последично логично, у главним цртама опише успон и пад Дукље у XI веку</p> <p>-Зна да критички размотри и опише односе између Дукље у XI веку и околних земаља (Византија, Самуилово царство, Нормани, Римокатоличка црква...)</p> <p>-Зна да прочита податке о Вукановићима – на основу лозе Вукановића (да су наследили Војислављевиће, да су владали срп.земљама у ½ XII века и да су их наследили Немањићи, да су били у пријатељским и родбинским везама са Угрима, да су били у родбинским везама са Војислављевићима и Немањићима, па то повезати са структуром</p>

		Војислављевић понела име -Зна да препозна и повеже име владара и династију из које долази	Војислављевић, Вукановић)	феудалног друштва и позицијим крупних феудалаца у њему...)
Покрштавање Срба и других Јужних Словена и њихова рана култура (зачеци христијанозације, значај мисије Ћирила и Методија и њихових ученика, почеци писмености, карактер ране средњовековне културе код Срба и других Јужних Словена) 1.1.6; 1.1.7; 1.2.1; 2.1.1;	- Усвајање и обнављање појмова: христијанизација-покрштавање, мисија, минијатура, фреска, икона, латиница, ћирилица и глагољица... - Хронолошко и просторно одређивање мисије Ћирила и Методија (Цариград, Србија, Бугарска) - Препознавање на примерима историјских извора: фреске, иконе, минијатуре -Обнављање знања о утицају Византије на суседне народе	-Зна у главним цртама да опише мисију Ћирила и Методија (863-век, почетак мисије ширења хришћанства, преведене верске књиге на старословенски) уз помоћ наставника -Зна да су Ћирило и Методије саставили глагољицу, а Климент и Наум ћирилицу -Повезује мисију Ћирила и Методија са Расколом хришћанске цркве (зна на којим подручјима и зашто се баш ту писала: глагољица, латиница, ћирилица) -Зна да именује најзначајнију српску књигу овог периода: Мирослављево јеванђење -Зна како су украшаване књиге, а како верски	-Зна у главним цртама да опише мисију Ћирила и Методија (863, почетак мисије ширења хришћанства; глагољица; преведене верске књиге на старословенски, Цариград, Охрид, Климент и Наум; последице: Срби и Бугари прихватили хришћанство из Цариграда и пишу ћирилицом) -Зна самостално да анализира одломак из текста Житије Ћирила и Методија о тражењу хришћанских мисионара из Византије од стране словенских кнезова: (где су владали кнезови који траже помоћ (показати и на карти); који је главни проблем који истичу у ширењу хришћанства и	- Зна целовито узрочно-последично логично да опише мисију Ћирила и методија уз сагледавање опште војно-политичке ситуације у Великој Моравској 2/2 IX века и почетка X-ог (Немачко свештенство, германизација, служење на латинском, оправдавање код папе, долазак Мађара и протеривање ученика, где су одишли њихови ученици и које то последице вуче са собом-глагољаши, Срби и Бугари-ћирилица...) -Зна да опише последице христијанизације на Балкану; зна да на лози Властимировића прецизно пронађе за време ког владара смо примили хришћанство и

		<p>објекти у раном средњем веку</p> <p>-Зна да прочита једноставне информације из текста Житије Ђирила и Методија (о тражењу хришћанских мисионара из Византије од стране словенских кнезова: да именује ко тражи помоћ, од кога и зашто?)</p>	<p>шта траже од цара Ромеја)</p> <p>- Зна на карти да покаже, на Балкану, подручја утицаја римокатоличке и православне цркве</p> <p>-Зна на примерима да уочи и издвоји главне особине средњовековне културе код Јужних Словена (феудални и верски карактер)</p> <p>- Зна зашто је значајно Мирослављево јеванђеље (уврштено је међу 100 највреднијих књига света, мађу најлепше украшеним књигама средњег века)</p>	<p>на који начин знамо да се то десило (прво хришћанско име у владарској лози-Стефан)</p> <p>- Зна на примеру слике из Мирослављевог јеванђеља да препозна и дефинише минијатуру</p>
<p>4. Европа у позном средњем веку 1.1.6; 1.1.8; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.3; 2.1.1; 2.1.4; 2.2.4;</p>				
<p>Развој и структура феудалних држава (појмови монархија, република, начини наслеђивања, сталешка монархија, сталез на примерима Француске, Енглеске Немачког-римског царства, Венеције, утицај цркве)</p>	<p>-Усвајање појмова: монархија, република, сталешка монархија, сталез</p> <p>- Примењивање усвојених појмова на примерима држава развијеног феудализма Француске, Енглеске</p>	<p>-Зна дефиницију појма монархија, република и сталешка монархија.</p> <p>-Зна да именује сталезе и како учествују у власти</p> <p>-Зна начине наслеђивања у династији</p> <p>-На примеру познатих лоза Властимировић,</p>	<p>-На примерима лоза српских династија закључује о принципима наслеђивања власти</p> <p>-Зна основне чињенице о Светом-римском царству (Немачкој), Енглеској и Француској у периоду развијеног феудализма</p>	<p>-Зна да објасни важност Магна карте и Златне буле за ограничавање власти владара</p> <p>-Целовито анализира однос Римокатоличке цркве са западноевропским земљама у овом периоду</p>

<p>1.1.6; 1.1.8;</p>	<p>Немачко-римског царства, Венеције - Уочавање односа Римокатоличке цркве са највећим државама развијеног феудализма у Западној Европи</p>	<p>Војислављевић и (још непознате Немањић) препознаје примере за принципе наслеђивања власти -Зна да повеже државу (оне које смо учили Франачка, Византија, Венеција, Србија) са њеним државним уређењем - Уме да повеже државу и титулу владара</p>	<p>- Зна да објасни узрок сукоба између Римокатоличке цркве и владара великих западноевропских држава - Зна да објасни узрок слагања између Римокатоличке цркве и владара великих западноевропских држава -Зна разлику између монархије и републике</p>	
<p>Свакодневни живот у средњем веку (владар, двор и дворски живот, свакодневни живот на селу у граду, положај жене у средњем веку)</p> <p>1.1.8; 1.2.3; 1.2.8;</p>	<p>-Развијање умења закључивања на основу анализе историјских извора -Усвајање појма двор -Обнављање појмова: феудализам, кмет, витез</p>	<p>- Зна шта је то двор - Разликује и именује друштвене слојеве у средњем веку -Зна да препозна, на основу слике, кључне инсигније (ознаке) којим се владар разликује од осталих феудалаца и становништва уопште (престо, прстен, круна, шар, жезло, одело) -Уме да опише разлике живота у средњем веку на селу и у граду на основу историјских извора (слика, текста)(привреда,</p>	<p>-Целовито описује владара, његов положај, живот на двору -Самостално и целовито описује живот на селу и у граду у средњем веку, на основу изабраних историјских извора -Свеобухватно описује живот жене у средњем веку на основу понуђених материјала - историјских слика (село-град; богати-сиромашни; исток-запад) -Уочава и издваја основне карактеристике</p>	<p>- Примерима из предходних лекција илуструје своје излагање о свакодневном животу у средњем веку -Упоредиће свакодневни живот у Византији и Западној Европи (дворови владара, величина градова, положај жена, утицај хришћанске цркве на свакодневни живот, однос владара и хришћанске цркве; владарска идеологија истока и запада)</p>

		понашање, односи у породици, ратови) -Зна на слици да препозна витеза и да опише његову опрему	утицаја хришћанске цркве на све друштвене слојеве у средњем веку -Упоређује живот у средњем веку са данашњим начином живота	
Крсташки ратови (ходочашћа-света места, најзначајнији походи и најпознатији учесници - Ричард Лавово Срце, Саладин, Фридрих Барбароса, Луј IX Свети, витешки редови, улога Млетачке републике у Четвртог крсташком походу, судари и сусрети цивилизација) 1.1.8; 1.1.10; 1.2.1; 1.2.3; 1.2.4; 2.1.1;	- Усвајање појмова: Свето место, ходочашће, крсташ, крсташки рат, обнављање појма ислам - Хронолошко и просторно дефинисање епохе Крсташких ратова - Стицање знања о личностима које су обележиле епоху Крсташких ратова: Ричард Лавље Срце, Саладин, Фридрих Барбароса -Развијање умења коришћења карте: Јерусалим, Крсташке земље, Блиски исток, Палестина, Византија, Цариград (корелација са географијом)	-Зна да објасни појам ходочашће-обилазак светих места и која су то света места за хришћане -Зна дефиниције појмова: крсташки рат -Зна где је Јерусалим и зашто је важан за хришћане, муслимане и Јевреје -Зна да наведе узрок Крсташких ратова -Зна да наведе последицу IV крсташког похода -Зна на карти да покаже, користећи се легендом, правце I и IV крсташког похода	-Зна да опише у главним цртама I и IV крсташки поход -Препознаје и критички процењује интересе појединих држава и друштвених слојева у Западној и Средњој Европи, као и папе, врховног поглавара Римокатоличке цркве, у крсташким походима -Зна на карти самостално да покаже правце I и IV крсташког похода - Зна где је Блиски исток и Палестина -Уме да одреди угао гледања и осећања Никите Хонијата, на основу одломка описа освајања Цариграда од стране крсташа 1204. године	-Зна ко су: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин и зашто су они важни -Зна да опише улогу Млетачке републике у IV крсташком походу - Зна главне крсташке државе и уме да их покаже на карти -Зна критички да процени крсташке походе-(почетну идеју и резултате; односе крсташа и Византије, као и однос Римокатоличке и православне цркве после ових похода, развијање трговине и културна размена)

<p>Постанак и развој средњовековних градова (привредни напредак у доба развијеног феудализма развитак градова, занатства и трговине, зачеци робне привреде, борба градова за самоуправу, градови као културна и просветна средишта) 1.1.7; 1.1.8; 1.1.9; 1.1.10;</p>	<p>-Усвајање знања о појмовима: еснаф (цех), мајстор, калфа, шегрт - Усвајање основних појмова о привредном животу у граду, као и путевима његовог осамостаљивања (трговина, занатство, самоуправа, трг) -Обнављање појмова: натурална и робно-новчана привреда</p>	<p>-Зна да именује натуралну и робно-новчану привреду и зна кључне разлике између њих -Зна чиме се претежно баве становници града -Зна да опише живот у граду и изглед града на основу слике (на примеру нашег Старог града-лок.историја) - Умеју да препишу натписе са ужичких чесми, које су подигли ужички еснафи и на основу њих да осмисле знак за свој замишљени еснаф</p>	<p>-Уме да опише организацију мајсторске радионице и зна дефиницију појмова: мајстор, калфа, шегрт -Зна узрочно-последично да опише развитак градова у Западној Европи од XII века -Зна да опише на које начине и зашто су се градови борили за самоуправу -Зна да упореди византијске градове са онима у Западној Европи од XII до XV века, на основу понуђених историјских извора -Да на основу информација о еснафима, које су добили са ужичких чесми осмисле слоган</p>	<p>-Зна дефиницију појма цех (еснаф) и уме да опише њихову организацију - Зна да опише узроке настанка развијених и великих градова у Западној Европи, као и све последице, које су настале из тог развоја -Уочава и издваја добре и лоше стране живота у средњовековним градовима -Зна да упореди градове средњег века са савременим градовима у форми табеле (занимања људи, изглед града, чистоћа, култура...)</p>
<p>Опште одлике средњовековне културе (појам културе, верски карактер културе, културне области, школе и универзитети, опште</p>	<p>- Усвајање појма култура, карактеристике културе, називе културних области - Усвајање знања о школству и</p>	<p>-Зна да објасни шта је то култура -Препознаје и зна две кључне одлике средњовековне културе:</p>	<p>-Зна да наведе и самостално покаже културне области у Европи у средњем веку (Хришћанска византијска-грчка</p>	<p>-Уме критички јасно да упореди културне области у Европи у средњем веку -Зна да је отворена Сорбона у Паризу, а</p>

<p>одлике уметности и књижевности) 1.1.6; 1.1.8; 1.2.1;</p>	<p>проналасцима у средњем веку - Развијање умења тумачења историјских извора и извлачења закључака из њих</p>	<p>верски и феудални карактер - Уме на карти, уз помоћ наставника, до покаже културне зоне - Зна да се у средњем веку културне зоне поклапају са верским границама - Зна да наведе, по избору три проналаска из средњег века - На основу слике уме да препозна верски објекат: православних, римокатолика и муслимана.</p>	<p>културна зона; хришћанска латинска- римска културна зона и исламска културна зона) - Зна да објасни појам универзитет - Зна да опише развој школства (где се учило, шта се учило)</p>	<p>потом Оксфорд у Енглеској, па Кембриџ, универзитети, који и данас постоје - Зна ко је Марко Поло и зашто је он важан</p>
<p>5. Срби и њихово окружење у позном средњем веку 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.1; 1.2.3; 1.2.4; 2.1.2; 2.1.5; 3.1.1;</p>				
<p>Србија у доба Стефана Немање (стицање самосталности, лоза, положај) 114; 117; 121; 124;</p>	<p>- Обнављање знања о простору држава Рашке, Византије и Угарске - Хронолошки и просторно дефинише Србију у доба Немањића - Усвајање појмова ктитор-задужбина, богумили, јеретици - Стицање знања и уочавање улоге истакнутих личности: Стефан Немања- -</p>	<p>- Зна самостално на карти да покаже Рашку, Византију и Угарску; уз помоћ наставника показује Студеницу и Хиландар - Зна ко је Стефан Немања и зашто је важан за развој српске државе (време владавине- век, родоначелник Немањића,</p>	<p>- Зна да је Стефан Немања задужбинар манастира Ђурђеви Ступови и где се налази тај манастир - Зна дефиницију појма јеретик - Зна ко су синови Стефана Немање и на који начин су они својим женидбено- удадбеним везама престављали</p>	<p>- Зна да је Стефан Немања задужбинар манастира Светог Николе и Свете Богородице код Куршумлије - Зна да је Стефан Немања носио титулу великог жупана - Зна да објасни појам ктитор и наведе примере - Зна ко су богумили и шта се десило са њима</p>

	<p>Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу Србије у доба Стефана Немање (велики жупан, однос са Византијом)</p> <p>-Усвајање кључних знања о владавини Стефана Немање</p> <p>- Употребљавање знања о вазалним односима на примеру односа између Србије и Византије</p> <p>- Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава</p>	<p>осамостаљује Србију од Византије, велики задужвинар: Студеница, Хиландар,</p> <p>-Зна да је са сином Савом основао Хиландар</p> <p>-Зна на лози да покаже Стефана Немању и његове синове</p>	<p>одбрамбену дипломатију Србије</p> <p>-Зна да опише однос Стефана Немање и СПЦ (монах Симеон, протерао јеретике)</p> <p>- Уме да примени знање о суштини вазалних односа на примеру односа између Византије и Србије у доба Стефана Немање</p> <p>-Зна да покаже на карти Свету Гору</p>	<p>на Балкану у време Стефана Немање</p> <p>-Целовито, самостално, течно, узрочно-последично логично уме да опише владавину Стефана Немање уз показивање на карти</p> <p>-Повезује знања везана за III крсташки поход, пролазак крсташа кроз Србију и политику Стефана Немање према Византији (1189, Ниш, Фридрих Барбароса, савез против Византије, наш владар је био писмен у односу на немачког цара...)</p>
<p>Србија у доба Стефана Немањића (и Свети Сава)</p> <p>-стицање краљевства и аутокефалне Српске православне цркве)</p> <p>1.1.8; 1.1.10; 1.2.1; 1.2.3; 1.2.4; 2.1.1;</p>	<p>- Усвајање појмова: аутокефалност, архиепископ, краљ, краљевина</p> <p>- Стицање знања и уочавање улоге истакнутих личности: Стефан Немањић и Свети Сава</p> <p>- Стицање знања о религији и њеној улози у средњем веку кроз пример настанка</p>	<p>-Зна ко су Стефан Немањић и Свети Сава и зашто су важни за осамостаљење и развој српске државе</p> <p>-Зна када је Србија постала краљевина (1217), а када је СПЦ постала самостална на рангу архиепископије (1219)</p> <p>-Зна да именује првог краља из лозе Немањића</p>	<p>- Зна да је Стефан Немањић задужбинар манастира Жича</p> <p>-Зна да опише и објасни процес добијања самосталности СПЦ</p> <p>-Зна да опише и објасни живот, значај и дело Светог Саве (Хиландар, типичи, Номоканон, архиепископ, два пута ходочастао, учествовао у дипломатским</p>	<p>-Уме да опише однос Србије са Угарском и Византијом до 1204, а потом са државама које су настале на територији Византије 1204-1261: Епирска деспотовина, Никејско царство, Латинска краљевина, па са Угарском, Бугарском (женидбено-удадбене везе, одбранио Србију од четири велика</p>

	<p>архиепископије 1219. године</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање умења анализе историјских извора (писаних, сликовних...), читања лозе - Развијање умења коришћења карте: Никејско царство, Епирска деспотовина, Жича - Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава 	<p>и првог српског архиепископа</p> <ul style="list-style-type: none"> - На линији времена уме да значи кључне догађаје у Србији у време Стефана Немање и Стефана Немањића - Зна на лози Немањића да покаже потомке краља Стефана Првовенчаног - Зна на сликама да препозна Стефана Немању, Стефана Немањића и Светог Саву 	<p>преговорима, Житије св. Симеона, учио народ, отварао школе, уредио црквену организацију у Србији...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна шта је то Номоканон (законоправило) или Крмчија св. Саве и зашто је оно важно за српску државу - Зна на карти да покаже Никејско царство и Епирску деспотовину, Жичу, Свету Гору - Зна да опише владавину Стефана Немањића 	<p>напада, архиепископија...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна да свеобухватно опише ситуацију на Балкану после пада Цариграда у руке крсташа и у перспективи тих догађаја да анализира потезе Стефана Немањића и Светог Саве - Зна да дефинише појам аутокефалност
<p>Наследници Стефана Немањића (Радослав, Владислав и Урош I)- развој трговине, новца, односи са суседима 1.1.7; 1.2.3; 1.2.4; 2.1.5;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Обнављање знања о карактеристикама робно-новчане привреде на примеру Србије у време Уроша I - Усвајање кључних знања о владавини Уроша I - Развијање умења коришћења карте: Милешево, Ново Брдо, Рудник, Дубровачка република - Повезивање националне историје са 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна на лози Немањића да покаже потомке краља Првовенчаног и прочита године владавине и ко су им супруге и на њиховом примеру да схвати да су брачне везе биле главна дипломатија у средњем веку - Зна да се први српски новац кује у време краља Радослава - Зна да објасни успон српске државе у време 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да повеже и објасни положај Србије са женидбено-удадбеним везама српских владара - Зна на карти да покаже Ново Брдо и Рудник, где се налази Дубровачка република - Зна да опише спољно-политичке односе Србије у време краља Уроша I (Дубровник-споразум, Саси-рударство, Угарска- 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна узрочно-последично логично, хронолошки тачно да опише Србију у време потомака Стефана Немањића - Зна да целовито опише владавину Уроша I, уз показивање на карти - Зна да опише чиниоце (унутрашње и спољашње) који су учествовали у смењивању са власти

	историјом суседних народа и држава	Уроша I (рудари Саси, развој рударства, повећава се количина новца, развој робно-новчане привреде) - Зна на карти, уз помоћ легенде, да покаже Србију у XIII веку - Зна када је, где и за време ког краља (Владислава) пренете мошти и сахрањен Свети Сава (у Милешеву) - На линији времена, користежћи лозу, зна да обележи владавине српских владара у 1/2 XIII века	женидба сина Драгутина, Јелена Анжујска-жена) - Зна да опише унутрашњо-политичке односе Србије у време краља Уроша I (преузима власт после слабљења бугарског утицаја у Србији, развој рударства, занатства, трговине, ковање новца, сукоб са сином Драгутином) - Зна да издвоји и образложи значај Дубровника за привреду и културу српских земаља (на примеру из локалне историје 9.10.1329.- први помен Ужица у једној дубровачкој задужници) - Зна да су задужбине Уроша I: Сопоћани и Градац (Јелена Анжујска)	синова Стефана Немањића
Успон српске државе у XIII и поч. XIV века (Драгутин и Милутин) 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 3.1.1.	- Усвајање кључних знања о владавини Драгутина и Милутина - Развијање умења коришћења карте:	- Зна, на карти, уз помоћ наставника да покаже проширење Србије у време Милутина и да обележи области којима	- Зна да на карти покаже јужне границе српске државе у време краља Милутина: Охрид- Прилеп-Штип, као и	- Зна ко је Симонида и у чему је била потреба и суштина њеног брака са Милутином

	<p>границе Српске државе у време Милутина, Грачаницу</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање способности тумачења ист. извора - Упућивање на коришћење додатне литературе и израђивање паноа, кратких презентација... - Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава 	<p>је и даље владао Драгутином и где се налазе њихове познате задужбине</p> <ul style="list-style-type: none"> - На линији времена, уз помоћ свеске и књиге, зна да обележи кључне догађаје везане за Србију у XIII веку - Зна на лози Немањића да покаже родбинске везе краља Милутина и прочита године владавине и ко су им супруге и на њиховом примеру да схвати да су брачне везе биле главна дипломатија у средњем веку 	<p>његове задужбине: Грачаницу, Богородицу Љевишку</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна, на примерима, да опише утицаје Византијске културе у Србији у време Милутина - Зна да критички анализира одломак из текста Теодора Метохита о својој посети двору краља Милутина приликом удаје Симониде: препознаје став писца према српском краљу, однос српског краља према ромејском посланству... - Препознаје и повезује израз Сремски краљ са Драгутином, а Свети краљ са Милутином - Зна да наведе задужбине краља Драгутина: Рача и Свети Ахилије (лок.историја), 	<ul style="list-style-type: none"> - Зна да опише Дежевски споразум (када, зашто је донет, како гласи) и последице које је донео у наредним деценијама - Уме да изради пано на теме: Милутин, Србија у XIII веку, жене српских владара XIII века, уз сугестије наставника како да уради и где да нађе литературу (Српске династије, Српско наслеђе, сајт Растко, енциклопедије...) - Зна да направи паралелне линије времена за Србију и Византију у XIII веку, са унетим најзначајнијим догађајима (онолико колико се учи у школи) за једну и другу државу - Зна ко је Данило II и зашто је важан, на основу одломка из његовог дела Животи краљева и архиепископа српских (обнова Хиландара, помирио Драгутина и Милутина, помирио Милутина и С.
--	--	---	---	--

				Дечанског, написао Животи краљева и архиепископа српских)
Српско царство (Стефан Дечански и Стефан Душан) 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.4; 2.1.5;	- Усвајање кључних знања о владавини Стефана Дечанског (битка код Велбужда, Дечани) и Стефана Душана (Законик, патријаршија, проширење-царство) - Развијање умења коришћења карте: границе Српске државе у време Стефана Душана, битка код Велбужда - Развијање способности тумачења ист. извора - Упућивање на коришћење додатне литературе и израђивање паноа, кратких презентација... - Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава	- На лози Немањића уме да прочита ко је отац, а ко син Стефану Дечанском - Зна да је задужбина Стефана Дечанског- Дечани и да је покаже на карти - Зна да именује члана династије Немањића који је себе прогласио за цара - Зна да покаже на карти Душаново царство - Зна када се СПЦ уздигла на ниво патријаршије (1346) и када је Душан проглашен за цара. - Зна да именује најзначајнији средњовековни српски правни споменик - Зна зашто је и када проглашен Душанов законик (1349) - Зна на линији времена, уз помоћ белешки, лозе, да означи и именује	- Зна да опише кључне догађаје важне за однос Стефана Дечанског са оцем Милутином и са сином Душаном - Зна да објасни долазак на власт Стефана Дечанског (грађански рат) - Зна да целовито, узрочно-последично јасно опише кључне моменте Душанове владавине (време владавине, односе са Бугарском и Византијом, проширење Србије, патријаршија, царство, Законик, појава Турака) - Зна да анализира и упореди историјске изворе који са различитих позиција гледају на смену С. Дечанског од стране сина Душана (одломци Григорија Цамблака и Даниловог настављача):	- Зна да опише битку на Велбужду (узрок, када је била 1330, где се то налази на карти, ко се сукобио, зашто, последице) - Зна да објасни како су унутрашњи сукоби у Византији 1341. утицали на однос снага на Балкану, долазак Турака... - Зна целовито, течно, узрочно-последично јасно, да опише владавину цара Душана (уз предходно наведено, односи са Дубровником, западом, борба против сепаратизма, са Турцима) - Зна да образложи отпор Византије према Душановој царској титули и у исто време проглашења СПЦ за патријаршију и како се завршио овај сукоб

		кључне догађаје за ½ XIV века	зна да одреди позиције оних који пишу, позиције учесника у сукобу, временску дистанцу једног и другог писца од описаних догађаја...	-Зна где су биле престонице Србије у време Душана (Призрен и Скопље) и зна да их покаже на карти -Зна да опише узрочно-последично процес померања средишта државе од Стефана Немање до Душана и да то покаже на карти
Крај српског царства (Урош V) 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.8;	-Усвајање кључних знања о владавини Урош V (време владавине, слабљење државе и појава моћних обласних господара) - Развијање умења коришћења карте: границе Српске државе у време Стефана Душана, подручја најзначајнијих обласних господара: Вук Бранковић, кнез Лазар, Вукашин Мрњавчевић, Никола Алтомановић - Развијање способности тумачења ист. извора -Упућивање на коришћење додатне	- Зна да именује последњег владара из династије Немањића - Препознаје облике и појаве сепаратизма на примерима -Уме да препозна главне историјске информације на основу приче о сукобу Николе Алтомановића са кнезом Лазаром и баном Твртком: ко је у сукобу, зашто, последице-лок.историја -Зна да именује три обласна господара, по избору, и да покаже области где се налазе: Вук Бранковић, кнез Лазар	-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже области Душановог полубрата Симеона, које су се одвојиле одмах по Душановој смрти, од Србије -Зна да образложи разлоге, то јест, право Симеона на српски престо, на основу анализе лозе Немањића -Зна да у главним цртама опише владавину последњег Немањића (кад је владао, распад државе, последњи из лозе) -Зна да покаже области главних обласних господара у Србији	-Зна ко је краљ Вукашин и зашто је важан -Зна да образложи зашто се Марко зове краљевић у народним песмама -Зна свеобухватно да анализира међународну позицију Србије у време Уроша V -Објашњава облике и појаве сепаратизма на примерима (самостално ковање новца, успостављање личних дипломатских односа са другим државама, директно одбијање послушности) и то повезује са знањем о вазалним односима

	<p>литературе и израђивање паноа</p> <p>-Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава</p> <p>-Повезивање са локалном историјом: сукоб кнеза Лазара и Твртка I са Николом Алтомановићем</p> <p>- Уочавање узрочно-последичних веза између догађаја: Душанова смрт-слабљење царства-појава обласних господара</p>		<p>(Вукашин и Угљеша Мрњавчевићи, Војислав Војиновић, Никола Алтомановић; кнез Лазар, Вук Бранковић, Балшићи)</p> <p>-Зна да препозна и одреди интересе великаша после Душанове смрти на основу, одломка из Историје, Јована Кантакузена</p> <p>-Зна да опише односе између обласних господара после Душанове смрти</p>	<p>-Даје лични, аргументован став о актерима распадања српске државе</p> <p>-Уме да анализира и раздвоји историјско и неисторијско у песми „Урош и Мрњавчевићи“</p>
<p>Државно и друштвено уређење срв.Србије (подела друштва, друштвени слојеви и односи, везе српске властеле и околних држава-повезивање по друштвеној хоризонтали)</p> <p>1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 2.1.5;</p>	<p>- Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу земаља средњег века, као и њиховој владарској идеологији: Србије</p> <p>- Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава (женидбено-удадбене везе, ратови, црква, упоређивање држ. и друштв. уређења)</p>	<p>-Разликује и именује основне друштвене слојеве у средњовековној Србији</p> <p>-Зна ко су велможе, а ко себри на друштвеној лествици (феудалци-зависно становништво)</p> <p>-Зна да у основним цртама опише државно уређење Србије у ср.веку (сталешка монархија, ко одлучује и како)</p>	<p>-Зна да опише државно и друштвено уређење средњовековне Србије</p> <p>-Уме на основу чланова Душановог законика да уочи битне карактеристике зависног друштвеног слоја (на основу члана Душановог закона о меропсима уме да издвоји основне обавезе меропаха према властели)</p>	<p>-Зна да опише друштвено-економску-политичку позицију друштвених слојева у Србији, на основу чланова Законика</p> <p>- Уме да објасни, на примерима, улогу Државних сабора (одлазак Стефана Немање са власти, Дежевски споразум, доношење Душановог законика...)</p>

		-Уочава и именује везе српске властеле са властелом околних држава на основу лозе Немањића	- Уочава, процењује и разврстава друштвене слојеве по хијерархији коју имају у члановима о псовци, о чупању браде, о пороти, о убиству у Душановом закону	
<p>Постанак и развој срв.босанске државе (Кулин бан, борба са Угарском, Црква босанска, успон и проглашење краљевства -Твртко I) 1.1.7; 1.1.9; 12.1.; 2.1.5;</p>	<p>- Хронолошки и просторно дефинише Босну од Кулина бана до Твртка I - Усвајање знања о државном и друштвеноим уређењу Босне и њеној владарској идеологији (бан, краљ, 1377) - Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава - Усвајање и разумевање појмова Црква босанска, богумили, јеретици - Усвајање кључних знања о владавини Твртка I (време владавине, развој трговине, проширење државе)</p>	<p>-Зна на карти самостално да покаже Босну -Именује ком типу држава припада срв.Босна (бан, краљ) - Препознаје династију Котроманића као владалачку династију у Босни</p>	<p>-Зна да у главним цртама опише владавину Твртка I (период владавине, кад је и где постао краљ, односи са Србијом: Н. Алтомановић, кнез Лазар-Косовски бој, распад државе после његове смрти) -Зна на карти да покаже проширење Босне у средњем веку -Зна да објасни на основу лозе Твртково право на српску круну -Зна основне карактеристике о Цркви босанској (како настаје, јерес, односи са Угарском, последице...) -Именује титуле босанских владара у средњем веку (бан,</p>	<p>-Упореджује Босну и Србију у 2/2 XIV века (сличности, разлике, спољнополитичка, унутрашњополитичка ситуација) -Упореджује верску слику Босне са околним државама: Богумили - Зна на основу анализе текстова са интернета да уочи несклад и различита тумачења једног истог догађаја (да данашња „босанска наука“ негира и преобличава досадашња сазнања о средњовековној Босни у складу са својим политичким тенденцијама, на основу упоређивања података о Твртку, бану Кулину, Цркви босанској)</p>

<p>Средњовековна култура код Срба (језик и писмо, значај Мирослављевог јеванђеља, књижевност- Свети Сава, Теодосије, монахиња Јефимија, ... најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици-Светосавски Номоканон и Душанов законик и њихов историјски значај) 117, 124, ,119</p>	<p>- Упознавање и усвајање знања о културним достигнућима Срба у позном средњем веку - Стицање знања о личностима које су обележиле српску срв.културу: Свети Сава, Јефимија, Стефан Првовенчани -Обнављање предходног градива: Номоканон, Душанов законик, полмови о срв.списима, задужбине: Студеница, Жича, Хиландар, Грачаница - Обнављање појма ктитор и усвајање појмова хералдика и грб - Обнављање знања о првим словенским писмима и књигама</p>	<p>-Зна да именује писма којима су Срби писали у средњем веку, као и језик на коме су писали -Зна да наведе значај Мирослављевог јеванђеља – именује га као најстарији сачувани српски писани споменик ћирилицом -Зна ко су Свети Сава и Јефимија и у чему је њихов значај за српску културу -Зна да препозна и опише елементе српског грба -Зна да именује правне споменике срв. Србије (Номоканон и Душанов законик) -Зна дефиницију житија и зна да наведе пример из досадашњег градива - Зна да именује Хиландар и Студеницу и зна да покаже на карти где се налазе, као и ко су њихови ктитори</p>	<p>краљ, 1377.Милешево-Твртко I) -Зна да образложи у чему је значај бројних задужбина у Србији, уме да повеже владајућу династију и њене односе са СПЦ - Зна да именује Жичу и Грачаницу и зна да покаже на карти где се налазе, као и ко су њихови ктитори - Зна да дефинише писане историјске изворе средњег века: житија, летописи, родослови, записи, натписи...</p>	<p>-Уме целовито да илустрије примерима феудални и верски карактер српске културе у ср. веку - На основу прочитаног историјског извора, зна којој врсти ист. извора припада: житија, летописи, родослови, записи, натписи...</p>
--	---	---	--	--

		-Зна зашто је и када проглашен Душанов законик (1349)		
Значај Хиландара у стварању и очувању српске културе (оснивање, монаштво, иконе, повеље...) 116, 117, 119, 121, 123, 124 ,215, 316,	- Обнављање појмова монах и значај манастира у средњем веку -Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава	-Зна ко је и када основао Хиландар -Зна на карти да покаже Хиландар и Свету Гору -Зна да препозна и именује Хиландар на слици	-Разуме и зна да опише значај манастира Хиландара за српску културу - Зна да су византијски цареви (Македонске династије) допустили да се на Светој Гори створи аутономна монашка територија и зна да је пронађе на карти -Прати савремена дешавања око обнове манастира Хиландар	-Зна целовито да опише однос хиландарских монаха и Српске срв.државе (Сава, Данило, Теодосије, Доментијан...) -Зна да именује најпознатије иконе манастира Хиландара: Богородицу Тројеручицу, Богородицу Одигитрију и Христоса Пантократора и да их препозна на сликама
Срби и њихово окружење у позном средњем веку 1.1.7; 1.1.9; 1.2.1; 2.1.1;	-Систематизовање градива	-Повезује владаре са титулама и државама где су владали -Препознаје најзначајније задужбине Немањића на сликама -На линији времена уме да означи најважније догађаје Србије Немањића у позном средњег века -Издаја најзначајније личности Србије позног средњег века	- Зна хронолошки, на линији времена да означи и поређа владаре Србије Немањића -Зна да издвоји главне карактеристике Србије у доба Немањића -Зна да повеже парове (задужбина-владар; титула-владар; велможа-феудалац: дело-аутор; себар-кмет) - Уме да објасни однос Немањића и СПЦ	-Зна тематски да повеже догађаје и личности (Стефан Првовенчани-краљевина; Сава-аутокефалност; Душан-царство, патријаршија, ширење државе и распад државе...) - Зна да повеже савременике (Сава и Стефан Првовенчани; Твртко I и Лазар; Вукашин и Урош V)

		-Зна основне карактеристике државног и друштвеног уређења срв.Србије		- Зна да уради мапу ума за Србију у доба Немањића
6. Српске земље и њихово окружење у доба Османлијских освајања 1.1.7; 1.1.9; 1.1.10; 1.2.4; 2.1.2; 2.1.4; 2.1.5; 3.1.1;				
Турци Османлије и њихова прва освајања на Балкану (друштвено и државно уређење османске државе, немоћ Византије, Србије и Бугарске, битка на Марици, личност краља Марка) 116, 117, 119, 1110, 124, , 215,316,	- Просторно и хронолошко дефинисање настанка и ширења Османске државе -Усвајање кључних знања о државном и друштвеном уређењу Османског царства - Разумевање и упоређивање основних карактеристика турског и европског феудалног друштва -Обнављање знања о исламу и усвајање знања о његовој улози у Османском царству и код народа на Балкану -Уочавање узрочно-последичних веза: између догађаја ширења Турске и пропадања српских земаља и слабост Византије и Бугарске	-Зна ком типу држава припада Османско царство (апсолутна монархија) и зна да именује владарску династију -Зна да именује друштвене слојеве у Османском царству (војници-спахије, јањичари, раја) -Зна да је главна религија у царству-ислам -Зна да опише у главним цртама Маричку битку (када је била (1371), ко је у њој учествовао и последице) -Зна ко је Марко Краљевић и уме да опише његову положај у односу на Османско царство после Маричке битке (вазал)	-Зна коју улогу имају султан и Порта у Османском царству -Зна да објасни узроке ширења Османског царства с обзиром на унутрашње уређење државе (војска , пешадија, коњица) - Зна да објасни узроке ширења Османског царства с обзиром на спољно-политичке чиниоце -Зна да објасни начин освајања територије од стране Османлија -Зна самостално на карти да покаже ширење Османског царства -Зна да опише и критички сагледа позицију Македоније пре и после Маричке битке	-Зна да целовито, узрочно-последично, јасно објасни узроке успона Османског царства и њиховог ширења на Балкану од средине XIV до краја XV века -На примеру Македоније у 2/2 XIV века уме да примени знање везано за узроке и начин ширења Османског царства (међусобни сукоби обласних господара, потценили су Турке, били су мета сталних упада Турака, после битке вазали, два брата Марка Краљевића су се одселила преко Саве и Дунава-почеци сеоба; Марко као вазал учествује на страни Турака, после његове

	<p>-Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава</p> <p>-Усвајање знања о личностима: Марко Краљевић и обнављање знања о Вукашину Мрњавчевићу</p> <p>-Усвајање знања о бици на Марици</p> <p>- Усвајање умења коришћења историјских извора</p>	<p>- На основу одломка текста монаха Исаије, савременика Маричке битке, уме да препозна и именује догађај о коме је реч, кључне личности у тексту, да уочи шта се са њима десило</p> <p>-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже правац ширења Османског царства у Европи (из Мале Азије)</p>	<p>-На основу одломка текста монаха Исаије, савременика Маричке битке уме да издвоји његово тумачење тог догађаја, да уочи и опише однос Турака према пораженом народу и која су дешавања пратила тај догађај</p>	<p>погибије освојена је потпуно Македонија)</p> <p>-Уме свеобухватно, критички да анализира одломак текста монаха Исаије (уз предходно, број војника који описује-зашто је и да ли је преувеличан; како су реаговали људи на све ове догађаје око Маричке битке тј зашто се каже да су «живи завидели мртвима»)</p>
<p>Моравска Србија у борби против Турака (кнез Лазар, бој на Косову, косовска легенда-историјски и легендарни ликови Вука Бранковића и Милоша Обилића)</p> <p>1.2.4; 1.1.7; 1.1.9; 1110, 2.1.5;</p>	<p>- Хронолошки и просторно дефинише Моравску Србију и Крушевац</p> <p>- Усвајање кључних знања о владавини кнеза Лазара (време владавине, Милица, ктиторска делатност, односи са другим обласним господарима)</p> <p>- Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава</p> <p>- Усвајање кључних знања о боју на Косову (време , место,</p>	<p>-Зна ко су кнез Лазар, Вук Бранковић и Милош Обилић и зашто су важни</p> <p>-Зна да објасни зашто Србију 2/2 XIV века зовемо Моравска Србија</p> <p>-Зна да опише владавину кнеза Лазара (кључни догађаји: године владавине 1371-1389, престоница, супруга, ктитор, Косовска битка)</p> <p>-Зна да опише кључне догађаје Косовске битке (када-датум, где се налази на карти, ко су сукобљене стране, ко их</p>	<p>-Зна ко су Мурат I и кнегиња Милица и зашто су важни</p> <p>-Зна да објасни зашто је кнез Лазар постао водећи обласни господар у Србији, после смрти последњег Немањића (женидба са Милицом-из рода Немањића, рудници, ширење територије, помирио Српску и васељенску патријаршију, ктитор)</p> <p>- Зна целовито да опише владавину кнеза Лазара, користећи поред ове</p>	<p>- Уочава и на примерима објашњава српску неслогу испољену у време доласка Османлија на Балкан (Византија, Бугарска, обласни господари...)</p> <p>-Зна критички, аргументовано да објасни, изрази став и мишљење везаних за Косовску битку: да ли је то победа или пораз (за обе стране)</p> <p>-Уме да повеже градиво које је учено и уочи кључне догађаје и личности и критички</p>

	<p>личности: историјске и легендарне...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Корелација са српским језиком: песме Косовског циклуса - Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава -Развијање умења анализе историјских извора 	<p>предводи, ток битке, последице)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна да на основу лозе Лазаревића уочи и закључи са ким је све кнез Лазар створио одбрамбени систем око Србије женидбено-удадбеним везама чланова своје породице -Зна да уочи, издвоји и одговори на једноставна питања везана за песме Косовског циклуса: да објасни о ком догађају је реч, ко су кључне личности, која је порука песме -Развија емотиван однос према појмовима отаџбине и слободе 	<p>лекције и знања из предходних</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зна целовито, узрочно-последично јасно да опише Косовску битку уз показивање на карти - Зна да опише титулу кнеза и кнежевине -Зна историјске и неисторијске личности, које су учествовале у Косовској бици -Зна где је престоница Моравске Србије (Крушевац) и зна да је покаже на карти -Уме да из песама Косовског циклуса уочи, издвоји и интерпретира угао гледања -Зна да објасни величину и значај Косовске битке на основу порука које нам шаљу народне песме Косовског циклуса -Развија критички и емотиван однос према онима који бране и који издају отаџбину 	<p>анализира песму „Пропаст царства српскога“: које догађаје описује, у ком периоду се они догађају у историји, а у који догађај су стављени у песми; када је песма могла бити писана, са којих територија и у ком временском периоду се српски владари боре против Османлија, са којим осељањем се песма завршава; зашто је број војника и једне и друге стране преувеличан...)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Уме да критички образложи да ли је Вук Бранковић издајник или не -Зна зашто је важна црква Самодрежа - Уме да анализира Запис на Косовском мермерном стубу
Српска деспотовина и околне земље	- Хронолошки и просторно дефинише	-На лозама Лазаревића и Бранковића уме да уочи	-Зна да опише владавину Стефана Лазаревића	-Зна да опише на које је све начине Србија

<p>(кнегиња Милица, кнез и деспот Стефан Лазаревић, односи према Османском царству и Угарској, деспот Ђурађ Бранковић и слабљење Србије, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева)</p> <p>117, 119, 1110, 123, 121, 215, 316</p> <p>Правни и писани споменици срв. Србије - Деспотовине (Јефимија, Словољубве, Запис на Косовском стубу, Рударски законик, стилови у српској архитектури)</p> <p>117, 124, 119, 1110</p>	<p>Српску деспотовину, Смедерево, Београд, Ново Брдо</p> <p>- Обнављање знања на карти везаних за ширење Османског царства у Европи, Цариград</p> <p>- Усвајање кључних знања о владавини деспота Стефана Лазаревића (време владавине, развој привреде, ктиторска делатност, развој културе- Словољубве, Запис на Косовском мермерном стубу, Манасија, Законик) и Ђурађа Бранковића</p> <p>- Усвајање знања о државном и друштвеном уређењу Српске деспотовине (кнез, деспот 1402-1459.)</p> <p>- Повезивање националне историје са историјом суседних народа и држава (пад Деспотовине, пад Византије, Мехмед Освајач)</p>	<p>и објасни родбинске везе између ове две властеоске породице</p> <p>- Зна када је Србија постала деспотовина (1402) и ко је био први српски деспот (Стефан Лазаревић)</p> <p>- Зна хронолошки редослед српских деспота</p> <p>- Зна где је била српска престоница у време деспота Стефана (Београд) и зна самостално да је покаже на карти</p> <p>- Зна да именује у каквим је односима била Србија у ½ XV века са Угарском и Османским царством и да на примерима препозна зависност Србије</p> <p>- Зна кад је пао Цариград (1453) , а када Србија (1459) под Османску власт</p> <p>- Зна да уочи и повеже: пад Византије, пад Цариграда и крај средњег века, као</p>	<p>- Зна да опише владавину Ђурађа Бранковића</p> <p>- Зна ко је Мехмед Освајач и зашто је важан</p> <p>- Зна да објасни разлоге померања српске престонице према северу у време српске деспотовине</p> <p>- Зна на карти да покаже деспотовину у време деспота Стефана, у време Ђурађа Бранковића, Ново Брдо, Смедерево</p> <p>- Саосећа са становништвом Новог Брда које је после великог отпора освојено, а становници, делом убијени, делом продати у робље, раздвојени (уз помоћ одломка текста Константина Михаиловића “Моје успомене“)</p> <p>- Зна да повеже очеве и синове (кнез Лазар-Стефан Лазаревић, Мурат I-Бајазит, Вук Бранковић-Ђурађ Бранковић; Ђурађ</p>	<p>чувала независност у ½ XV века</p> <p>- Зна свеобухватно, течно, узрочно-последично логично, хронолошки прецизно да опише положај Србије у ½ XV века</p> <p>- Зна да критички опише однос Римокатоличке цркве и западноевропских земаља према хришћанској Југо-источној Европи, која је била под дугогодишњом опасношћу од Турака Османлија</p> <p>- Зна да именује задужбине Стефана Лазаревића (Манасија)</p> <p>- Зна да уради семинарски рад, уз сугестије наставника: Знамените жене српског средњег века 1371-1459 (Јефимија, Љубица, Мара Лазаревић-Бранковић, султанија Оливера, султанија Мара, Јерина)</p>
--	--	--	---	---

	- Усвајање кључних знања о личностима које су обележиле епоху Српске деспотовине: кнегиња Милица, Стефан Лазаревић, Ђурађ Бранковић, Мехмед Освајач -Развијање умења коришћења историјских извора	кључне догађаје историје Европе -Зна на линији времена да уочи и означи кључне догађаје ½ XV века (до 1459) -Зна ко је Јефимија и у чему је њен значај -Зна да наведе најзначајнија дела деспота Стефана Лазаревића	Бранковић-Лазар Бранковић) - Зна да опише културни узлет Србије у време деспота Стефана Лазаревића - Зна где се налази, ко јој је ктитор и из ког је периода:Бела црква Каранска-лок историја-	
Слабљење и пад Босне и Зете (1463, 1496, Штампарија на Цетињу, Херцеговина) 117, 124, 119,1110,123	- Просторно дефинисање Босне и Зете - Анализирање узрока и последица слабљења и пада Босне и Зете под Турке	-Зна на карти да покаже Босну и Херцеговину и Зету - Зна да су их освојили Турци у 2/2 XV века -Зна на лози Бранковића да пронађе везу између њих и последњег краља Босне Стефана Томашевића	-Зна да објасни узроке слабљења Босне после смрти Твртка I -Зна да објасни узроке пада Зете под Османску власт -Зна од када и како је Херцеговина добила тај назив -Зна да именује обласне господаре-лозе, које су владале Зетом у XV веку и њихов хронолошки редослед (Балшићи, Црнојевићи) на основу лозе	-Целовито објашњава ширење Османског царства на Балкану у 2/2 XV века, уз показивање на карти -Зна када су Срби набавили прву штампарију, где се она налазила и које су прве наштампане књиге (1493, Цетиње) - Зна када је Зета пала под Османску власт (1496), Зна када су Босна (1463) и Херцеговина (1482) пале под Османску власт
Сеобе Срба у Угарску (личности Влада Цепеша Дракуле и	- Усвајање знања о личностима које су обележиле епоху борбе	-Зна да наведе узроке сеоба Срба у Угарску	- Зна да објасни где се и зашто Срби насељавају у Угарску	-Зна ко су Влад Цепеш Дракула и Ђурађ

<p>Ђурађа Кастриота Скендербега, Змај Огњени Вук, последњи српски деспоти и њихов отпор Османлијама)</p> <p>117, 124, 119,1110,123</p>	<p>против Турака: Влада Цепеша Дракуле и Ђурађа Кастриота Скендербега, Змај Огњени Вук</p> <p>- Хронолошко прецизирање сеоба Срба и просторно одређвање праваца сеоба -Развијање умења коришћења историјских извора</p>	<p>-Зна да наведе хронолошке одреднице сеоба Срба у Угарску (2/2 XV века) -Зна, уз помоћ наставника, да покаже правце сеоба Срба</p>	<p>- Уме да уочи отпор Срба, кроз анализу песме „Змај Огњени Вук и Порча од Авале“</p>	<p>Кастриот Скендербег и зашто су они значајни -Зна целовито да опише последнице Османлијских освајања на Балкану уопште и у односу на Србе - Зна на основу сугестија наставника да напише реферат о манастиру Крушедолу</p>
<p>Српске земље и њихово окружење у доба Османлијских освајања 117; 119; 211;</p>	<p>-Систематизација градива</p>	<p>-Повезује владаре са титулама и државама где су владали -На линији времена уме да значи најважније догађаје Србије у XV веку -Издаја најзначајније личности Србије у XV веку</p>	<p>- Зна хронолошки, на линији времена да означи и поређа српске деспоте -Зна да издвоји главне карактеристике Србије у доба Деспотовине -Зна да повеже парове (титула-владар; династија-држава; владар-држава)) - Зна да уради мапу ума за Србију у XV веку, уз помоћ наставника</p>	<p>-Зна тематски да повеже догађаје и личности (Стефан Лазаревић- деспотовина, Београд;Ђурађ Бранковић-Смедерево, пад Деспотовине; Мехмед Освајач-пад Византије, Србије и Босне - Зна да повеже савременике (Кнегиња Милица- Јефимија; Деспот Стефан-деспот Ђурађ; Ђурађ Бранковић-Мехмед- Освајач)) - Зна самостално да уради мапу ума за Србију у XV веку</p>

ГЕОГРАФИЈА

Циљеви и задаци:

Настава географије треба да допринесе:

- уознавању и разумевању појава и процеса у географском омотачу Земље и у непосредном окружењу
- развоју географског мишљења заснованог на повезаности и међуусловљености географских појава и процеса у простору и времену
- развоју естетских опажања и осећања проучавањем и упознавањем природних и других феномена у геопростору
- уознавању основних географских одлика Европе, њених регија и држава
- уознавању са комплементарношћу и регионалним разликама планетарног света
- развијању националног, европског и светског идентитета
- развијању толеранције, постојања и припадности мултиетничком, мултијезичком, мултикултурном свету
- развоју опште културе и образовања ученика

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- уознају основне појаве, процесе и феномене у хидросфери, размештај и одлике хидрографских објеката
- схвате значај вода на Земљи
- уознају биљни и животињски свет, утицај природних фактора и човека на њихов развој и распоред
- уознају људске активности које утичу на квалитет животне средине и схвате неопходност њеног очувања и унапређивања
- уознају основне појмове из географије становништва и насеља
- стекну основна знања о привреди, њеној подели и факторима развоја
- схвате појмове природне и географске средине и географске регије
- уознају најважније природногеографске, друштвеногеографске и економскогеографске одлике Европе, њених регија и држава
- самостално користе географску карту као извор географских информација
- се оспособе за коришћење географске литературе и различитог илустративног материјала ради лакшег савлађивања наставног градива
- познају и поштују традицију и идентитет других народа, заједница и социјалних група

Редни број теме	НАЗИВ ТЕМЕ	Укупан број часова за тему	Број часова обраде	Број часова осталих типова
1.	УВОД	2	/	2

2.	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	9	6	3
2а.	Воде на Земљи	6	4	2
2б.	Биљни и животињски свет на Земљи	3	2	1
3.	СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА НА ЗЕМЉИ	5	3	2
4.	ГЕОГРАФСКА СРЕДИНА И ЉУДСКЕ ДЕЛАТНОСТИ	3	2	1
5.	РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	51	30	21
5а.	Опште географске одлике Европе	9	6	3
5б.	Јужна Европа	14	9	5
5в.	Средња Европа	10	6	4
5г.	Западна Европа	7	3	4
5д.	Северна Европа	4	2	2
5ђ.	Источна Европа	7	4	3
6.	СИСТЕМАТИЗАЦИЈА	2	/	2
	Свега часова	72	41	31

Редн и број теме	Садржај програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Основни облици извођења програма	Оперативни задаци извођења програма
1.	Увод	2	-слушају, -упоређују, -утврђују календар	-подстиче ученике на размишљање, увиђање, повезивање, логичко закључивање	-фронтални	-да упознају наставни предмет, поделу и значај изучавања -стицање знања о битним одликама европског континента
2.	Планета Земља	9	-слушају, упоређују, самостално праве дијаграме, анализирају климатску карту Света,	-користећи географску карту подстиче код ученика размишљање, увиђање, закључивање -презентује нови садржај користећи СНС	-фронтални - индивидуални -групни	-проширивање стечених знања о појавама и процесима у Атмосфери и Хидросфери -стицање знања и разумевања појмова-хидросфере и биосфере, као и њихове зависности од климе и њених елемената, као и

			-сопствено оцењивање и оцена других	-подстиче развој свести о очувању животне средине		распореда основног размештаја биљног и животињског света на Земљи, -уознавање и о деловању посебних облика рељефа на њихов размештај
3.	Становништво и насеља на Земљи	5	-слушају, размењују сопствена знања, упоређују, праве и анализирају дијаграме, користе географску литературу -самовредновање	-презентује нови садржај користећи СНС -подстиче ученике на размишљање, закључивање -подстицање толерантног става ученика	-фронтални - индивидуални -групни	-уознавање и указивање о најважнијим демографским и демогеографским проблемима човечанства, -да схвате улогу природних, друштвених и привредних чинилаца и њихово јединство
4.	Географска средина и људске делатности	3	-слушају, истражују, упоређују	-презентује нови садржај -подстиче ученике на размишљање, закључивање	-фронтални - индивидуални -групни	-да схвате и упознају појам природне и географске средине и појам географске регије, као и њихову комплементарност
5.	Регионална географија Европе	51	-слушају, разговор, размењују знања и мишљења, истражују, читају и користе географску литературу, штампу, Интернет самостално раде, у тиму, групи; -пишу, читају и анализирају реферате, -израђују тематске карте	-презентује нови садржај -подстиче ученике на размишљање, закључивање -подстиче ученике на креативност и коришћење нових извора знања -подстиче ученике на слободно изражавање мишљења и уважавање разлика међу људима	-фронтални - индивидуални -групни	-уознавање и сагледавање општих карактеристика континента, уочавање особености регионалних целина и појединих држава Европе, -оспособљавање за кориштење географске литературе и различитог илустративног материјала ради лакшег савлађивања наставног градива и оспособљавања за самосталан рад

			-оцењују сопствена постигнућа и постигнућа других, -израђују тематске зидне новине -европске занимљивости			
6.	Годишња систематизација	2	-оцењују сопствена постигнућа и постигнућа других, -размењују стечена знања	-подстиче ученике на размишљање, закључивање -подстиче ученике на слободно изражавање мишљења и уважавање разлика међу људима	-фронтални - индивидуални -групни	-евалуација стеченог знања

Начин остваривања програма (методе и технике)

Програмом је предвиђена обрада појединих компонената природне средине као што су: састав, структура Атмосфере, клима, климатски елементи и фактори, климатски типови, егзогене силе и облици рељефа настали њиховим деловањем, земљиште и основни типови земљишта. Неопходно је указивати на превенцију и на заштиту природе.

Географија становништво и насеља на Земљи конципирана је тако да се њеном обрадом укаже на најважније демографске и демогеографске проблеме човечанства. Неопходно је указати на различитост природне и географске средине на основу којих се издвајају географске регије. Садржаји из картографије треба да допринесу коришћењу карата при упознавању регија и држава Европе, геопростора и локалне средине. Инсистирати на кертграфској писмености и употреби и састављању географске карте различитог размера и садржине. У оквиру рагионалне географије предвиђена је обрада Европе у целини. Приликом обраде држава потребо је истаћи битне физичко-географске и друштвено-географске одлике држава које утичу на развој њихових привреда. Указати на постојеће разлике у степрну развијености привреде држава Европе, као и на противуречности које постоје између природних богатстава и нивоа развијености њихове привреде. Указати на неопходност сарадње земаља у региону и на потребу уважавања различитости и толеранције на свим нивоима.

<i>Наставни садржаји</i>		<i><u>Основни ниво</u></i>	<i><u>Средњи ниво</u></i>	<i><u>Напредни ниво</u></i>
Увод (2)				
Планета Земља (6+3)	Воде на Земљи (4+2)	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте</p> <p>ГЕ 1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом</p> <p>ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом</p> <p>ГЕ 2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p>

	<p>Биљни и животињски свет на Земљи (2+1)</p>	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом ГЕ 2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p>
<p>Становништво и насеља на Земљи</p>	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти,</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p>	

(3+2)	њихове основне природне и друштвене одлике	картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом,и схемом ГЕ 2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва	
Географска средина и људске делатности (2+1)	ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике	ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке:на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом,и схемом	ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности
	Опште	ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје	ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке:на немој карти,

<p>Регионална географија Европе (30+21)</p>	<p>географске одлике Европе (6+3)</p>	<p>њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом,и схемом ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст) ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континената и наводи њихове географске регије</p>	<p>наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
	<p>Јужна Европа (9+5)</p>	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке:на некој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом,и схемом</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p>

			<p>ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)</p> <p>ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије</p>	<p>ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p>ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
Средња Европа (6+4)	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте</p> <p>ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред</p> <p>ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом</p> <p>ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом</p> <p>ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)</p> <p>ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p> <p>ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p> <p>ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p>ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне,</p>	

				директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије
	Западна Европа (3+4)	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте</p> <p>ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред</p> <p>ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом</p> <p>ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на некој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом</p> <p>ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)</p> <p>ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p> <p>ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p> <p>ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p>ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>

	Северна Европа (2+2)	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте</p> <p>ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред</p> <p>ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти</p> <p>ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом</p> <p>ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом</p> <p>ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст)</p> <p>ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p> <p>ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p> <p>ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p>ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
--	-------------------------	---	---	--

	<p>Источна Европа (4+3)</p>	<p>ГЕ 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>	<p>ГЕ 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ 2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом, и схемом ГЕ 2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст) ГЕ 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента и наводи њихове географске регије</p>	<p>ГЕ 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање ГЕ 3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља ГЕ 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности ГЕ 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
--	---------------------------------	---	---	--

ФИЗИКА

Сврха, циљеви и задаци школског програма образовања и васпитања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци школског програма образовања и васпитања

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима.

- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика

- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења

- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот

- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина

- омогућавање, укључивање у процесе европског и међународног повезивања;

- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;

- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;

- уважавање плурализма вредности и омогућавања, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;

- развијање код деце и ученика радозналост и отвореност за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етичке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања који нарушавају остваривање права на различитост;

- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски развијеном друштву;

- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

Циљеви и задаци:

Ученик треба да:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживања и постављање бројних питања
- уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина:метарска трака, лењир са милиметарском поделом, хронометар, мензура, вага, динамометар
- само се упозна са појмом грешке и значајем релативне грешке а да зна шта је апсолутна грешка и како настаје грешка при читавању скала мерних инструмената
- користи јединице SI система за одговарајуће физичке величине:m, s, kg, N, m/s, Pa...
- усвоји основне предсаве о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно кретање и средњу брзину као карактеристику променљивог праволинијског кретања
- на основу појава узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања тела која се одређује интензитетом, правцем и смером
- усвоји појам масе и тежине и прави разлику између њих
- уме да одреди густину чврстих тела и густину течности мерењем њене масе и запремине
- усвоји појам притиска, схвати преношење спољњег притиска кроз течност и гасове и разуме Паскалов закон

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Настава физике остварује се кроз следеће основне облике:

- 1.Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе
- 2.Решавање квалитативних и квантитативних задатака
- 3.Лабораторијске вежбе
- 4.Коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема(домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)
- 5.Систематско праћење рада сваког појединачног ученика

Наставна тема	Обрада	Утврђивање	Лаб. вежбе	Укупно
Увод	2	-	-	2
Кретање	7	7	-	14
Сила	6	8	-	14
Мерење	4	4	7	15

Маса и густина	5	7	3	15
Притисак	5	6	1	12
Укупно	29	32	11	72

Р. бр. теме	Садржај програма	Бр. час.	Активности ученика у васпитно-образовном раду	Активности наставника у васпитно-образовном раду	Начин и поступак остваривања програма	Циљеви и задаци садржаја програма
1.	Увод	2	Спонтано прати ток посматране појаве, расуђује, поставља питања и да кроз примере уочава разлику између физичких тела и супстанција	Излаже нови садржај. Подстиче и усмерава ученике на размишљање. Поставља питања, сугерише, упућује да повезује са стеченим знањима.	-фронтални -рад у паровима -групни -дијалогска метода -текстуална метода	-стекне појам о начину како физика истражује природу -зна да разликује појмове физичких тела од супстанција од којих се састоје тела
2.	Кретање	14	Посматрају кретање разних тела, самостално закључују и наводе примере, учествују у анализи рачунских задатака и дискутују решење задатака	Наводи примере. Наводи ученике да самостално изводе закључке. Поставља питања и подпитања. Демонстрира, сугерише, детаљно објашњава, упућује у истраживачки рад, кординира рад у одељењу, развија партнерски однос кроз групни рад.	-индивидуални -рад у пару -фронтални -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	-усвоји основне представе о механичком кретању -упозна величине које карактеришу равномерно праволинијско

					<ul style="list-style-type: none"> -графичка метода -решавање рачунских задатака 	<p>кретање(пут, временски интервал и брзину) -користи јединицу за брзину у SI систему: m/s -уме да измери и израчуна сталну брзину</p>
3.	Сила	14	<p>Пажљиво посматрају различита деловања које наставник показује отворено и радознано постављају питања, схвата повезаност физичких појава и истражује сам још нека деловања у природи</p>	<p>Подстиче ученике у коришћењу додатне литературе. Изводи идемонстрира огледе. Врши додатна објашњења, сугерише у повезивању теоретских и практичних знања.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални -рад у пару -индивидуални -дијалогска метода -текстуална метода -практични рад -демонстративна метода 	<p>-на основу појма узајамног деловања тела (одбијања, привлачења, деформација, промене кретања) схвати силу као меру узајамног деловања тела, која се мери динамометром -уме да измери силу динамометром -користи јединицу силе у SI систему :N</p>

						-знају да је сила векторска величина
4.	Мерење	15	Посматра разна мерила и инструменте, уочава разлику при мерењу, развија радозналост за мерење неких величина, записује неке мерене величине и закључује значај мерења у физици	Објашњава и практично показује рад мерила и мерних инструмената. Указује на значај физ. величина и јединица. Објашњава апсолутну и релативну грешку мерења, сугерише да стечена знања примене у пракси.	-рад у групама -индивидуални -рад у паровима -дијалошка метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	-овладају мерењем следећих физичких величина: дужине, времена и запремине -уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина лењиром, мерном траком, нониусом, хронометром, мензуром -користи јединице SI система набројаних физичких величина (m, s...) -разликује временски

						тренутак од временског интерв.
5.	Маса и густина	15	Посматра,уочава,врши мерења,записује,закључује врши анализу задатака и математички израчунава непознату величину	Излаже нов садржај и буди радозналост код ученика.Подстиче ученике на истраживачки рад и самостално закључивање.наводи примену у техници,упућеје ученика да стечена знања из других предмета као и из физике искористи при усвајању нових.	-фронтални -рад у пару -рад у групи -дијалошка метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	-добије представу о маси као карактеристици физичког тела при узајамном деловању тела, да зна да се маса тела мери вагом и да је адитивна величина -уме помоћу дефиниционих формула да израчуна бројне вредности густине -уме да одреди густину чврстих тела и течности мерењем масе и запремине -зна јединице масе и густине у SI систему:kg, kg/m

6.	Притисак	12	Посматра,пита,записује, наводи примере за притисак, решава просте задатке и примењује стечењо знање за решавање проблема	Наводи примере и демонстрира огледе.Навони примену и значај физике у свакодневном животу и техници,кординира,усмерава,објашњава.	-рад у групи -рад у пару -индивидуални -фронтални -дијалoшка метода -илустративно- демонстративна метода -решавање рачунских задатака	-одреди притисак чврстих тела мерењем и израчунав. -користи јединицу притиска у SI систему: Ра -схвати преношење притиска у течностима игасовима -разуме Паскалов закон -разуме атмосверски притисак -уме да користи барометар
----	----------	----	--	--	--	--

Начин остваривања програма (методе и технике)

Из физике су одабрани само они наставни садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици ОШ. Од свих метода логичког закључивања које се користе у физици,оченицима О.Ш. најприступачније је индуктивни метод при проналажењу и формулисању основних закона физике.Увођење једноставних експеримената за деминсртирање физичких појава има за циљ враћање огледа у наставу физике,развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама.Једноставне експерименте могу да изводе сами ученици на часу или код куће користећи материјал или предмете из свакодневног живота.

Свака тематска целина обрађује се оним радоследом који је назначен у програму.Унутар сваке теметске целине ,после поступног и аналитичког излагања,кроз систематизацију и обнављање,врши се синтеуа битних чињеница и закључака,и кроз њихово обнављање

омогућава се ученицима разумевање и трајно усвајање. При обради садржаја сваке теме, на сваком часу део времена се користи за обнављање.

Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса.

При решавању рачунских задатака прво сагледати физичке садржаје па затим прећи на математичко формулисање и израчунавање. Решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатака, математичко израчунавање и дискусија резултата. Час експерименталних вежби састаји се из уводног дела, мерња и записивања резултата мерења.

Битан облик рада су домаћи задаци, који се планирају за час.

Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби.

СТАНДАРДИ

Назив наставне теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1. Увод			
2. Кретање	<p>1.2.1. Ученик препознаје врсту кретања на основу примера. (праволинијско и криволинијско)</p> <p>1.2.2. Ученик препознаје врсте кретања на основу примера (равномерно и неравномерно, не мора да зна разлику између тренутне и средње брзине, али треба да зна да је брзина стална код рав.кретања).</p> <p>1.2.3. Ученик уме у тексту да препозна величине које описују равномерно кретање, користи образац $v=s/t$ и може да израчуна једну величину ако су познате друге две. Није обавезно да зна претварање мерних јединица.</p> <p>1.4.4. Ученик препознаје да је основна јединица за брзину m/s али да се користи и km/h.</p>	<p>2.2.2. Зна да механичко кретање представља промену положаја неког тела у односу на референтно тело. Разликује путању тела од пређеног пута. Зна да је брзина пређени пут у јединици времена.</p>	<p>3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI - система. Пример: претвара km/h у m/s и обрнуто.</p>
3. Сила	<p>1.1.1. Ученик уме да препозна гравитациону силу у једноставним ситуацијама. Ученик такође зна</p>	<p>2.1.1. Ученик уме да препознаје еластичну силу у системима у</p>	

	<p>да је у одсуству подлоге гравитациона сила узрок падања тела. Ученик зна да кад тело клиза по подлози на њега делује сила трења, која се супроставља кретању и да ће га зауставити кад на њега не делују друге силе.</p> <p>1.1.2. Ученик зна да стални магнети имају два пола N и S и да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана. Ученик препознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно односно одбојно и да је то деловање највеће у случају кад су магнети односно наелектрисана тела најближе.</p>	<p>којима постоји еластична опруга, препознаје правац и смер еластичне силе. Ученик кроз задатке проверава постојање еластичне силе која се уравнотежава са силом деформације.</p> <p>2.1.2. Ученик зна да је гравитациона сила увек привлачна и да зависи од масе тела, зна да је сила теже гравитациона сила; зна да одреди правац и смер еластичне силе код истегнуте односно сабијене опруге.</p>	
4. Мерење	<p>1.4.1. Ученик користи уређај за мерење (метарска трака, мензура, вага, штоперица, амперметар и волтметар) зна да одреди вредност најмањег подеока на мерној скали и очита вредност измерене физ. величине, и запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом мере.</p> <p>1.4.2. Ученик препознаје основна и најједноставнија мерила и инструменте за мерење неких основних физичких величина. Пример: Ученик препознаје да је вага уређај за мерење масе, хронометар за мерење времена, термометар за мерење температуре.... Препознавање се састоји у томе да ученик бира одговоре из понуђеног скупа мерила и уређаја.</p> <p>1.4.3. Ученик зна да препозна основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и</p>	<p>2.4.1 Ученик уме да користе важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке. (за силу, притисак, густину...)</p> <p>2.4.2. Ученик зна да је литар исто што и дециметар кубни и да су то јединице којима се мери запремина, претвара литре у метре кубне и обрнуто, тоне у килограме.</p> <p>2.4.3. Ученик зна да користи префиксе мили и кило и уме да претвара јединице. Пример: Зна да претвори километре у метре и обрнуто као и милиметре у метре и обрнуто.</p> <p>2.4.4. Ученик зна када мерење понављамо више пута када се у</p>	<p>3.4.1. Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система. (изведене јединице које садрже величине које нису изражене у декадном бројном систему).</p> <p>3.4.3. Ученик зна шта је грешка мерења, ученик зна да се тачност мерења повећава са смањењем вредности најмањег подеока на инструменту, зна да уколико понављена мерења дају различите резултате средња вредност тих резултата представља коначни резултат мерења.</p>

	<p>време као и оне мерне јединице које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила за исправно мерење: зна да вага мора бити у хоризонталном положају кад на њој нема терета и тегова и зна под којим углом треба да гледа скалу.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да мери дужину, масу, запремину и време (користи лењир, мерну траку, вагу, мензуру и штоперицу) приликом извођења лабораторијских вежби</p>	<p>истим условима могу добити различити резултати.</p>	
5. Маса и густина	<p>1.4.3. Ученик зна да користи основне јединице за масу и густину као и оне које се најчешће користе.</p> <p>1.4.5. Ученик зна основна правила мерења, зна да вага мора бити у равнотежи када на њој нема терета и тегова.</p> <p>1.4.6. Ученик зна да измери масу помоћу дигиталне ваге а не мора да зна да користи теразије.</p>	<p>2.1.1. Ученик уме да препозна инерцију као узрок пјава при промени брзине тела.</p> <p>2.1.5. Ученик разуме и примењује појам густине, зна да је густина воде 1000 kg/m^3.</p>	
6. Притисак	<p>1.1.3. Ученик разуме принцип спојених судова (ученик зна да се течност пење до истог нивоа без обзира на облик суда ,ученик на примерима нивоа воде у реци и речним каналима може да предвиди који ће ниво достићи вода када буде у стању равнотеже.</p> <p>1.4.2. Ученик уме да препозна уређаје за мерење притиска. (барометар, манометар)</p> <p>1.4.3. Ученик уме да користи основне јединице за притисак, препознаје да је основна јединица паскал али да се у свакодневном животу користи и милибар.</p>	<p>2.1.6. Ученик да зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба течности, зна да процени у понуђеној ситуацији на којој дубини ће бити већи или мањи притисак.</p> <p>2.4.1. Ученик уме да користи важније изведене јединице Si система за притисак.</p> <p>2.4.3. Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из</p>	<p>3.1.3. Ученик зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи, зна да притисак чврстих тела зависи од нормалне компоненте тежине тела и од додирне површине тела и подлоге, закључује како се мења притисак кад се промени маса и величина додирне површине, на примеру три квадра идентичних маса одреди ко врши већи притисак.</p>

		једне јединице у другу. (Пример: kPa , MPa у Pa).	3.1.4. Ученик разуме и примењује концепт притиска у течностима, зна да је хидростатички притисак у течностима сразмеран производу густине и дубине на којој се притисак тражи, разуме како се притисак преноси кроз течности.
--	--	--	--

Образовни стандарди који се односе на компетенције које се стичу током изучавања предмета физика у основном образовању су ФИ. 1.7.1, 1.7.2, 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3, 2.7.1, 2.7.2, 2.7.3, 3.7.1, 3.7.2. Ови стандарди су из области *Експеримент* и *Математичке основе физике* и налазе се у свакој наставној теми јер нису везани за специфичан садржај него за компетенције које се развијају стално.

1.7.1 Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.

1.7.2 Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.

2.6.1 Ученик разуме и примењује основене математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност.

2.6.2 Ученик уме да препозна векторске величине.

2.6.3 Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.

2.7.1 Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања и мерења.

2.7.2 Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата.

2.7.3 Ученик уме да реализује експеримент по упутству.

3.7.1 Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.

3.7.2 ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.

МАТЕМАТИКА

Циљеви и задаци:

Ученике треба оспособити да:

- схвате потребу увођења негативних бројева,уознају структуре скупова целих и рационалних бројева, појмове супротног броја, реципрочног броја и апсолутне вредности броја;
- уознају и савладају основне рачунске операције у скуповима Z и Q и потпуно увежбају извођење тих операција, уз коришћење њихових својстава;
- могу да читају и састављају разне једноставније изразе са рационалним бројевима и израчунају њихову бројевну вредност;
- уознају и умеју да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу рационалних бројева;
- разумеју процентни начин изражавања и умеју да тај рачун примењују у пракси;
- уознају класификацију троуглова и четвороуглова и знају њихова основна својства;
- схвате релацију подударности и њена својства и умеју да је примењују у извођењу основних конструкција троугла и четвороугла;
- схвате једнакост површина геометријских фигура и науче правила о израчунавању површина троуглова, паралелограма и других четвороуглова;
- применјују правила за израчунавање површине троугла и четвороугла у разним практичним задацима;
- усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења ; правилно коришћење свих везника “и”, “или” , а нарочито “ако... онда...” и “ ако и само ако “; осете потребу за извођењем доказа и умеју то да раде у једноставнијим случајевима).

Р/б	Наставна тема	Укупан број часова	Број часова обраде	Број часова вежбе
1.	ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	24	9	15
2.	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	45	17	28
3.	ТРОУГАО	30	13	17
4.	ЧЕТВОРОУГАО	20	8	12
5.	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	17	7	10
6.	ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ СА ИСПРАВКАМА	8	4	4

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		УЧЕНИКА	НАСТАВНИКА		
Цели бројеви	24 (9+15)	-пребројава -групише -упоређује -сређује по редоследу -рачуна -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -расвија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-појам негативног броја -скуп целих бројева Z -цели бројеви на бројевној правој -супротан број -апсолутна вредност целог броја -упоређивање целих бројева -основне рачунске операције са целим бројевима и њихова својства
Рационални бројеви	45 (17+28)	-разликује -именује -упоређује -пребројава -рачуна -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-скуп рационалних бројева Q -приказивање рационалних бројева на бројевној правој -уређеност скупа Q -рачунске операције у скупу Q и њихова својства -изрази са рационалним бројевима -једначине и неједначине упознатих облика-решавање и примена -процент и примене
Троугао	30 (13+17)	-посматра -уочава -именује -разликује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални - индивидуални -групни -рад у пару	-троугао; однос страница, врсте троуглова према страницама. -углови троугла, збир углова, врсте троуглова према угловима -однос између страница и углова троугла -конструкције неких углова (60° , 120° , 30° , 45° , 75° , 135°) -подударност троуглова (интерпретација)

					<p>-основна правила о подударности троуглова; закључивање о једнакости аналогних елемената</p> <p>-основне конструкције троуглова</p> <p>-описана кружна линија око троугла и уписана у њега, висина и тежишна дуж</p> <p>-четири значајне тачке у троуглу и њихова конструкција</p>
Четвороугао	20 (8+12)	<p>-посматра</p> <p>-уочава</p> <p>-именује</p> <p>-разликује</p>	<p>-презентује</p> <p>-усмерава ученика</p> <p>-развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење</p>	<p>-фронтални</p> <p>- индивидуални</p> <p>-групни</p> <p>-рад у пару</p>	<p>-четвороугао; врсте четвороугла (квадрат, правоугаоник, паралелограм, ромб, трапез, делтоид);</p> <p>-углови четвороугла</p> <p>-паралелограм, својства; појам централне симетрије</p> <p>-врсте паралелограма; правоугли паралелограми</p> <p>-конструкције паралелограма</p> <p>-трапез, својства, средња линија</p> <p>-врсте трапеза, једнакокраки трапез</p> <p>-основне конструкције трапеза</p>
Површина четвороугла и троугла	17 (7+10)	<p>-уочава</p> <p>-рачуна</p> <p>-упоређује</p> <p>-проверава</p> <p>-закључује</p> <p>-примењује</p>	<p>-презентује</p> <p>-подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање</p> <p>-утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика</p>	<p>-фронтални</p> <p>- индивидуални</p> <p>-групни</p> <p>-рад у пару</p>	<p>-појам површине фигуре-површина правоугаоника</p> <p>-једнакост површина фигура</p> <p>-површина паралелограма, троугла, трапеза</p> <p>-површина четвороугла с нормалним дијагоналама</p>
Писмени задаци са исправкама	8 (4+4)			<p>- индивидуални</p>	<p>-сагледати како су ученици савладали пређено градиво</p>

БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
основни ниво	средњи ниво	напредни ниво
<i>Ученик уме да:</i>	<i>Ученик уме да:</i>	<i>Ученик уме да:</i>
прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне)		
преведе децимални запис броја у разломак и обратно		
упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно	упореди по величини бројеве записане у различитим облицима	
изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример $1/5$ од n , где је n дати природан број	одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа	одреди вредност сложенијег бројевног израза
дели са остатком једноцифреним бројем, зна када је један број дељив другим	примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама	оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама
користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама	користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама	користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама
АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ		
<i>Ученик врши формалне операције које су редуциране и зависе од интерпретације; уме да:</i>	<i>Ученик је рачунске процедуре довео до солидног степена увежбаности; уме да:</i>	<i>Ученик је постигао висок степен увежбаности извођења операција уз истицање својстава која се примењују; уме да:</i>
реша једначине у којима треба да изрази само непознати сабирак, умањеник, умањилац, дељеник или делилац и то са бројевима истог записа	реша једноставније једначине у којима се непозната појављује само у једном члану и примењује једначине у једноставнијим текстуалним задацима	Реша једноставније једначине и неједначине са заградама у којима се непозната појављује у једном члану и решење представља на бројевној

		полуправи. Примењује једначине у реалним ситуацијама.
ГЕОМЕТРИЈА		
Ученик:	Ученик уме да:	Ученик уме да:
влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)	одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима	рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали
влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку	одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу	користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише
влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор		
интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)	уочи носиметричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма)	примени подударност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката
МЕРЕЊЕ		
Ученик уме да:	Ученик уме да:	Ученик уме да:
користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, масе, времена и углова		

претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање	пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу	по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима
користи различите апоене новца		
при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером	дату величину искаже приближном вредношћу	процени и заокругли дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима;
ОБРАДА ПОДАТАКА		
Ученик уме да:	Ученик уме да:	Ученик уме да:
одреди аритметичку средину за неколико датих целих бројева	одреди аритметичку средину за дати скуп вредности које су из Q	
одреди задати проценат неке величине	примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат)	примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама

БИОЛОГИЈА

Циљеви и задаци биологије у шестом разреду:

Циљ наставе биологије јесте да ученици усвајањем образовно-васпитних садржаја стекну основна знања о животном простору, начину живота, основној грађи, разноврсности и значају животињског света

Задаци наставе биологије су:

- развијање љубави према природи и осећања дужности да је очувају за себе и будуће генерације;
- развијање основне научне писмености, логичког расуђивања, објективности и критичког мишљења;
- упознавање спољашње средине и основне унутрашње грађе праживотиња;
- упознавање спољашње и основне унутрашње грађе животиња;
- развијање одговорног односа према животињама;

- разумевање еволутивног развоја живог света;
- развијање хигијенских навика и здравствене културе;
- да формирају радне навике и способност за самостално посматрање и истраживање.

*Напомена: Део. Школског програма који се односи на инклузивно образовање за овај предмет биће анекс Школског програма уколико постоји потреба за овом врстом подршке

Ред. број	НАСТАВНА ТЕМА	обрада	понављ.	вежба	укупно
I	Увод	1	2	0	3
II	Праживотиње	4	4	1	9
III	Царство животиња	25	20	3	48
IV	Угроженост и заштита животиња	3	3	0	6
V	Увод у еволуцију живог света	3	3	0	6
	УКУПНО:	36	32	4	72

Садржај-наставне теме	Трајање	Активности ученика	Начин и поступак остваривања (наставникове активности)	Оновни облици извођења програма	Оперативни задаци постигнути извођењем програма
I Увод -разноврсност живог света -основне разлике између биљака, гљива и животиња	3	- слушају, - причају, - упоређују грађу и начин живота биљака, гљива и животиња	-подстиче ученике на размишљање -презентује нови садржај	-фронтални - индивидуални	- да ученици упознају основне појмове о природном систему животиња и еволутивном развоју главних животињских група
II Праживотиње -животни простор, начин живота, грађа, разноврсност и значај амеба, бичара и трепљара -паразитске праживотиње	9	- слушају, - причају, - упоређују - посматрају - израђују привремене микроскопске препарате	-подстиче ученике на размишљање и повезивање знања о грађи ћелије са грађом праживотиња -презентује нови садржај	-фронтални - индивидуални - групни - рад у пару	- упознавање спољашње и основне унутрашње грађе праживотиња - упознавање ученика са врстама праживотиња које су изазивачи заразних болести и начином преношења -развијање хигијенских навика и здравствене културе
III Царство животиња -животни простор, начин живота, спољашња грађа и основи унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, плџоснатих, ваљкастих и чланковитих црва, мекушаца, зглавкара, бодљокожаца и хордата	48	- слушају, - посматрају, - причају, - описују, - упоређују, - истражују	-подстиче ученике на размишљање -презентује нови садржај -подстиче на повезивање претходно ученог са новим садржајима -подстиче радозналост код ученика	-фронтални - индивидуални -рад у пару -рад у групи	- да науче основни грађу и начин живота, распрострањеност и значај сунђера, дупљара, плџоснатих црва, ваљкастих црва, чланковитих црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца - упознају обољења која изазивају паразити - схвате улогу инсеката у природи

			<ul style="list-style-type: none"> - подстиче разумевање еволутивног развоја живог света - демонстрира разноврсност различитих група животиња прикупљањем збирки бескичмењака - демонстрира грађу тела рибе извођењем дисекције 		<ul style="list-style-type: none"> - да науче основну грађу, начин живота, распрострањеност и прилагођеност различитим условима живота: риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара - схвате значај бриге о потомству сисара и птица
<p>IV Угроженост и заштита животиња</p> <ul style="list-style-type: none"> -разноврсност царства животиња и биодиверзитет -угрожавање и заштита животиња -одговоран однос према животињама 	6	<ul style="list-style-type: none"> -слушају, -причају, -описују, -упоређују, -истражују 	<ul style="list-style-type: none"> -подстиче ученике на размишљање -презентује нови садржај -подстиче развој еколошке свести 	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални - индивидуални -рад у пару -рад у групи 	<ul style="list-style-type: none"> - да схвате значај одговорног односа према животињама
<p>IV Увод у еволуцију живог света</p> <ul style="list-style-type: none"> -живот на Земљи,докази еволуције -геолошка доба,календар живота -борба за опстанак-Чарлс Дарвин 	6	<ul style="list-style-type: none"> - слушају, - посматрају, - причају, - описују, - упоређују, - истражују, - уочавају 	<ul style="list-style-type: none"> -подстиче ученике на размишљање, и коришћење нових извора знања -презентује нови садржај(научно објашњење света) - демонстрира еволуцију живог света током историје посматрањем филма 	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални - индивидуални -рад у пару 	<ul style="list-style-type: none"> - да ученици схвате елементарне основе теорије органске еволуције и разумеју историјски развитак Земље и живота на њој

Начин остваривања програма (методе и технике)

Избор и систематизација програмских садржаја наставног предмета биологија, односе се на научну дисциплину: зоологија и резултат су захтева времена најновијих достигнућа у науци. Наставне теме обрађују садржаје из зоологије и логички су распоређене у пет тематских целина: Увод, Праксис, Царство животиња, Угроженост и заштита животиња и увод у еволуцију живог света (еволуција човека и наслеђивање изучавале су се у осмом разреду). Овако конципиран програм пружа ученицима основна знања, а ради лакшег разумевања и усвајања градива, наставника не треба да инсистира на детаљној грађи, већ да стави акценат на животни простор, начин живота, разноврсност и значај појединих група у оквиру царства животиња.

Концепција програма пружа широке могућности за примену различитих наставних метода, као и употребу информационо-комуникационих технологија. Вербално-текстуалне методе треба да буду мање заступљене, а предност треба дати демонстративно-илустративним методама, методама практичног рада и активностима ван учионице. Избор наставних метода зависи од циља и задатака наставног часа и опремљености кабинета. Избор облика рада препуштен је наставнику. За часове вежби треба користити групни облик рада, али ако вежба то захтева и постоје услови, може се применити рад у паровима или индивидуални облик рада. Вежбе треба реализовати уз максимално коришћење природног материјала, препарата и лабораторијског прибора. Веома су корисни часови у природи и посете природњачком музеју и зоолошком врту. Препоручује се сарадња са здравственим и ветеринарским институцијама, њихово ангажовање и организовање предавања-трибина са темама из програмских садржаја биологије.

На кају шестог разреда ученик треба да:

Садржаји	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Увод	препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у	. познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе . уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме	разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа класе/реда најважнијих група уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у

	<p>којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије</p> <p>зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота)</p>	<p>зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа</p> <p>зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам</p> <p>разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје</p> <p>разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање</p>	<p>комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама</p> <p>зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека</p>
Праживотиње	<p>зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе</p> <p>зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије</p>	<p>разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам</p>	<p>. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност</p> <p>разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције</p>

<p>Царство животиња</p>	<p>зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте зна основне појмове о процесима размножавања</p>	<p>. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију разуме основне разлике између полног и бесполог размножавања . разуме механизам настанка зигот уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма . уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине</p>	<p>. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информишу организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата уме самостално да прави графиконе и табеле према два критеријума уз детаљан извештај зна, уз одговарајуће навођење наставника, самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере</p>
--------------------------------	--	--	--

<p>Угроженост и заштита животиња</p>	<p>разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава разуме значај одржавања хигијене кућних љубимаца, домаћих и дивљих животиња и правилног опхођења са њима</p>	<p>разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова)</p>	
<p>Увод у еволуцију живог света</p>	<p>зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама</p>	<p>уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизма уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине</p>	<p>разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције</p>

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Назив предмета: Информатика и рачунарство

Циљ предмета: Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Разред: шести

Годишњи фонд часова: 36

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -правилно користи ИКТ уређаје; – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;	<p>1. ИКТ</p> <p>(10)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дигитални уређаји и кориснички програми. - Управљање дигиталним документима. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -чува и организује податке локално и у облаку;	<p>2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p> <p>(4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. - Интернет сервиси. - Правила безбедног рада на Интернету.

<ul style="list-style-type: none"> – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; – објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом; 		<ul style="list-style-type: none"> - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. - Заштита приватности личних података и ауторских права.
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); 	<p>3. РАЧУНАРСТВО</p> <p>(15)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Основе изабраног програмског језика. - Основне аритметичке операције. - Уграђене функције. - Ниске (стрингови). - Структуре података. - Гранање. - Понављање. - Основни алгоритми.

<p>– проналази и отклања грешке у програму;</p>		
<p>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</p> <p>-сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;</p> <p>– користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;</p> <p>– креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;</p> <p>– вреднује процес и резултате пројектних активности.</p>	<p>4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)</p>	<p>- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.</p> <p>- Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима.</p> <p>- Вредновање резултата пројектног задатка.</p>

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
<p>1. ИКТ (10)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја. - Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих. - Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару. - Представити функције стандардних дијалога за читавање, снимање и проналажење датотека. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и формирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и формирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста - Најпре обнови рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика, ...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа.

- Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре
- Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст-процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно форматирање текста (својства пасуса, карактера итд.).
- Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (сlike, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду.
- Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, уносе и уређују садржаје табела, форматирају табелу.
- Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов 2 и Текст
- Особити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштапају документ.
- У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.) користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката).
- Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције. Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом

	<p>модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. mp3, mp4, avi...).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.). - При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму – представити ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека). - Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета. - Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације „по сваку цену” које оптерећују презентацију.
<p>2.ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p> <p>(4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу. - Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса. - Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да

постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и URL са једне и IP и MAC адреса са друге стране).

- Објаснити структуру URL адресе и значење појединих домена edu.rs, gov.rs, com... Упутити ученике на веб сајт (нпр. <http://www.mojaipsdresa.info>) путем кога могу да пронађу информације о ИП-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу.

- Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страница (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика.

- Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. netiquette).

- Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху CC (Creative Commons) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси <https://creativecommons.org/share-your-work/>.

- Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите.

- Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси <http://www.mpn.gov.rs/grupa-za-prevensiju-nasilja/>, у приручнику Дигитално насиље – превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервисе користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља. Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, који су најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним

	<p>ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља.</p> <p>- Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити поуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и други пут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају.</p> <p>- За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељно-непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сараднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.</p>
<p>3. РАЧУНАРСТВО (15)</p>	<p>- Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгоритма и одговарајуће наредбе.</p> <p>- Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика,</p>

физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа).

- Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурезултата израчунавања као и механизам за читавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирају на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут $i=i+1$, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија уčitаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом.
- Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима) и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену.
- Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара у метре и центиметре, конверзија времена из минута у сате и минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену.
- Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма. Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање.
- Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на code.org), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који раде у чистом текстуалном режиму и стога има смисла током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке.
- У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће, мање-једнако, веће-једнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. if-then) и потпуни (тзв. if-then-else) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (и,

или, не) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала).

- Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена пре и после покупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве.
- Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику).
- Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу проналазити у библиотечким функцијама). Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника).

- Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривања и отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутих фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти).

- У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месеца и на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних алгоритама: одређивање збира, производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум n бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици подржавају: уређене парови и n -торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.

<p>4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК</p> <p>(7)</p>	<p>Пројектни задатак ИКТ И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)</p> <p>- При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.</p> <p>- При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4:</p> <p>- Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном информацијом).</p> <p>- Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акцент је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.</p> <p>- Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима:</p> <ul style="list-style-type: none"> – израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података – израда упитника на тему дигиталног насиља <p>- Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка (пожељно је да наставник користи онлајн упитник приликом прикупљања података, за које би ученици приредили питања). Ученици се могу поделити у групе сходно фази истраживања: група која осмишљава питања, група која анализира прикупљене податке, представља резултате истраживања и група која израђује упутства заштите од дигиталног насиља.</p> <p>- Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа – вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства...</p>
--	--

- Дobar пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл.

Пројектни задатак из области РАЧУНАРСТВО (3)

- Пројектна настава је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истрази (питањима).

- Проблемска настава поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Све врсте реалних животних проблема могу бити повод за проблемску наставу. Пронађена решења се могу тестирати и о њима се може расправљати.

- Истраживање можемо да дефинишемо као „потрагу за истином, информацијама или знањем”. Учење засновано на истраживању почиње постављањем питања, наставља са истраживањем и завршава се проналажењем решења, доношењем разумних закључака, одговарајућих одлука, или применом нових знања или вештина.

- Обе наставне методе се фокусирају на развијање вештина за решавања проблема, критичко мишљење и обраду информација. Оне дају најбоље резултате када су почетна питања/проблеми довољно отворени (одговор није могуће наћи једноставним укуцавањем у претраживач) и када ученици раде у малим тимовима или групама. Ове две методе су уско повезане и често се преклапају. Изузетно је важно имати на уму да у оба приступа нема нужно тачних и нетачних одговора. Свако решење може имати мане и врлине, а ученици морају да их анализирају и процењују.

- Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка.

- Могуће теме наставног пројекта:

– како да убедимо тинејџере да се здраво хране? (израда програма који нуди намирнице различитих група и, на основу одабраних, рачуна калоријску вредност...);

– како би могао да изгледа најефикаснији бицикл на свету? (израда програма који прорачунава перформансе бицикла на основу нпр. различите величине точкова...);

– шта можемо да учинимо са школским отпадом? (израда програма који прорачунава нпр. зараду од продаје секундарних сировина...)

– како би могли да редизајнирамо учионицу па да услови за учење буду бољи? (израда програма који прорачунава нпр. цене кречења различитим врстама материјала или цене различитог школског мобилијара...);

– како да производимо здраву ужину за дефинисани буџет? (израда програма који прорачунава нпр. укупну цену успостављања пластеника са различитим биљним културама).

	<p>- Сви елементи пројектног задатка морају бити реални. Ученици треба да потраже цене одређених производа и/или услуга, дизајнирају једно или више решења и предвиде трошкове за свако од њих.</p> <p>- Напомена: На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна – не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења (коришћењем научених техника рада у програмима за обраду текста, звучних и видео записа, програмима за израду презентација).</p>
--	--

КЉУЧНЕ РЕЧИ ПО ОБЛАСТИМА:

1. **ИКТ:** дигитални уређаји – компоненте – текст-процесор – форматирање – графички објекат – табела – дигитална слика – аудио-запис – видео-запис – мултимедијална презентација
2. **Дигитална писменост:** рачунарска мрежа – сервер – клијент – WWW – протокол – URL адреса – лиценца – ауторско право – нежељени програми – дигитално насиље – безбедност
3. **Рачунарство:** текстуални програм – алгоритам – операција – израз – променљива – наредба – гранање – понављање – оператори – функције – ниске – листе – петља
4. **Пројектна настава:** проблемска настава – пројекат – фазе пројекта – сценарио – процена – квалитет решења – безбедност – мултимедијални садржај – презентовање – дискусија

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација

10. Одговоран однос према околини

Заступљеност компетенције по наставним областима:

1. ИКТ: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9
2. Дигитална писменост ј: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
3. Рачунарство: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9
4. Пројектна настава: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.

Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката. Са којим предметима ће бити остварена корелација превасходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)

Шта пратимо		Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у	Процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура;	ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтева који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени	<ul style="list-style-type: none"> • Број јављања: • За јављање + • За јављање више пута ++ • За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 • Ко не зна одговор - 	Свакодневно бележење током године

току савладавања програма предмета;	рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);		Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју			
		ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);				- усмено одговарање, свеска евиденције наставника	Свеобухватност одговора Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
		ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних				-редовност онлајн домаћег, свеска евиденције	За три неурађена онлајн домаћа задатка -1 у свеску	Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
				Бодовање: 35-49% - 2 50-74% - 3	Након сваке теме			

		стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);	- писане онлајн провере, свеска евиденције	75.89% - 4 90-100% - 5	
		ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену довољан (2);	- групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције	Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...)	По потреби
			Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције	Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
				-Сналажење у апликацијама програмима	

					На крају школске године
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	веома висок степен ангажовања ученика (5)	Вођење евиденције од стране наставника о:	- Све што је рађено на часу налази се у свескама или фолдерима или у облаку, друпбоксу (у зависности од захтева)	Пресек стања по тромесечјима
		висок степен ангажовања ученика (4)	- Броју јављања на часовима		
		уз ангажовање ученика (3)	- Броју успешности у групном раду, раду у пару	- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	
		ангажовање ученика (2)	- Учешћу на такмичењима - Несебичном пружању помоћи другим ученицима..	(такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекене бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузмљиво и иницијативно.

НАСТАВНА ТЕМА	САДРЖАЈИ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
1. Животно и радно окружење (6)	<ul style="list-style-type: none"> - Значај и развој грађевинарства - Просторно и урбанистичко планирање - Култура становања - Кућне инсталације 	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознавање савремене културе становања - класификује кућне инсталације 	<ul style="list-style-type: none"> - повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталација 	<ul style="list-style-type: none"> - анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање
2. Саобраћај (8)	<ul style="list-style-type: none"> - Саобраћајни системи - Саобраћајни објекти - Управљање саобраћајном сигнализацијом 	<ul style="list-style-type: none"> - класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају 	<ul style="list-style-type: none"> - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у 	<ul style="list-style-type: none"> - демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације

	- Правила безбедног кретања пешака и бициклисте		саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе	
3. Техничка и дигитална писменост (18)	- Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству - Техничко цртање помоћу рачунара - Дигиталне презентације	- скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника	- чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је	- користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је
4. Ресурси и производња (20)	- Грађевински материјали - Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди - Организација рада у грађевинарству и пољопривреди - Обновљиви извори енергије и рационално коришћење топлотне енергије - Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине - Моделовање машина и уређаја у грађевинарству и пољопривреди	- препознаје основне грађевинске материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника	- повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова - повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине	- реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине
5. Конструкторско моделовање (20)	-Израда техничке документације	- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку	- израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске	- успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске

	<ul style="list-style-type: none"> - Моделовање машина и уређаја у грађевинарству и пољопривреди - Моделовање макета/модела у грађевинарству пољопривреди - Представљање идеје поступка израде и решења производа - Одређивање тржишне вредности производа, укључујући и оквирну процену трошкова - Представљање производа и креирање дигиталне презентације 	<p>документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине</p> <ul style="list-style-type: none"> - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције 	<p>машине</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду 	<p>машине</p> <ul style="list-style-type: none"> - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова
--	---	---	---	--

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
<p>1. Животно и радно окружење</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. - Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Обезбедити ако је могуће створити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменути тематику.
<p>2. Саобраћај</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавања и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају.

	<ul style="list-style-type: none"> - Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. - Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или физкултурне сале ради остваривања овог исхода.
<p style="text-align: center;">3. Техничка и дигитална писменост</p>	<ul style="list-style-type: none"> - На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акцент треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.
<p style="text-align: center;">4. Ресурси и производња</p>	<ul style="list-style-type: none"> - На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације.

	<ul style="list-style-type: none"> - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материјала. - Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације. - Упознати ученике са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Користити разне илустрације модела или мултимедију, да би ученици могли да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. - Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим карактеристикама. - Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Пред ученике поставити задатак да израде мултимедијалну презентацију која се односи на рециклажу и заштиту животне средине (из свог блиског окружења или града). Јавно презентовати радове уз дискусију - Поступно увести ученике у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.
<p style="text-align: center;">5. Конструкторско моделовање</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. - У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправданости реализованих решења.

КЉУЧНЕ РЕЧИ ПО ОБЛАСТИМА:

1. **Животно и радно окружење:** архитектура – грађевинарство – урбанизам – просторно планирање – макета – култура становања – кућне инсталације
2. **Саобраћај:** инфраструктура – регулација саобраћаја – правила и прописи – сигурносни ризици – безбедност
3. **Техничка и дигитална писменост:** скица – технички цртеж – симболи – вертикални пресек – хоризонтални пресек – просторни приказ – 3D моделовање – мултимедијална презентација
4. **Ресурси и производња:** грађевински материјали – конструкција – нискоградња – високоградња – хидроградња – грађевинске машине – изолација – грејна инсталација – пољопривредна производња – пољопривредне машине – рециклажа – модел – заштита на раду
5. **Конструкторско моделовање:** алгоритам – конструкторско моделовање – планска документација – макета/модел – економично – рационално – безбедно

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према окоolini

Заступљеност компетенције по наставним областима:

5. **Животно и радно окружење:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
6. **Саобраћај:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10

7. **Техничка и дигитална писменост: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10**
8. **Ресурси и производња: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10**
9. **Конструкторско моделовање: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10**

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Садржаји других предмета се могу применити (у већој или мањој мери) у настави технике и технологије, а остали предмети могу вршити уобличавање садржаја на начин који се користи у техници и технологији.

Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима *информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе*, у циљу развоја међупредметних компетенција.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи своје наставне праксе.

За додатно ангажовање ученика бирати теме и идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.

Васпитно-образовни исходи оквир су за вредновање и оцењивање, а својом структуром садрже сазнајну, психомоторичку и афективну компоненту.

Сазнајне компоненте - теоријска и чињенична знања, разумевање и примена; могу се вредновати током извођења задатака на настави и као резултат рада попут техничких цртежа, резултата испитивања својстава и мерења мерних величина, током ученичког извештавања, презентовања, образлагања и објашњавања сопственог рада.

Психомоторичке компоненте – умећа и вештине, од имитације и манипулације до прецизације (самостално-прецизно извођење операције или манипулације) вреднује се ниво усвојених вештина руковања прибором и алатима, мерним инструментима и различитим техничким средствима. Вреднују се резултати рада као што су технички цртежи, скице, техничка документација, резултати мерења и испитивања. Оцењују се само радови које ученик изрази у школи током наставе.

Афективне компоненте – самосталност и одговорност, ниво самосталности при обављању задатака. Вреднује се савесност и редовност у раду, преузимање одговорности према раду, радним задацима, средствима, другим ученицима и наставнику.

Вредновање активности, ако је тимски рад у питању, обавља се са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима	Степен самосталности
------------------	-------------------------------	------------------------------------	--------------------	----------------------

- На сваком од часова се додељује по **један поен** (за блок час максимално **два поена**) за наведене параметре. **Максималан број поена који је могуће дати ученику је 5, за давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања.**

Пресек стања се врши на првом и трећем класификационом периоду.

Након сабирања остварених поена за активност на часу, извршити вредновање на основу следећих критеријума:

од 40% до 49 % остварености поена	од 50% до 74 % остварености поена	од 75% до 89 % остварености поена	од 90% до 100 % остварености поена
оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

Прликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Пошто наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења. Праћење и информсање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно. Напредовање ученика пратимо писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаном оценом. На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује све компоненте.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета   ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ   Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред   Шести

Годишњи фонд часова   72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - примени комплекс простих вежби у самосталном вежбању -користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама -упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст -примени достигнути ниво технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу -разликује атлетске дисциплине -развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике -одржава равнотежу у различитим кретањима -схвата вредност спортске гимнастике за сопствени развој -изводи елементе кошаркашке технике -примењује основна правила кошарке -користи елементе кошарке у игри -примењује основне елементе тактике у одбрани и нападу -учествује на унутар одељенским такмичењима -изводи кретње у различитом ритму -игра народно коло -контролише покрете и одржава тело у води -преплива 25м техником краул -поштује правила понашања у води и око воде -објасни својим речима значај примењених вежби 	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		<ul style="list-style-type: none"> Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој кординације
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	<ul style="list-style-type: none"> Техника штафетног трчања Скок у даљ Бацање кугле 2 кг Истрајно трчање- припрема за крос Скок у вис опкорачна техника Бацање вортекса
		Спортска гимнастика	<ul style="list-style-type: none"> Вежбе на тлу Прескоци и скокови Гимнастички полигон Прескок
		Основе тимских и спортских игара	<ul style="list-style-type: none"> Кошарка. Основни елементи технике и правила: -кретање у основном ставу у одбрани -контрола лопте у месту и кретању -вођење лопте -дриблинг -хватање и додавање лопте

-препозна начин за побољшање својих физичких способности -правилно се понаша на вежбалишту и спортским манифестацијама -примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње -одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима -решава конфликте на друштвено прихватљив начин -прихвати победу и пораз -примени препоручени дневни ритам одмора рада и исхране -користи здраве намирнице у исхрани -примењује здравствено хигијенске мере у вежбању -правилно реагује након повреда -чува животну средину током вежбања -препозна последице конзумирања алкохола и дувана			-шутирање -принципи индивидуалне одбране -откривање и покривање -основна правила игре
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом Народна кола
		Пливање	Предвежбе у обучавању технике пливања Техника краула
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, кошарка, здравље и васпитање

Корелација: Биологија (правилна исхрана, хигијена тела), историја (Стара Грчка), математика (угао избачаја кугле), музичка култура (народна кола), физика.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Учењем наставног предмета физичко и здравствено васпитање ученик стиче вештине и овладава знањима и културним вредностима телесног вежбања, примењује их у свакодневном животу, новим и ванредним животним ситуацијама; разуме значај континуираног развоја физичких способности, разноврсних моторичких активности, утицај на здравље, здравље околине и квалитет живота.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик је стекао знања и у стању је да користи разноврсне програме обуке индивидуалног и колективног вежбања. Има позитиван став према физичким активностима и спорту у свакодневном животу, поштује правила и негује здраве међуљудске односе. Промовише улогу физичке активности и спорта у унапређивању здравља и превентивно деловање на настанак хроничних незаразних обољења и социопатолошких појава.

Компетенције: Компетенција за учење, комуникација, сарадња, брига за здравље.

Исходи воде ка испуњењу следећих стандарда:

Физичке способности: Фв.1.1.3., Фв.1.1.4., Фв.1.1.5., Фв.1.1.6., Фв.1.1.7., Фв.1.1.9., Фв.1.1.10.

Атлетика: Фв.1.1.3., Фв.1.1.4., Фв.1.1.5., Фв.1.1.6., Фв.1.1.7., Фв.1.1.9., Фв.1.1.10., Фв.1.1.24., Фв.1.1.25.

Спортска игра кошарка: Фв.1.1.1., Фв.1.1.2., Фв.2.1.1.

Спортска гимнастика:

в.1.1.11., Фв.1.1.12., Фв.1.1.13., Фв.1.1.14., Фв.1.1.15., Фв.1.1.16., Фв.1.1.17., Фв.1.1.18., Фв.1.1.19., Фв.1.1.24., Фв.1.1.25.

Плес и ритмика: Фв.1.1.20., Фв.1.1.21., Фв.1.1.22., Фв.1.1.24., Фв.1.1.25.

Пливање: Фв.1.1.6., Фв.2.1.6.

Физичко вежбање и спорт: Фв.1.2.1., Фв.1.2.2., Фв.1.2.3., Фв.1.3.1., Фв.1.3.2., Фв.1.3.3., Фв.1.3.4., Фв.1.1.24., Фв.1.1.25.

Здравствено васпитање: Фв.1.4.1., Фв.1.4.2., Фв.1.4.4., Фв.3.3.1.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли у предмету физичко и здравствено васпитање, и учешћем у обавезним физичким активностима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:

- физичке способности,
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине и
- физичка и здравствена култура.

- Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Обавезни организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су:

- редовна настава
- обавезне физичке активности

Остали облици рада:

- секције
- недеља школског спорта
- активности у природи (кросеви, зимовања, летовања...)
- школска и ваншколска такмичења
- корективно педагошки рад

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	<p>На свим часовима као и на другим органозаионим облицима рада посебан акценат се ставља на :</p> <ul style="list-style-type: none"> -развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално техничким условима за рад: -подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	<p>Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неки од садржаја задају се слична али лакша вежбања од предвиђених. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.</p> <p>Усавршавање неких моторичких задатака је континуиран процес без обзира на садржај програма. Ураду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.</p>
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	<p>Ова област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практични рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту и здрављу.</p> <p>Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри др.</p> <p>Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности; формирању правилног односа према различитости, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.</p>

ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Обавезне физичке активности организују се за све ученике са једним часом недељно и пола часа кумулативно у току године.

ВАНЧАСОВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

Слободне активности - секције

Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт. Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању, способностима и полу ученика.

Недеља школског спорта

Школа организује и „Спортску недељу“, такмичење за све ученике од 1-8. разреда. Они се такмиче у дисциплинама које су у складу са условима у којима школа ради.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Од активности у природи, планирана су два кроса :

- јесењи крос, у организацији Црвеног крста (октобар),
- пролећни крос, у организацији Спортског савеза и РТС-а (мај)
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање - организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.).

Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи спортска такмичења као интегрални део процеса физичког васпитања. Организују се школска такмичења у спортским играма. У сарадњи са Спортским савезом града Ужица, организују се такмичења међушколског карактера у свим спортским дисциплинама према календару који прави Министарство просвете и спорта и Спортски савез, а у оквиру ОСИУРС-а.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоћа у савлађивању градива,
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима.

- Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:
- наведе основна правила гимнастике, атлетике, рукомета
- дефинише основна здравствено- хигијенска правила вежбања
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, здрављу, спорту, историји спорта
- учествује у организацији спортске недеље и школских такмичења
- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе

Праћење и оцењивање :

Формативно и сумативно оцењивање:

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

Начин прилагођавања:

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу. У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) јесте да пружи целовит православно погледна свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот(историјску реалност Цркве) и есхатолошки живот(будућу димензију идеалног).То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење(литургијско, као и подвижничко искуство Православне цркве) овухвата све позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све то остварује се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота(однос с Богом, са светом, с другим људима и са собом.

Задачи наставе православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

-развије отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

-развије способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божију и за себе,

-развије тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже измђу заједнице и властите личности и ка остварењу сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;

-изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;

-изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Напомена: у току школске године планирана је посета храму Св. Ђорђа на Лазареву суботу, као и учешће на Литургији у неком од храмова, у зависности од објективних могућности (удаљеност, време, могућност организовања итд).

Редни број	Наставни садржај	Укупан број часова	Број часова обраде	Утврђивање
1.	Увод	1	1	
2.	Тајна Христова – јединство Бога и човека	9	5	4
3.	Симбол вере-исповедање	10	5	5
4.	Слобода човекова, значај Христовог страдања и васкрсења	11	6	5
5.	Христов живот у Православној иконографији	5	3	2

Р. бр. теме	Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Оновни облици извођења програма	Циљеви и задаци садржаја програма
1.	Увод	1	слушање размишљање	упознавање са садржајем и начином рада	фронтални индивидуални	-развој отвореног односа према Богу
2.	Тајна Христова – јединство Бога и човека	9	слушање размишљање читање Библије	опис Христовог живота забележеног у Јеванђељима из Литургијске перспективе	фронтални индивидуални групни	-да уоче да је слобода кључни елемент у разумевању Тајне Христове
3.	Симбол вере-исповедање	10	слушање размишљање читање Библије	читање и тумачење сведочанстава забележених у Новом	фронтални индивидуални групни	-развој отвореног односа према Богу и православног исповедања

				Завету и прва два Васељенска сабора		
4.	Слобода човекова, значај Христовог страдања и васкрсења	11	слушање размишљање читање Библије	опис Христовог живота забележеног у Јеванђељима и одлукама 1. и 4. Васељенског сабора протумаченог кроз Литургију;указивање на сличности и разлике између Христа и Адама кроз Стари Завет и описе стварања и живота првог човека	фронтални индивидуални	-уочити да страдање Христово као Сина Божијег и човека јесте израз његове слободе као љубави према Богу Оцу и из љубави према Богу Оцу иде у смрт -Васкрсење је израз љубави Бога Оца према Христу и људима
5.	Христов живот у Православној иконографији	5	слушање размишљање читање Библије посматрање слика	читање сведочанстава из Новог Завета и светоотачких тумачења	фронтални индивидуални групни	-да деца запазе разлику између приказивања живота Христовог у православној иконографији и западној ранесансној уметности

Начин остваривања програма (методе и технике)

Теме везане за Христово рођење, улогу Бога и човека у спасењу треба реализовати на основу сведочанстава записаних у Св.Писму Новог Завета, и на основу светоотачких сведочанстава и тумачења наглашавајући да је слобода у љубави према другом кључна ствар у Тајни Христовој.

Тајну Христову, Христос је Син Божији... треба реализовати кроз опис Христовог живота забележеног у Јеванђељима и одлукама 1. и 4. Васељенског сабора, протумаченог из литургијске перспективе. У контексту Васкрсења Христовог треба скренути пажњу на то да Христос не Васкрсава сам, већ да Њега Васкрсава Бог Отац. Васкрсење Христово је залог свеопштег васкрсења, и да ће нас Бог Отац на крају васкрснути у Христу и ради Христа.

На примерима православне иконографије који показују Христов живот треба указати на чињенице да је Христос и Бог и човек и да је Христос као личност везан за Бога Оца.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци:

Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе, посебно локалне заједнице, о примени демократских принципа и поштовање вредности кроз практично деловање

Задаци предмета:

- подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу локалне заједнице
- разумевање и функционисање нивоа и органа власти
- уознавање мера власти
- уознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице
- развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења
- обучавање за тимски рад
- развијање способности критичког расуђивања и одговорног одлучивања и делања

Ред. број	НАСТАВНА ТЕМА	радионица
I	Уознавање основних елемената програма	6
II	Први корак-Учавање проблема у заједници	4
III	Други корак-Избор проблема	1
IV	Трећи корак-Сакупљање података о изабраном проблему	8

V	Четврти корак-Израда студије	12
VI	Пети корак-Јавна презентација студије	1
VII	Шести корак-Осврт на научено	4
УКУПНО:		36

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду	Основни облици извођења програма	Циљеви и задаци садржаја програма
1. Упознавање основних елемената програма	6	-разговарају, -илуструју, -дискутују, -изводе закључке	-радионичарска, -интерактивна, -симулацијска	-упознати ученика са најзначајнијим појмовима везаним за пројекат грађанин, -обучавање ученика за тимски рад, -оспособљавање за активно учешће у животу и раду локалне заједнице
2. Први корак – уочавање проблема у заједници	4	-дискутују, -разговор са родитељима и осталим представницима локалне заједнице -попуњавају упитник,	-радионичарска, -групни рад, -тимски рад, -интерактивна	-слободно размишљање и изношење размишљања о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали у локалној средини као значајне, -упознавање права и одговорности грађана на нивоу локалне заједнице, -разумевање функционисања нивоа и органа власти, -упознавање мера власти

		-читају штампане изворе локалне заједнице, -доносе закључке		
3. Други корак – избор проблема	1	-процењују прикупљене податке, -дискутују, -бирају заједнички проблем	-радионичарска, -групни	-слободно, демократско изражавање сопствених идеја, -учење преузимања одговорности за сопствене одлуке
4. Трећи корак – сакупљање података о изабраном проблему	8	-сакупљају информације, -праве упитнике, -одлазе на терен-библиотеку, локалну управу, ..., -истражују, -разговарају	-истраживачки рад, -тимски рад, -посете, -инерактивна	-унапређење комуникацијских вештина у различитим социјалним ситуацијама – са представницима јавних институција, организација и другим учесницима у животу локане заједнице, -развијање способности критичког мишљења, аргумендовања и залагања за сопствене ставове

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду	Основни облици извођења програма	Циљеви и задаци садржаја програма
5. Четврти корак – израда студије	12	-разврставају и класификују прикупљени материјал, -дискутују, -израђују пано	-радионичарска, -групни, -интерактивна, -симулативна	-обучавање за рад у групи и тиму, - да науче не шта да мисле – раде, него како мисле – раде, -да самостално и активно учествују у свим активностима и преузетим одговорностима
6. Пети корак – јавна презентација студије	1	-презентују, -одговарају на питања, -бране своје ставове, -изводе закључке	-интерактивна, -симулативна, -јавни наступ	-боље разумевање нових и непознатих ситуација и ублажавање страха од непознатог као ометајућег фактора у различитим приликама јаног наступа, -уознавање свих структура: школе, родитеља, представника локалне заједнице, са оствареним резултатима програма

7. Шести корак – осврт на научно	4	-разговарају, -процењују, -закључују	-интерактивна, -демонстративна, -игровна	-оспособљавање да самостално процене, искуства и вештине које су стекли током програма
----------------------------------	---	--	--	--

РУСКИ ЈЕЗИК

ЦИЉ

Циљ наставе страног језика-руског језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе руског језика у основном образовању стога јесте:развијање сазнајних и интелектуалних способности, ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавања на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или другог страног језика.

ОПШТИ СТАНДАРДИ

Кроз наставу страних језика богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

ЗАДАЦИ НА НИВОУ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотребних лексичких и синтаксичких тешкоћа, и не дужу од две до три минуте; и то на нивоу глобалног разумевања, на нивоу селективног разумевања и разумевања имплицитног садржаја. Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука, а ученик треба да буде способан да идентификује различите врсте исказа, да уочи кључне речи експресивне елементе исказа, да уочи одредбе за исказивање различитих, програмом предвиђених односа, да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програма предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневном комуникацији, искаже једноставну усмену поруку, да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме, глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком, у вези са свакодневном ситуацијом и из домена његовог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку разгледницу, једноставно краће неформално писмо, да опише неки доживљај и место у којем живи, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе што је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став.

Развијање социокултурне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију, културу и уметност земље чији језик учи, ученик треба да стекне увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства, у сличности и разлике у навикама, обичајима, менталитету и институцијама између наше земље и земље чији језик учи.

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

На крају шестог разреда, ученик треба да:

- препознаје поред изјавне, заповедне и упитне, и оне интонације које исказују емотивна стања: одушевљење, радост, тугу, разочарење.
- разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго;
- разуме кратке дијалоге и монологна излагања до пет реченица, које исказује природним темпом наставник, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садржи искључиво језичку грађу обрађену током петог разреда и шестог разреда;
- разуме једноставне песме у вези са обрађеном техником;
- разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- даље усавршава изговор гласова
- правилно репродукује основне интонацијске схеме, као и оне које исказују емотивна стања: одушевљење, радост, тугу, разочарење;
- користи спонтано најчешће устаљене изразе учтивости;
- поставља питања предвиђена програмом за пети и шести разред, а која се односе на садржаје обрађеног дијалога, наративног текста, или на једноставну свакодневну ситуацију;
- поставља питања и даје императивне исказе у основној комуникацији на часу и у игри;

- ступи у дијалог у оквиру шест до осам реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и лексике обрађених у током петог разреда и шестог разреда;
- монологски, без претходне припреме али уз наставников подстицај, у десетак реченица представи себе или другога, уз помоћ питања саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет, односно животињу;
- интерпретира кратке, тематски прилагођене песме и рецитације.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- уозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања у себи и гласног читања;
- даље упознаје основна правила графиције и ортографије;
- разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и у радним листовима;
- разуме смисао кратких писаних порука и илустрованих текстова о познатим темама(око 70 речи);
- разуме глобално и селективно садржај непознатог текста који се састоји од искључиво познате језичке грађе;
- разуме,глобално и селективно, садржајтелеграма-електронске поруке и кратког неформалног писма;
- издваја основне информације из краћег прилагођеног текста у вези са неком особом или догађајем(ко,шта,где,када...).

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- даље упознаје основна правила графиције, ортографије и интерпункције у оквиру усмено стечених језичких знања;
- допуњава и пише речи кратке реченице на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја;
- пише пригодне честитке, поруке и електронска писма користећи модел;
- пише своје личне податке и податке других особа(име,презиме и адресу);
- одговараи на једноставна питања(ко, шта, где) које се тичу обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;
- издвоји најбитније елементе из обрађеног дијалога или текста и преформулише садржај уз коришћење савладане језичке грађе;
- прави спискове с различитим наменама(куповина, прославе рођендана, обавезе у току дана...).

<i>НАЗИВ ТЕМЕ</i>	<i>Укупан број часова</i>	<i>обрада</i>	<i>утврђивање</i>	<i>понављање</i>
1.Здравствуй ,школа! Здравствуй ,осень!	7	3	4	0
2.Чему учат в школе	10	5	4	1
3.Поздравляем и желаем!	11	4	4	3

4.Пришла пора зимы	10	5	4	1
5.Завязтые театралы	8	3	3	2
6.Конец зиме! Приходите на блины!	5	4	0	1
7.Побывай в Санкт- Петебурге, Наматрись на красоту!	12	5	3	4
8.Дай лапу, друг!	9	5	2	2
УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА	72	34	24	14

Садржаји програма(теме)	Број часова(трајање)	Начин и поступак остваривања програма	Активности у васпитно - образовном раду
1.ШКОЛА -школски простор, школски прибор, активности, излети	7	-монолог,-дијалог, сарадња,- прилагођавање говора наставника знањима ученика, - схваћање значења поруке укључујући њене културолошке и васпитне елементе који воде што бољој социјализацији ученика,-увођење новог лексичког материјала,-усвајање и коришћење познатих граматичких структура и обрнуто,-корелација са другим наставним предметима	-слушање и разумевање текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике, -постављање питања и давање одговора, -учествовање у лингводидактичким играма, -писање и преписивање, -активно учествовање у дијалозима на задату тему, -читање, -извођење вежби, -активно учествовање у раду, -слушање текстова с диска

<p>2.ЈА И МОЈИ ДРУГОВИ</p> <p>-дружење</p> <p>-спорт</p>	<p>10</p>	<p>-монолог,-дијалог,-сарадња,</p> <p>-прилагођавање говора наставника знањима ученика,</p> <p>-схваћање значења поруке,</p> <p>-увођење новог лексичког материјала,</p> <p>--усвајање и коришћење граматичких структура и обрнуто,</p> <p>-корелација са другим наставним предметима</p>	<p>-аудирање и разумевање текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике,</p> <p>-писање и преписивање,</p> <p>-постављање питања и давање одговора,</p> <p>-активно учествовање у раду,</p> <p>-извођење вежби,</p> <p>-слушање текстова с диска</p>
<p>3.ПОРОДИЦА И БЛИСКО ОКРУЖЕЊЕ</p> <p>-ужа и шира породица, суседи и пријатељи,</p> <p>-кућни њубимци и обавезе према њима</p>	<p>9</p>	<p>-монолог,-дијалог,-сарадња,</p> <p>-прилагођавање говора наставника знањима ученика,</p> <p>-схваћање значења поруке,</p> <p>-увођење новог лексичког материјала,</p> <p>-усвајање и коришћење граматичких структура и обрнуто,</p> <p>-корелација са другим наставним предметима</p>	<p>-аудирање и разумевање кратких текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике,</p> <p>-постављање питања и давање одговора,</p> <p>-писање и преписивање,</p> <p>-читање,</p> <p>-активно учествовање у раду,</p> <p>-слушање текстова с диска</p>
<p>4.ПРАЗНИЦИ</p> <p>-Божић,Нова година,Ускрс и други важни празници</p>	<p>11+10+5</p>	<p>-монолог,-дијалог,-сарадња,</p> <p>-прилагођавање говора наставника знањима ученика,</p> <p>-увођење новог лексичког материјала,</p> <p>-усвајање и коришћење граматичких структура и обрнуто,</p> <p>-корелација са другим наставним предметима</p>	<p>-читање,</p> <p>-писање и преписивање,</p> <p>-аудирање и разумевање кратких текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике,</p> <p>-постављање питања и давање одговора,</p> <p>-активно учествовање у раду,</p>

			-извођење вежби за понављање кратких исказа, -слушање текстова с диска
5.ОКРУЖЕЊЕ -место у улици где станујем -важне установе у окружењу (биоскоп, школа, пошта, позориште, музеј, банка, болница) -посета установама	8	-монолог,-дијалог,-сарадња, -прилагођавање говора наставника знањима ученика, -увођење новог лексичког материјала, -усвајање и коришћење граматичких структура, -корелација са другим наставним предметима	-читање, -аудирање и разумевање кратких текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике, -постављање питања и давање одговора, -писање и преписивање, -активно учествовање у раду, -извођење вежби, -слушање текстова с диска
6.ОСТАЛО -годишња доба, месеци, дани у недељи и делови дана, -исказивање времена(метеоролошко, и хронолошко-пуни сати и пола сата) -бројеви до 30 -основни подаци о земљи чији се језик учи	12	-монолог,-дијалог,-сарадња, -прилагођавање говора наставника знањима ученика, -увођење новог лексичког материјала, -усвајање и коришћење граматичких структура, -корелација са другим наставним предметима	-читање, -аудирање и разумевање кратких текстова и дијалога, као и рецептивно усвајање лексике, -постављање питања и давање одговора, -писање и преписивање, -активно учествовање у раду, -извођење вежби, -слушање текстова с диска

Б. ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

Свакодневни живот у прошлости – годишњи фонд часова: 36 (шести разред)					
Садржаји програма	Број часова	Активност и ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начин остваривања програма
УВОД	3	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -прати и процењује напредовање -упознаје ученике са појмом свакодневни живот у прошлости	Стичу базичку језичку и научну писменост. Оспособљавају се ра решавају задатке и проблеме у новонасталим ситуацијама. Упознавају се са динамиком културних промена	У настави користити задатке који захтевају примену наученог. Неопходно је вршити стално поређење са савременим добу. Наставник има слободу да креира коначну верзију програма уважавајући интересовање ученика. Не дозволити претерану фактографију.
ГРБОВИ И ЗАСТАВЕ НЕКАД И САД	6	-активно слушање -учешће у разговору -гледање илустрација	мотивише -усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -објашњава појмове	Стичу базичку језичку и научну писменост. Оспособљавају се ра решавају задатке и проблеме у новонасталим ситуацијама. Упознавају се са динамиком културних промена	У настави користити задатке који захтевају примену наученог. Неопходно је вршити стално поређење са савременим добу. Наставник има слободу да креира коначну верзију програма уважавајући интересовање ученика. Не дозволити претерану фактографију.
СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ	27	-активно слушање	мотивише	Стичу базичку језичку и научну писменост.	У настави користити задатке који захтевају примену наученог. Неопходно је вршити стално

		-учешће у разговору -гледање илустрација -читање текстова	-усмерава на богаћење речника -прати и процењује напредовање -подстиче интересовање за свакодневни живот	Оспособљавају се ра решавају задатке и проблеме у новонасталим ситуацијама. Упознавају се са динамиком културних промена	поређење са савременим добу. Наставник има слободу да креира коначну верзију програма уважавајући интересовање ученика. Не дозволити претерану фактографију.
--	--	---	--	---	--

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет.

Задачи наставе предмета чувари природе су да ученици:

- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине,
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем,
- знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота,
- примењују рационално коришћење природних ресурса,
- препознају изворе загађивања и уочавају последице,
- развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,
- поседују иницијативу за активно учествовање и одговорност,
- поседују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета.

Садржај-наставне теме	Трајање	Активности ученика	Начин и поступак остваривања (наставникове активности)	Оновни облици извођења програма	Оперативни задаци постигнути извођењем програма
I Одрживост, животна средина и утицај човека	3	- слушају, - разговарају - анализирају	-упућује	-фронтални - индивидуални	Оспособљавање за учење повезивањем демонстрацијом

-повезаност живог света -утицај човека на одрживост животне средине		- планирају	-подтиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања	-групни	
II Одговоран однос према одрживости животне средине -глобалне промене у животној средини и њихове последице -загађивање и заштита од загађивања -комунална хигијена -рециклажа	9	- слушају, - посматрају презентације о загађивању и рециклажи, - разговарају и планирају активности, - описују појаве и активности човека - истражују квалитет животне средине нашег краја	-упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подтиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања	-фронтални - индивидуални -групни	Оспособљавање за учење повезивањем и упоређивањем
III Одговоран однос према здрављу -очување здравља -исхрана -здравствена култура	8	- слушају, - посматрају презентације и филмове о очувању здравља и исхрани, - разговарају - истражују мишљење	-упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подтиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања -усмерава и прати активности ученика	-фронтални - индивидуални -групни	Оспособљавање за учење повезивањем, упоређивањем и демонстрацијом

		својих вршњака			
IV Одговоран однос према животињама -права животиња -кућни љубимци -игроженост животиња -брига о животињама	5	- разговарају о кућним љубимцима, - описују понашања људи према животињама, -закључују о негативним последицама -воде бригу о животињама читаве године	-упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подстиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања -усмерава и прати активности ученика	-фронтални - индивидуални -групни	Оспособљавање за учење повезивањем, упоређивањем и демонстрацијом
IV Одговоран однос према разноврсности живог света -заштићене биљке и животиње Србије -посета резервату природе -обележавање Дана планете и Светског дана заштите животне средине	11	- разговарају о значају разноврсности живог света, - истражују квалитет животне средине у једном природном резервату и упоређују са условима живота у градовима	-упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подстиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања -усмерава и прати активности ученика	-фронтални - индивидуални -групни	Оспособљавање за учење повезивањем, упоређивањем и демонстрацијом
Напомена: Планирано је извођење 10 наставних јединица ван кабинета, у школском дворишту или у природи					

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ

Циљ и задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

- развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
  - посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
  - оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;
  - развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
  - развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;
  - развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа.

Напомена: Посете културним институцијама (музеји, галерије, споменици културе) – 2 часа

	САДРЖАЈ НАСТАВНОГ ПРОГРАМА	ПР. ВЕЖБА	ЕСТ. АНАЛИЗА И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	УКУПНО
1.	ЦРТАЊЕ	11	1	12
2.	СЛИКАЊЕ	12	0	12
3.	ВАЈАЊЕ	11	1	12
			УКУПНО:	36

Трајање	садржај	Начин остваривања	Активности наставника	Активности ученика	Циљеви и задаци садржаја
11+1	<p>Цртање</p> <ul style="list-style-type: none"> - тачка, линија и смер (3) - слободан ритам маса и волумена, бојених мрља, линија, светлина (2) - компоновање основних тродимензионалних облика (3) - компоновање више ритмичких целина у простору (употребни предмети) (3) - естетско процењивање (1) 	<ul style="list-style-type: none"> - објашњавање, дискусија, дијалог, демонстрација - показивање основних цртачких техника - објашњавање и упознавање са основним ликовним елементима - индивидуални рад и рад у групама - коректуре и естетске анализе (заједно са ученицима) 	<ul style="list-style-type: none"> - представљање садржаја рада - разговори са ученицима (питања, дијалози, дискусије)- вежбање основних цртачких техника - усмеравање на самосталан рад са наглашеном индивидуалношћу 	<ul style="list-style-type: none"> - усвајање и систематизација изложеног градива као и његова практична примена -- разговори са наставником (питања, дијалози, дискусије)- вежбање основних цртачких техника - покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло-тамно, облик- боја, 	<ul style="list-style-type: none"> -развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја; стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства -развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;

		<ul style="list-style-type: none"> - рад по природи (моделу) - посете културним институцијама (музеји, галерије) 	<ul style="list-style-type: none"> - рад у групама са поделом задатака - естетска анализа, самовредновање и оцењивање од самих ученика 	простор, композиција	
12+0	<p>Сликање</p> <ul style="list-style-type: none"> - хроматски и ахроматски скуп (2) - интензивне (јарке, чисте) боје и боје ослабљеног интензитета (замућене боје) (2) - топле и хладне боје (2) - визуелно споразумевање (3) - пантомима, говор тела (1) - амбијент- сценски простор (1) - амбијент- сценски простор (1) - ест. анализа (1) 	<ul style="list-style-type: none"> - објашњавање, разговор - демонстрирање осн. сликарских техника - показивање репродукција познатих сликара (чисте и замућене боје) - креирање вежби и њихова примена - коректуре и ест. анализе - рад по природи и рад из маште - посета позоришту 	<ul style="list-style-type: none"> - ест. анализа и самовредновање - припрема сценографије за школске манифестације - израда паноа, плаката 	<ul style="list-style-type: none"> - вежбање основних сликарских техника - сакупљање репродукција, формирање збирки - посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности; развијају љубав према ликовном наслеђу 	<ul style="list-style-type: none"> - развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење; развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу
10+ 2	<p>Вајање</p> <ul style="list-style-type: none"> - тактилне вредности површина и облика (2) 	<ul style="list-style-type: none"> - кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним 	<ul style="list-style-type: none"> - самосталан рад са наглашеном индивидуалношћу у моделовању, 	<ul style="list-style-type: none"> - практична примена усвојеног градива кроз израду плитког рељефа и 	<ul style="list-style-type: none"> - подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и

	<ul style="list-style-type: none"> - чврста и мека форма (2) - моделовање геометријских и неправилних форми (2) -конвексна и конкавна форма (2) -односи маса и волумена (2) -естетска анализа (2) 	<ul style="list-style-type: none"> вајарским материјалима и техникама - репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - демонстрација рада у појединим материјалима- глина, глинамол... - индивидуални, рад у пару и групи са ученицима - рад по природи - коректура и естетска анализа 	<ul style="list-style-type: none"> рад у групи, рад у пару - примена конвексних и конкавних форми - дијалози, дискусије, естетска анализа и самовредновање 	<ul style="list-style-type: none"> слободне скулптуре - развијају способност за креативно и апстрактно мишљење; - развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском радус 	<ul style="list-style-type: none"> естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде
--	---	---	---	--	---

ДОПУНСКА НАСТАВА

СРПСКИ ЈЕЗИК

Српски језик – допунска настава 6.					
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начин остваривања програма
<ul style="list-style-type: none"> -гласовне промене -глаголски облици -функција речи у реченици 	9	<ul style="list-style-type: none"> -слуша -чита -пише 	<ul style="list-style-type: none"> -саопштава -објашњава -мотивише -проверава 	<ul style="list-style-type: none"> -оспособљава за усвајање основних знања из књижевности, граматике -оспособљава за самостални говор 	<ul style="list-style-type: none"> -објашњавање правила -рад на једноставним примерима и реченицама

-разумевање књижевног облици казивања		-развија љубав према матерњем језику -пита и разговара	-указује на неправилности скицира -развија способност ученика	-мотивише за учење -развијање осећања за самостални стваралачки рад	-коришћење очигледности и доступности -прилагођавање садржаја психофизичким способностима ученика -систематско праћење рада сваког ученика
---------------------------------------	--	---	--	--	--

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Допунски рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави енглеског језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја и граматике или правописа; група ученика који нису савладали неки од предвиђених елемената књижевне анализе или облика усменог и писменог изражавања; група ученика са артикулационим проблемима, итд.)

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
<u>REVISION</u> The Present Continuous (now, at the moment)	4	-слушање са разумевањем -читање -певање -дијалог	-индивидуални -рад у пару -фронтални	Способност давања личних података Поздрављање и представљање (у усменој и писменој комуникацији)

<u>FOLDER 1</u> The Present Simple Tense Adverbs: never, usually, always	4	Рад на тексту(читање са разумевањем) -конверзација - писана вежбања	-фронтални -индивидуални -рад у групама	Разумевање грађења речи Школе у иностранству Националности и језици
<u>FOLDER 2</u> Vacations Reading	3	-разговор о плановим за будућност -читање -писање (повезивање реченица) -слушање текста са ЦД'а	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни рад	Успешно владање и примена нових речи у комуникацији Амерички и британски енглески Напредније писање и сигурније читање Спортови у Америци
<u>FOLDER 3</u> Time to celebrate A Family feast Modals(can / cannot)	2	-рад на вокабулару (активности у слободно време) -диктат вежбе	-фронтални рад -индивидуални рад - рад у пару	Савладавање вештине давања предлога и одређених понуда Рад на писању у циљу побољшања Усвајање и примена новог вокабулара Фонетско писмо: сугласници 1 О споменицима и музејима Конверзација у ресторану
<u>FOLDER 4</u> What's trendy this spring? Modals(must, must not, have to)	2	Вокабулар вежбе писања(изражавање времена) Слушање текста са ЦД'а Конверзација	-индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама - дијалог	Максимално коришћење стеченог знања и у писаној и у усменој форми Фонетско писмо:неми гласови Спровођење конверзације и израда интервјуа. Употреба социјалних израза
<u>FOLDER 5</u> Regular and irregular plurals Future Tense	3	Усмено давање упутства Читање непознатог текста	- фронтални -индивидуални -рад у пару - групни рад - логичке игре	Способност договарања Интервјуисање других људи Адекватно коришћење заменица Фонетско писмо:сугласници 2 Традиционални празници и обичаји

РУСКИ ЈЕЗИК

<i>Садржаји програма</i>	<i>Број часова</i>	<i>Начин и поступак стваривања програма</i>	<i>Активности у васпитно - образовном раду</i>
-читање -писање -гласови и слова -глаголи(садашње и прошло и будуће време) -падежи -именице -придеви -бројеви -заменице -глаголи кретања	18	-монолог -дијалог -сарадња -доследност -интеракција -мотивација -пажња	-слушање -читање -писање -самосталност -упорност -игра -истрајност

ГЕОГРАФИЈА

Циљеви допунске наставе:

Допунска настава се организује за ученике који спорије разумевају, усвајају и стичу знања, за ученике који су били одсутни са часова, као и за оне који желе да још боље упознају наставну тему, са циљем да ученици према својим способностима и брзини напредовања усвоје што квалитетније резултате и знања .

Садржај програма	Број часова	Активности ученика образовно- васпитном раду	Активности наставника образовно- васпитном раду	Основни облици извођења програма	Циљеви и задаци садржаја програма
-----------------------------	------------------------	---	--	---	--

Планета Земља	1	Питају, размењују мишљења, демонстрирају	-подсећање на раније стечена знања	-индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама	Утврђивање знања, боље разумевање појмова и чињеница
Становништво и насеља на Земљи	1	Разговарају, цртају, анализирају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад	-фронтални рад -индивидуални рад -рад у пару	Боље упознавање са одликама становништва на Земљи и условима развоја
Географска средина и људске делатности	1	Питају, читају, разговарају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад	-индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама	Препознавање, разумевање и усвајање појмова
Регионална географија Европе	6	Питају, читају, упоређују демонстрирају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад	-индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама	Боље и брже упознавање, схватање, упоређивање и усвајање знања и примена тих знања

ФИЗИКА

Садр. програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
Кретање	3	Ученик: треба да посматра кретање тела, уз помоћ наставника изведе закључак, уради просте задатке и дискутује решења.	Појашњавање ученицима величине које представљају кретање и упознаје их са физичким величинама и мерним јединицама, наводи их да препознају врсту кретања и физичке величине.	-индивидуални рад -фронтални рад -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	Ученик треба да: стекне представу; препозна величине које карактеришу кретање; зна шта је брзи
Сила	1	Ученик: треба да посматра различита деловања између тела и уз помоћ наставника дође до закључка.	Објашњавање појам силе као физичке величине. Упознаје их са мерном јединицом и уређајем за мерење силе.	-индивидуални рад -фронтални рад -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	Ученик треба да на основу узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања, која се мери

					динамометром и зна њену мерну јединицу.
Мерење	2	Ученик: посматра разна мерила и инструменте; уз помоћ наставника мери неке физичке величине; записује и изводи закључак.	Објашњава мерење физичких величина, :дужине, запремине, времена. Упознаје их са мерним јединицама физичких величина.	-индивидуални рад -фронтални рад -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	Ученик треба да: научи мерење физичких величина: дужине, времена и запремине; зна уређаје за њихово мерење и њихове мерне јединице.
Маса и густина	3	Ученик: посматра уз помоћ наставника, уочава, врши мерење, записује, закључује и решава једноставне задатке.	Упознаје ученике са масом (ознаком) и јединицом. Објашњава мерење масе и помаже при решавању једноставних задатака.	-индивидуални рад -фронтални рад -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	Ученик треба да: добије преставу о маси; зна уређај за мерење масе и њене мерне јединице; уме да израчуна густину и зна мерну јединицу густине.
Притисак	2	Ученик: посматра, уз помоћ наставника наводи примере за притисак, решава једноставне задатке.	Објашњава како се рачуна притисак и помаже да усвоји Паскалов закон и да научи шта је атмосферски а шта хидростатички притисак.	-индивидуални рад -фронтални рад -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода	Ученик треба да: зна да израчуна притисак и да зна његову мерну јединицу; зна Паскалов закон; зна шта је атмосферски и хидростатички притисак.

МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
Цели бројеви	1	-прebroјава -групише -упоређује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -помаже ученицима у савладавању градива	-фронтални -индивидуални	-основне рачунске операције са целим бројевима и њихова својства -сабирање и одузимање, једначине и неједначине
Троугао	1	-посматра -уочава -именује -разликује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-елементи, врсте троуглова, конструкција
Цели бројеви	1	-прebroјава -групише -упоређује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају математике	-фронтални -индивидуални	-множење, дељење, једначине и неједначине
Троугао	2	-посматра -уочава -именује -разликује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности	-фронтални -индивидуални	-подударност и значајне тачке
Рационални бројеви	1	-разликује -именује -упоређује -прebroјава	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-сабирање, одузимање, једначине и неједначине

		-рачуна			
Четвороугао	1	-посматра -уочава -именује -разликује	-презентује -усмерава ученика -помаже ученицима у савладавању градива	-фронтални -индивидуални	-врсте и конструкције
Рационални бројеви	1	-разликује -именује -упоређује -пребројава -рачуна	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-множење, дељење, једначине и неједначине
Површина троуглова и четвороуглова	1	-уочава -рачуна -упоређује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају математике	-фронтални -индивидуални	-појам јединичне површи -уочавање да подударне фигуре имају једнаке површине -уочавање зависности површине од одређених елемената -правилно тумачење формуле -израчунавање површине

ИСТОРИЈА

Редни број теме	Број часова	Садржај	Активности ученика	Активности наставника	Облици остваривања програма	Оперативни задаци извођења програма
1.	1	ЕВРОПА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	-слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-држи предавања -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика -издаје конкретне задатке	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни	-разумевање основних одлика феудалног друштва -стицање знања о најзначајнијим државама средњевековне Европе

2.	2	СЛОВЕНИ И СРБИ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	<ul style="list-style-type: none"> -слушају -читају -коментаришу -схватају -раде домаће задатке 	<ul style="list-style-type: none"> издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -усмерава рад ученика -подстиче закључке и анализе 	<ul style="list-style-type: none"> -фронтални -индивидуални -рад у пару -групни 	<ul style="list-style-type: none"> -стицање знања о српским средњовековним државама коришћење историјских карата за тај период
3.	1	ЕВРОПА У ДОБА РАЗВИЈЕНОГ ФЕУДАЛИЗМА	<ul style="list-style-type: none"> слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке 	<ul style="list-style-type: none"> издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -усмерава рад ученика -подстиче закључке и анализе 	<ul style="list-style-type: none"> -индивидуални -групни -рад у пару -групни 	<ul style="list-style-type: none"> -стицање знања о најзначајнијим државама средњовековне Европе у развијеном феудализму

4.	3	СРПСКИ НАРОД У ДОБА НЕМАЊИЋА	слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-стицање знања о личностима које су обележиле доба Немањића
5.	2	БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО У ДОБА ТУРСКИХ ОСВАЈАЊА	слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-држи предавања -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика -издаје конкретне задатке	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-Схватање и разумевање основних појмова из доба турских освајања

БИОЛОГИЈА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, откланњања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржај-наставне теме	Трајање	Активности ученика	Начин и поступак остваривања (наставникове активности)	Оновни облици извођења програма	Оперативни задаци постигнути извођењем програма
Праживотиње	1	Слушају,питају,разговарају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	- индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама	Боље разумевање и уочавање
Царство животиња	8	Слушају,питају,разговарају	-подстиче на усвајање знања -мотивише за рад -методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	- индивидуални рад -фронтални рад -рад у групама	Боље разумевање и уочавање
Напомена: Часови допунске наставе се могу по потреби кориговати					

ДОДАТНИ РАД

СРПСКИ ЈЕЗИК

Српски језик – додатни рад- 6. разред					
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начин остваривања програма
<u>граматика</u> -говорне вежбе о слободно изабраним темама -знање и употреба падежа -прости и сложени глаголски облици <u>Књижевност</u> -фабула, композиција књижевног текста: тема, идеја, психолошка и дескриптивна места -анализа књижевног дела -анализа лирске песме -анализа гледаних филмских и позоришних представа	9	-мотивација -разумевање текста прозног и лирског -богаћење говора и писане културе -оспособљавање за самосталан рад	-саопштава -слуша -чита и разговара -уводи ученике у самосталан рад -проверава усвојена знања (усменим и писменим путем)	-проширивање знања из граматике и књижевности -примена усвојеног знања кроз усмене и писмене вежбе -оспособљавање за самостални стваралачки рад -оспособљавање за разумевање текста	-рад на изузецима и компликова-нијим примерима -коришћење индуктивних и дедуктивних приступа -систематско праћење напредовања ученика

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за енглески језик. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, интерна школска такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање енглеског језика.

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
1. Велика Британија Деца и окружење Садашња времена	1	-слушање са разумевањем -читање -певање -дијалог	-индивидуални -рад у пару -фронтални	Способност давања лишних података Поздрављање и представљање)у усменој и писменој комуникацији) Коришћење речника
2. Школа у Великој Британији Школовање, важни датуми, празници, слободно време. Прошла времена	1	Рад на тексту(читање са разумевањем) -конверзација писана вежбања -израда породичног стабла	-фронтални -индивидуални -рад у групама	Детаљније упознавање ученика са фонетским писмом Разумевање грађења речи Писање личног есеја Успешно коришћење заменица
3.Породица и обичаји у земљама Европе Велики светски градови (Beijing, Sydney, New York) Будуће време	1	-разговор о плановим за будућност -читање -писање (повезивање реченица) -слушање текста са ЦД'а	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни рад	Успешно владање и примена нових речи у комуникацији Гласовно писмо(самогласници) Напредније писање и сигурније читање
4.Природа и екологија Волонтерски рад Први кондиционал	2	-рад на вокабулару((активности у слободно време) -Читање текста у	-фронтални рад -индивидуални рад - рад у пару	Савладавање вештине давања предлога и одређених понуда Рад на писању у циљу побољшања Усвајање и примена новог вокабулара.

6.Лондон Знаменитости Лондона Модални глаголи	1	Писање есеја Усмено давање упутства Говорна вежба Читање непознатог текста	- фронтални -индивидуални -рад у пару	Способност договарања Интервјуисање других људи Адекватно коришћење заменица Фонетско писмо:сугласници 2
10.Остало: Делови компјутера Интернет Придеви	1	-писање реченица у складу са граматичким захтевима -писана вежбања у радној свесци -усмена вежбања	индивидуални	Усвајање и правилна примена граматички правила и одређених речи и израза кро примере разних реченица, вежбања са речима које недостају, попуњавање празнина и тд.
11.Граматика Чланови Показне заменице Заменице Герундијум Инфинитив	2	-писмено увежбавање одређених граматичких садржаја кроз реченице: -диктати -индивидуални одговори -усмено закључивање кроз разне игре где се захтева познавање одређених речи и израза	-фронтални -индивидуални -рад у пару	Самосталан приступ проблему који је везан за граматiku или вокабулар Пуна примена граматичких правила Кориговано писање неких речи и израза где се често грешило Могућност прављења разлике између матерњег и страног језика

ИСТОРИЈА

Редни број теме	Број часова	Садржај	Активности ученика	Активности наставника	Облици остваривања програма	Оперативни задаци извођења програма
1.	3	ЕВРОПА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	-слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-држи предавања -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика -издаје конкретне задатке	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни	-разумевање основних одлика феудалног друштва -стицање знања о најзначајнијим државама средњевековне Европе
2.	5	СЛОВЕНИ И СРБИ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	-слушају -читају -коментаришу -схватају -раде домаће задатке	издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -усмерава рад ученика -подстиче закључке и анализе	-фронтални -индивидуални -рад у пару -групни	-стицање знања о српским средњевековним државама коришћење историјских карата за тај период
3.	3	ЕВРОПА У ДОБА РАЗВИЈЕНОГ ФЕУДАЛИЗМА	слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -усмерава рад ученика -подстиче закључке и анализе	-индивидуални -групни -рад у пару -групни	-стицање знања о најзначајнијим државама средњевековне Европе у развијеном феудализму

4.	4	СРПСКИ НАРОД У ДОБА НЕМАЊИЋА	слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-издаје конкретне задатке -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-стицање знања о личностима које су обележиле доба Немањића
5.	3	БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО У ДОБА ТУРСКИХ ОСВАЈАЊА	слушају -повезују -схватају -анализирају и расправљају о темама из прошлости -раде домаће задатке	-држи предавања -подстиче на размишљање -прати и усмерава рад ученика -издаје конкретне задатке	-фронтални -индивидуални -групни -рад у пару	-Схватање и разумевање основних појмова из доба турских освајања

ФИЗИКА

Садр. програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		Ученика	Наставника		
Кретање	5	Ученик: самостално и спонтано посматра кретање, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке	Учи их да повезују и примењују стечена знања о кретању, и величинама које карактеришу кретање, ради решавања сложенијих проблема и задатака.	-индивидуални рад -групни рад -рад у пару -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	Ученик повезује и примењује стечена знања о кретању и величинама које карактеришу кретање да би извео закључке и дошао до решења сложених задатака (графичких и рачунских).

Сила	3	Ученик: самостално и спонтано посматра различита деловања између тела, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке и врши калибрисање еластичне опруге	Учи их, подстиче, усмерава, сугерише и упућује да повезују и примењују стечена знања о узајамном деловању тела, и величинама које карактеришу силу, ради решавања сложенијих проблема у вези истезања опруге тј. проблема везаних за калибрисање опруге.	-индивидуални рад -групни рад -рад у пару -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	Ученик повезује и примењује стечена знања о узајамном деловању између тела и сили као мери узајамног деловања да би извео закључке и дошао до решења сложених задатака и решио проблеме у вези са истезањем еластичне опруге, односно са калибрисањем опруге.
Мерење	4	Ученик: самостално и спонтано посматра различита мерила и инструменте, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, врши разна мерења, записује резултате, врши анализу и дискутује	Учи их да повезују и примењују стечена знања о мерењу различитих физичких величина, ради решавања сложенијих проблема. Упућује их да користе литературу, интернет, да изводе разна мерења, анализирају, записују и дискутују.	-индивидуални рад -групни рад -рад у пару -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	Ученик повезује и примењује стечена знања о мерењу различитих физичких величина различитим мерним инструментима, записује резултате мерења, изводи закључке и долази до решења сложених задатака.
Маса и густина	2	Ученик: самостално и спонтано врши мерење масе и тежине, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, записује	Учи их да повезују и примењују стечена знања о маси физичких тела, и величинама које карактеришу масу, ради решавања сложенијих проблема. Инсистира на решавању такмичарских	-индивидуални рад -групни рад -рад у пару -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад	Ученик повезује и примењује стечена знања о маси физичких тела, инертности и густини, изводи огледе, записује резултате мерења, дискутује, изводи закључке и долази до

		результате, врши анализу и дискутује	задатака.Објашњава инертност тела,сугерише на коришћење интернета и литературе.	-решавање рачунских задатака	решења сложених задатака.
Притисак	4	Ученик: самостално и спонтано врши посматрање различитих примера притиска тела, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, записује резултате, врши анализу и дискутује	Учи их да повезују и примењују стечена знања о притиску,и величинама које карактеришу притисак,ради решавања сложенијих проблема.Показује огледе.Даје додатна објашњења,упућује на коришћење интернета и додатне литературе.	-индивидуални рад -групни рад -рад у пару -дијалогска метода -илустративно-демонстративна метода -практични рад -решавање рачунских задатака	Ученик повезује и примењује стечена знања о различитим примерима притиска тела (притисак чврстих тела, хидростатички притисак и атмосферски), изводи огледе, записује резултате мерења, дискутује, изводи закључке и долази до решења сложених задатака.

МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду		Начини и поступци остваривања рада	Циљеви и задаци садржаја програма
		УЧЕНИКА	НАСТАВНИКА		
Ред вршења рачунских операција са рационалним бројевима	3	-рачуна -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -развија код ученика аналитичко,синтетичко,	-фронтални -индивидуални	-састављање и решавање сложених бројевних израза у скупу рационалних бројева

			индуктивно, дедуктивно мишљење		
Бројевни изрази у скупу Z са и без заграде	5	-сређује по редоследу -рачуна -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-састављање и решавање сложених бројевних израза у скупу целих бројева
Конструкција троугла- сложени задаци	3	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални	-правилно цртање и читање графика различитог облика
Конструкција троугла- сложени задаци	3	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални	-конструкција троугла помоћу збира и разлике страница, тежишне дужи, висине
Конструкција четвороугла	4	-закључује -примењује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-конструкција помоћу дијагонала и висине
Конструкција само са шестаром	1	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање -развија код ученика аналитичко, синтетичко,	-фронтални -индивидуални	-коришћење шестара као радног прибора у конструкцији

			индуктивно, дедуктивно мишљење		
Конструкција само са лењиром	1	-закључује -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-помоћу два лењира вршити конструкцију задате фигуре
Конструкција недостижне тачке	1	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални	-помоћу нормалности и паралелности доћи до недостижне тачке
Разлагање и састављање фигура	2	-закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно мишљење	-фронтални -индивидуални	-од истих елемената допуном или разлагањем склопити различите фигуре
Задаци логично-комбинаторне природе	3	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика	-фронтални -индивидуални	-решавање тежих мисаоних задатака помоћу логичког закључивања
Нестандардни задаци	1	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -подстиче на размишљање	-фронтални -индивидуални	-решавање нестандартних задатака помоћу дрваца, пресипања и сл. метода

			-развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење		
Задаци који се своде на Дирихлеов принцип	2	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -утиче на развој тачности, прецизности, одговорности, уредности код ученика -подстиче ученика на увиђање, закључивање, упоређивање	-фронтални -индивидуални	-Дирихлеовом методом најбрже доћи до решења
Површина равних фигура	3	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -утиче на развој свести ученика о значају и примени математике при решавању проблема из свакодневног живота	-фронтални -индивидуални	-решавање практичних задатака
Такмичарски задаци	4	-рачуна -закључује -примењује	-презентује -усмерава ученика -мотивише ученика	-фронтални -индивидуални	-одабрани задаци са разних такмичења

БИОЛОГИЈА

Циљеви додатног рада: Додатни рад се организује за ученике који показују веће интересовање и жељу за новим сазнањима која превазилазе оквире предвиђене планом и програмом, са циљем повезивања и примене научеог у свакодневном животу.

Садржај-наставне теме	Трајање	Активности ученика	Начин и поступак остваривања (наставникове активности)	Оновни облици извођења програма	Оперативни задаци постигнути извођењем програма
Праживотиње	1	- посматрају, - разговарају, - описују, - упоређују грађу тела и начин живота праживотиња, микроскопирају	- упућује - подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање - подстиче на радозналост и самостални рад - одговара на питања - усмерава и прати активности ученика	- фронтални - индивидуални - рад у пару - рад у групи	- Упознавање са детаљном грађом тела праживотиња, упоређивањем
Царство животиња	6	- посматрају, - разговарају, - описују, - упоређују грађу тела и начин живота различитих група животиња, - истражују разноврсност животиња нашег краја - гледају документарни	- упућује - подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање - подстиче на радозналост и самостални рад - одговара на питања - усмерава и прати активности ученика	- фронтални - индивидуални - рад у пару - рад у групи	- Упознавање са развојним стаблом животиња, начином и значајем прилагођавања на услове животне средине

		филм и презентацију			
Угроженост и заштита животиња	1	- разговарају, - истражују - гледају документарни филм и презентацију	упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подстиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања -усмерава и прати активности ученика	фронтални - индивидуални -рад у пару -рад у групи	Увиђање значаја заштите животиња, као и степена њихове угрожености
Увод у еволуцију живог света	1	- посматрају, - разговарају, - описују, - упоређују услове живота и изглед организама током геолошке историје Земље, - уочавају законитости еволуције живог света	-упућује -подстиче на размишљање, логичко закључивање и упоређивање -подстиче на радозналост и самостални рад -одговара на питања -усмерава и прати активности ученика	-фронтални - индивидуални -рад у пару -рад у групи	- Упознавање са поступношћу у развоју органских система

РУСКИ ЈЕЗИК

План додатног рада се може мењати у зависности од потреба ученика, њихових захтева и исказаних жеља , као и процене предметног наставника да поједине области треба додатно појаснити.

Додатни рад ће окупљати ученике који желе да продубе своја знања и који желе да сазнају нешто више о предмету који уче. Одржаваће се у терминима који буду одговарали ученицима.

1. Стихи: Чунга-лунга
2. Русская кухня
3. Шутки
4. Интервью
5. Родители и дети
6. Москва в стихотворениях
7. Шутки
8. Сказка: Илья Муромец
9. Русские билины